

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

*Матеріали VII-ої Міжнародної науково-практичної
конференції (07 березня 2021 р., м.Зальцбург,
(Австрія), дистанційно)*

2021 р.

Central European Education Institute (Братислава, Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Батумі, Грузія)
Батумський навчальний університет навігації (Батумі, Грузія)
Регіональна Академія Менеджменту (Казахстан)
Громадська організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з
державного управління» (Київ, Україна)
Громадська організація «Асоціація науковців України» (Київ,
Україна)
у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Матеріали VII-ої Міжнародної
науково-практичної конференції
(07 березня 2021 р., м. Зальцбург (Австрія), дистанційно)

Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of
Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization Organization "Association of Scientists of
Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF SCIENCE IN UKRAINE: STATUS, PROBLEMS, DEVELOPMENT TRENDS

*Materials of the 7th International Scientific and Practical
Conference
(March 7, 2021, Salzburg (Austria), remotely)*

Схвалено до друку Президією Громадської організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення № 05/21 від 04.03.2021 р.).

Матеріали підготовлені за підтримки Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Редакційна колегія:

Є.О. Романенко (голова) д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України,
І.В. Жукова (заступник голови) канд. н. держ. упр., доц.,
О.М. Непомнящий (заступник голови) д-р держ. упр., проф., Заслужений
будівельник України, *О.І. Даций* (заступник голови) д-р економ. н., проф.,
Заслужений працівник освіти України,
В.Л. Федоренко (заступник голови) д-р юр. н., проф., Заслужений юрист України,
О.М. Макаренко (заступник голови) д-р мед. н.

Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м.Київ; Зальцбург, 07 березня 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Зальцбург: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. 174 с.

У матеріалах VII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні» висвітлені: проблемні аспекти комунікативної взаємодії громадянського суспільства та публічної влади; питання визначення основних аспектів з якісного поліпшення процесу надання адміністративних послуг у нашій країні; дослідження ефективності проведення семінарського заняття, що залежить від методичної тактики дій викладача; перспективні напрями формування та розвитку міжнародного гуманітарного права; особливості дослідження рівня та структури професійної захворюваності у працівників сучасного гірничо-металургійного комплексу тощо.

Матеріали будуть цікаві науковцям, громадсько-політичним діячам, студентам, а, також, усім, хто цікавиться розвитком української держави і світовим досвідом реалізації інноваційних процесів.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

Головчак Г.В. <i>ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ БЛОГЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ</i>	11
---	----

СЕКЦІЯ 2.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О., Мотренко Т.В. <i>РАДІОАКТИВНА ВОДА З ПРИП'ЯТІ МОЖЕ ПРИЙТИ В КИЇВ</i>	16
Kravchynska T.S. <i>SPECIFIC MECHANISMS OF STATE MANAGEMENT OF EDUCATION</i>	24
Артеменко А.І. <i>ДЕМОКРАТИЧНІ ЦІННОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	28
Артеменко М.О. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ</i>	30
Багінський М.С., Гринчук Н.М. <i>ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КИЇВСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ</i>	34

Білий В.В. <i>ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ</i>	40
Брюшкова Н.О., Бондар В.А. <i>ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	43
Бубенко П.Т., Калекін Ю.В., Сухих О.В. <i>СКЛАДОВІ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ</i>	47
Веляник В.В. <i>ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ</i>	52
Гнатенко В.С. <i>ВПЛИВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ</i>	55
Гула О.І. <i>ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ СИСТЕМИ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	60
Карапетян О.А. <i>РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ФОРМУВАННІ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА ДЕРЖАВИ</i>	66
Кітасєва Т.В. <i>ВІД АВТОРИТАРИЗМУ ДО ЛІБЕРАЗІЗМУ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ</i>	69

Колеснікова К.С., Бондар В.А. <i>ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРИ ЕКОНОМІКИ</i>	74
Кошова С.П., Кошовий М.О. <i>ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ КІНЕЦЬ ХІХ ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ</i>	77
Кризина Н.П. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДОМЧОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я</i>	81
Кризина О.В. <i>ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ФУНКЦІОНУВАННІ ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНОЇ СЛУЖБИ ДЛЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРИ</i>	85
Суханова Я.А. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДОМЧОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ</i>	90
Тарабан С.В. <i>РОЗУМНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ – КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ</i>	94
Торовець Л.Ю. <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ</i>	98

СЕКЦІЯ 3.

МЕДИЦИНА

Fartushok T.V., Semenyna H.B., Starykovych A.V. 102
*INFLUENCE OF LEPTIN ON THE DEVELOPMENT AND
PROGRESSION OF OBESITY AND CONCOMITANT
DISEASES*

Перепелиця Ю.В. 106
*ВПЛИВ ХРОНІЧНОГО МЕТАБОЛІЧНОГО АЦИДОЗУ
НА РОЗВИТОК ОСТЕОПОРОЗУ*

СЕКЦІЯ 4.

ПРАВО

Комнатний С.О. 110
*СУТНІСТЬ НАУКОВОГО ОПРАЦЮВАННЯ
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЖИТЛОВОЇ
ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ*

Корнута Л.М. 115
*ПРИНЦИПИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО УПРАВЛІННЯ:
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ*

Косиця О.О. 120
*АНТИКОРУПЦІЙНА ОСВІТА ЯК ЕЛЕМЕНТ
ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
СУСПІЛЬСТВА*

Кравченко І.М. 124
*ПРОБЛЕМНІСТЬ НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ
ПОНЯТТЯ «ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ» З ОГЛЯДУ НА
ДОПУСТИМІСТЬ МЕЖ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ
ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ
РОБОТОДАВЦЕМ ЗАХОДІВ КОНТРОЛЮ ІЗ
ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ*

Неділько Б.І.	135
<i>МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА</i>	
Смирнов М.І.	139
<i>ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ</i>	

СЕКЦІЯ 5.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Borzenko O.P.	144
<i>IMPLEMENTATION OF EUROPEAN EXPERIENCE OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE TEACHERS OF HIGHER SCHOOL IN THE DOMESTIC EDUCATIONAL SYSTEM</i>	
Андрушко Я.С.	149
<i>ПСИХОЛОГІЯ ЕМОЦІЙ ОСОБИСТОСТІ З МЕЖОВИМ РОЗЛАДОМ</i>	
Бугров М.В.	152
<i>АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ ФІЛОСОФІЇ</i>	
Лисенко Ю.О., Калінова А.М.	156
<i>ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКИХ СІМЕЙ</i>	
Сандал О.С.	160
<i>ОНКОЛОГІЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ ЯК ЧИННИК ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ</i>	

СЕКЦІЯ 6.

СОЦІОЛОГІЯ

Vdovina O.O.

165

*HAPPINESS THROUGH THE EYES OF UKRAINIANS
THROUGH THE PRISM OF SOCIOLOGICAL
RESEARCH*

СЕКЦІЯ 7.

ТУРИЗМ

Шепелева О.В., Саркісян Г.О.

170

*ГАСТРОНОМІЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ ЯК АТРАКТИВНА
СКЛАДОВА ЕНОГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ НА
ПРИКЛАДІ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ
БОЛГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ*

Шановні колеги!

Вітаю Вас із виходом матеріалів VII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Зальцбург (Австрія)). Професійний підхід і глибокий аналіз у публікованих матеріалах завоювали визнання і довіру читацької аудиторії. На сторінках матеріалів наукового видання широко представлена інформація, яка допомагає правильному розумінню процесів, які відбуваються в українській сучасності XXI століття. Матеріали конференції – яскраве,

інформаційно-насичене наукове видання високого класу.

У публікованих матеріалах Ви познайомитеся із: особливостями реалізації в Україні ідеї смарт-спеціалізації; засобами запобігання поширенню гонки озброєнь на космічний простір; інноваціями у системі кадрової безпеки публічного управління; аналізом відеоконференції як процесуальної форми використання інформаційних технологій у кримінальному провадженні України; оглядом особливостей антикорупційної освіти як елементом формування антикорупційної культури суспільства; симптоматикою межового розладу особистості та ін.

Бажаю колективу видання подальших творчих звершень, удачі та оптимізму, благополуччя і щастя! Нехай з'являється ще більше цікавих і змістовних матеріалів, нехай стає ширшим коло Ваших читачів та авторів!

**З повагою,
Президент громадської організації
«Всеукраїнська асамблея докторів
наук з державного управління»,
доктор наук з державного
управління, професор, Заслужений
юрист України**

Є.О. Романенко

СЕКЦІЯ 1.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

Головчак Г.В.

доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ БЛОГЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Розвиток науково-технічного процесу та створення новітніх технологій, серед яких одне з провідних місць посідає Інтернет, постійне зростання обсягів електронної комерції стали передумовою появи нового напрямку в сучасній концепції маркетингу взаємодії, а саме інтернет-маркетингу. Інтернет-маркетинг сьогодні є без перебільшення найперспективнішим напрямом розвитку маркетингу в Україні. Блогерська діяльність як складова інтернет-маркетингу активно розвивається, особливо в умовах пандемії та обмеження ведення бізнесу оф-лайн.

Блогерська діяльність є видом економічної діяльності, яка передбачає застосування мультимедійних технологій для інтернет-маркетингу своїх думок, ідей та продуктів, з метою їх продажу та отримання економічних вигод у майбутньому, що однозначно має бути відображено у Податковому кодексі. Оскільки це економічна діяльність, то вона потребує дослідження процедур обліку та оподаткування операцій та процесів блогерської діяльності в Україні на даний час в умовах пандемії та карантинних обмежень. Визначення блогерської діяльності у Податковому кодексі України немає, що ускладнює вибір КВЕДу для офіційної реєстрації фізичної-особи підприємця(ФОП)[1]. Лише деякі блогери реєструються як ФОП і працюють з клієнтами офіційно та з оформленням відповідних документів. Блогери можуть за бажанням обрати наступні близькі затверджені коди КВЕД при державній

реєстрації:

59.11 «Виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм»(влоги);

73.11 «Рекламні агентства»(інтернет-маркетинг);

70.21 «Діяльність у сфері зв'язків із громадськістю»(СММ);

73.12 «Розміщення реклами в ЗМІ»(інтернет-маркетинг);

74.20 «Діяльність у сфері фотографії»;

74.30 «Надання послуг перекладу»;

63.99 «Надання інших інформаційних послуг» (копірайтінг, просування).

На нашу думку, слід додати окремий КВЕД для блогерської діяльності та закріпити його за такою підприємницькою діяльністю. Далі внести зміни у Податковий кодекс України та призначити для блогерської діяльності ті ж умови обліку та оподаткування, як, наприклад, для продажу товарів чи послуг оф-лайн.

Для обліку розрахунків при замовленні блогерських послуг варто скласти детальний опис маркетингових кроків з вимогами замовника, чітко прописати предмет і обов'язки сторін у договорі: яким саме має бути контент блогу: відео огляд, відео відгук, опис товару чи послуги; якщо це пост у блозі - то скільки має бути символів, джерело інформації поста; якщо розміщення в сторіс блогера, то з якою інформацією та її обсяг; день та година розміщення інформації; джерело фото-або відео контенту; статистика щодо охоплення аудиторії тощо. Такий план прописується у договорі маркетингових послуг і є підставою для оплати послуг блогера згідно погодженого акту наданих послуг, що має бути відображено у відповідних облікових документах та звітності [2].

Після державної реєстрації та обрання КВЕДу блогер повинен обрати систему оподаткування, на якій він перебуватиме. Він може обрати загальну або спрощену систему оподаткування, звичайно спрощена система є більш привабливою за відсутності постійних доходів та постійних витрат у блогерській діяльності. Блогеру, на нашу думку, варто подати заяву на застосування спрощеної системи обліку та

оподаткування та обрати 3 групу єдиного податку, тоді він зможе працювати з рекламодавцями та замовниками з різним статусом платників податків. Тим, хто перебуває на 3-й групі спрощеної системи оподаткування, єдиний податок слід буде сплачувати раз на квартал, за ставкою 5% від доходу для неплательників ПДВ, у випадку, якщо блогер реєструється платником ПДВ, то ставка єдиного податку становитиме 3% від доходу від блогерської діяльності. Умовою перебування блогера на 3 групі спрощеної системи оподаткування у 2021 році є обмеження у виручці за календарний рік, яке складає 7 млн грн. Доходом на спрощеній системі оподаткування для блогера є вся виручка, тобто гроші, які отримані готівкою, на банківську картку та на відкритий підприємницький рахунок в банку.

На 2 групі спрощеної системи оподаткування можуть перебувати блогери-фотографи, які будуть отримувати оплату від звичайних фізичних осіб, оскільки вони можуть надавати послуги лише населенню та іншим платникам єдиного податку.

Для блогерів отримані ними матеріальні блага у вигляді товарів для інтернет-реклами є подарунками - це безоплатно отримані товари, а їхню вартість слід включити до підприємницького доходу (пп. 292.3 ПКУ). На спрощеній системі не потрібно вести облік доходів і витрат у книзі обліку, однак рекламний відгук блогера можна розцінити як безкоштовно отриману послугу. Якщо блогер одержав подарунок як звичайна фізична особа, то слід зауважити, що подарунки вартістю до 25% мінімальної заробітної плати не оподатковуються. Якщо подарунок є дорожчим визначеної суми, то сума перевищення оподатковується за ставками 18% податку з доходів фізичних осіб та 1,5% військового збору. Також на спрощеній системі оподаткування передбачений ліміт доходу в розмірі 1 млн. грн., після перевищення якого ФОП мають використовувати касові апарати, це стосується також і блогерської діяльності. При перевищенні доходу в 1 млн грн необхідно зареєструвати касовий апарат у податковій службі та щодня здавати онлайн звіти.

Якщо послуга і сторони блогера є наданою і замовник прийняв її, у блогера є акт наданих послуг, підписаний замовником, а строк на претензії, прописаний у договорі, минув, то явних підстав для повернення коштів і розірвання договору немає. Умовою дострокового припинення дії договору може бути невиконання умов однією зі сторін договору. Замовник маркетингових послуг може вимагати у блогера повернення коштів за послуги, які не надали або виконали неякісно, що підтверджено згодою сторін. Згідно податкового законодавства сума повернення коштів не включається до оподатковуваного доходу (пп. 5 п. 292.11 ПКУ). Якщо блогер залучає субпідрядників - фізичних осіб для виконання договору, то ці роботи мають бути оплачені й відображені в розрахунку за формою № 1 ДФ. Якщо виконавець звичайна фізична особа, із суми оплати також утримується податок з доходів фізичних осіб за ставкою 18% і військовий збір за ставкою 1,5%, та єдиний соціальний внесок за ставкою 22%, тобто блогер виступає податковим агентом для таких фізичних осіб.

Блогерам, які ведуть підприємницьку діяльність, слід зберігати документи, які підтверджують господарську діяльність, протягом трьох років з дати подання звітності, для можливості проведення податкової перевірки. Щодо звітності, то податкова декларація з єдиного податку ФОП 3 групи подається щоквартально протягом 20 днів після завершення звітного кварталу. Податкова декларація з єдиного податку ФОП 2 групи подається раз на рік протягом 40 днів після завершення звітного року. Звітність з ЄСВ фізичними особами-підприємцями 2 і 3 груп подається раз на рік протягом 40 днів після завершення звітного року. Подання звітності від провадження блогерської діяльності відбувається в умовах пандемії в режимі онлайн за допомогою Особистого кабінету платника податків.

Відповідно до законодавства України, надання рекламних та інших послуг має відбуватися на договірних засадах та оподатковуватися податком на прибуток на податком на

додану вартість, або, при перебуванні на спрощеній системі оподаткування, оподатковуватись єдиним податком та іншими обов'язковими внесками. Обсяги блогерської діяльності зростають щороку, а, отже, до державного бюджету не надходять сотні мільйонів гривень податків лише від діяльності блогерів в Instagram. А все через відсутність нормативної бази та належного контролю за діяльністю таких суб'єктів підприємництва. Станом на 1.03.2021 року профільний комітет ВРУ ще розглядає Закон «Про медіа», який повинен врегулювати визначення, провадження та особливості обліку і оподаткування блогерської діяльності в Україні.

Чинне законодавство України не врегульовує провадження та особливості оподаткування блогерської діяльності, що призводить до уникнення сплати податків до бюджету та неналежного оформлення відповідних документів по рекламним угодам.

Список використаних джерел:

1. Податковий Кодекс України від 02.10.2010р. № 2755-VI.
2. Кафлевська С., Мандро А. Блогерство як один з найсучасніших видів інтернет-маркетингу Бізнес-навігатор. Випуск 2-2 (45) 2018. С. 140-144. URL:http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/45_2_2018/32.pdf.
3. Як ФОП платити блогерам за рекламу / Живий журнал URL: <https://journal.ostapp.com.ua/uk/articles/post/kak-platit-bloggeram-za-reklamu>.

СЕКЦІЯ 2.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О.

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений юрист України, проректор,
Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна

Мотренко Т.В.

доктор філософських наук, професор,
дійсний член (академік)
Національної академії педагогічних наук України,
Заслужений працівник освіти України,
професор кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна

РАДІОАКТИВНА ВОДА З ПРИП'ЯТІ МОЖЕ ПРИЙТИ В КИЇВ

Європейський зелений курс – комплекс заходів, який визначає політику ЄС на найближчі роки у таких сферах як клімат, енергетика, біорізноманіття, промислова політика, торгівля тощо. Основна мета цього курсу – сталий зелений перехід Європи до кліматично-нейтрального континенту до 2050 року. В ООН вважають, що пандемія ще раз продемонструвала уразливість людства і всієї планети перед лицем глобальних загроз. На думку Генерального секретаря ООН Антоніу Гутерріша, якби нам вдалося досягти великих успіхів у виконанні Цілей сталого розвитку та Паризької угоди по клімату, ми були б краще підготовлені до боротьби з пандемією. Та часто люди не замислюються над майбутнім Землі. Забруднення лісів, річок та морів, шкідливі викиди в

атмосферу – все це призводить до загибелі численних видів тварин та рослин, побачити які тепер можна лише в Червоній книзі. Але всі ми можемо зробити дещо корисне для порятунку життя на землі.[1]

Прагнення зв'язати Чорне і Балтійське моря налічує тисячі років. Стародавні греки знали про цей регіон і думали, що це, мабуть, море, тому що там було так багато води, в той час як вікінги гребли по річках Полісся під час неодноразових нападів на Константинополь. Обговорення навколо цього проекту ведуться з 2013 року і зараз набирають обертів. Сьогодні малі судна вже можуть проходити через регульовані ділянки маршруту, але річки необхідно буде значно розширити, побудувавши греблі і дамби і відрізавши меандри, щоб пропустити судна довжиною не менше 80 метрів. Глибина води на всьому маршруті повинна бути не менше 2,5 метрів. Щорічно буде проходити до семи мільйонів тонн вантажів (в основному нафту, добрива і деревина). [2]

Згідно техніко-економічного обґрунтування, проведеним Морським інститутом в Гданську, траса E40 простягнеться від Гданська в Польщі до Херсона на Україні, торкнувшись по шляху п'ять річок: Віслу, Буг, Піну, Прип'ять і Дніпро. Це буде найдовший водний шлях в Європі, що в 25 разів перевищує довжину Панамського каналу. Урядові міністерства ряду країн і коаліція організацій просувають будівництво. Малі судна вже можуть проходити через нього, але він буде заглиблений і розширено, щоб пропустити судна довжиною до 80 метрів. У найближчому майбутньому він пройде всього в 2,5 км від Чорнобильського ядерного реактора, потенційно забруднюючи водосховище нижче за течією, яке забезпечує водою 2,8 мільйона чоловік в Києві.

ЄС надав спонсорську допомогу в розмірі 500 000 євро на техніко-економічне обґрунтування 2015 року, але відмовився від подальшого фінансування проекту через побоювання з приводу зростання економічних, соціальних і екологічних витрат. Матті Маасікас, глава делегації ЄС в Україні, написав страхітливий звіт, опублікований у вересні 2019 року, в якому

йдеться про те, що проект порушує як національне законодавство, так і міжнародні договори. Масікас сказав, що водний шлях буде мати «руйнівні наслідки» для екосистем у всіх трьох країнах і призведе до «критичної втрати біорізноманіття». За його словами, з економічної точки зору проект (кошторисна вартість якого перевищує 12 мільярдів євро) був «неспроможним» і представляв серйозну загрозу вторинного радіоактивного забруднення. Він також розкритикував техніко-економічне обґрунтування за ігнорування проблеми зміни клімату, що робить будівництво нових водних шляхів «невиправданим і неекономічним», особливо з урахуванням того, що глибина E40 повинна бути не менше 2,5 метрів по всьому маршруту.

Водний шлях надасть прямий вплив на більш ніж 70 заповідників дикої природи. У Польщі водний шлях буде проходити через території Natura 2000, яка охороняється законодавством ЄС. В результаті в техніко-економічному обґрунтуванні пропонується побудувати канал поряд з річкою Буг; це найдорожча частина проекту. Однак такі спроби пом'якшення наслідків не допускаються до резервів Білорусі та України.

В даний час в Польщі проводиться друге техніко-економічне обґрунтування, щоб вирішити, який маршрут найкраще, і результати очікуються в найближчі кілька місяців. Уряд, схоже, розробляє плани греблі Siarzewo, однією з 13-15 гребель, які необхідно буде побудувати на річці Вісла. Вартість будівництва E40, ймовірно, перевищить 13 млрд. євро (11,7 млрд фунтів стерлінгів), велика частина з яких буде витрачена в Польщі.[3]

Захисники природи також стурбовані втратою біорізноманіття. Водний шлях буде проходити через регіон під назвою Полісся, площа, складову дві третини території Великобританії, яку часто називають Амазонкою Європи через неймовірну різноманітності дикої природи, включаючи 1,5 мільйона перелітних птахів, а також бізонів, вовків і рисей. і ведмеді. Його будівництво торкнеться 60 об'єктів дикої

природи міжнародного значення на трасі E40.

Річка Прип'ять є одним з найменш забруднених водних шляхів в Європі і є невід'ємною частиною біорізноманіття Полісся. Більше 90% всіх птахів в Білорусі живуть на Поліссі (яке становить південну третину країни), і тут є ряд унікальних екосистем, включаючи заплавні діброви і чорновільхові ліси. Водний шлях надасть прямий вплив на 12 заповідників дикої природи міжнародного значення, які охороняють ряд рідкісних видів. За оцінками Bird Life, будівництво E40 загрожує трьох чвертей морських співочих птахів у світі.

Середньо-Прип'ятський заповідник охоплює 120 км річки і призначений для захисту найбільшій площі природної заплави річки в Європі. Тільки на цій ділянці було зареєстровано 182 видів птахів, багато з яких швидко втрачають місцеперебування в інших місцях.

В заповіднику є одне місто Туров, історія якого налічує вже 1000 років. Сьогодні тут проживає близько 3000 чоловік, населення старіє, а можливості для молоді обмежені. Це також одне з найважливіших місць в Європі для перелітних птахів, а недалеко від міста знаходиться луг площею 144 гектара, яким керує APB-BirdLife Білорусь.

Крім наслідків для Полісся, ці водно-болотні угіддя є важливим поглиначем вуглецю, так як це 2000 квадратних кілометрів цінних, що зв'язують вуглець торфовищ. За даними FZS, якщо 50% торфовищ в Поліссі перетворяться в ліси, а 50% - на пасовища, це призведе до викиду такої ж кількості вуглекислого газу, як 1-2 мільйони додаткових автомобілів на дорогах Великобританії щороку. [4]

Вперше в 2019 р. про проект E40 на Україні заговорили відкрито. Нова влада України визначила проект з відновлення водного шляху від Балтійського до Чорного моря через річки Віслу, Західний Буг, Прип'ять і Дніпро як один з пріоритетних інфраструктурних проектів. При цьому, його розробкою таємно займалось попереднє керівництво Міністерства інфраструктури України, яке підписало із білоруською стороною дорожню карту про втілювання зазначеного проекту.[5]

Нагадаємо, що відразу після оголошення планів про відновлення водного шляху Е40 близько 20 недержавних екологічних організацій Білорусі, Польщі та України розгорнули кампанію #STOP_E40. Пізніше білоруські бізнес-асоціації (Союз підприємців і наймачів імені професора М. С. Кунявського, Республіканський союз промисловців і підприємців, Білоруський науково-промислова асоціація) неодноразово закликали уряд відмовитися від реалізації цього проекту. Розроблені експертами оцінки та дослідження свідчать про надзвичайну збитковість такого проекту та безсумнівну неприпустимість його з точки зору екологічного законодавства.[6]

Юридична організація «Екологія – Право – Людина» попереджає, що проект «Е40» стосовно відновлення водного шляху з Балтійського до Чорного моря через річки Віслу, Західний Буг, Прип'ять і Дніпро загрожуватиме великими екологічними проблемами для України, зокрема, загибеллю малих річок, деградацією сільськогосподарських земель та вивільнення радіоактивних елементів, осілих на дні Прип'яті. «Спрямлення Прип'яті призведе до осушення та фактичного знищення Полісся як природного регіону. Порушення ґрунтів та донних відкладів в Зоні відчуження ЧАЕС призведе до вивільнення у товщу води радіонуклідів, похованих ще з часів аварії 1986 року», – йдеться в повідомленні.[7]

Вчені попереджають про радіаційні ризики через будівництво водного шляху, що з'єднає Балтійське море з Чорним, пише Guardian.

Таким чином поглиблення річкового дна в зоні відчуження може привести до підйому на поверхню радіоактивного мулу, а також до забруднення питної води для восьми мільйонів українців, попереджають вчені і екологи. Це суперечить рекомендаціям Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) про те, що чорнобильська зона відчуження, русло річки Прип'ять, а також дно Київського водосховища, де залишився осад, який містить радіонукліди, пускати кораблі

дуже близько до чорнобильського реактора, повинні залишатися в спокої. через радіоактивне забруднення після аварії на ЧАЕС 1986 року.

Правда, перед початком робіт на річці Прип'ять було замовлено їх техніко-економічне обґрунтування, і начебто ніякої небезпеки експерти не виявили, проте неурядові екологічні організації, зокрема "Врятуй Полісся", Всесвітній фонд дикої природи (WWF) і BirdLife кажуть, що вплив на навколишнє середовище ніхто не вивчав. Оцінювали тільки технологію проведення робіт і їх вартість. З річкового дна можуть піднятися радіонукліди, які перетворюють воду Прип'яті в радіоактивну. Так, французька неурядова організація "Асоціація контролю за радіоактивністю на заході" (Ascro), провела власне дослідження на замовлення Франкфуртського зоологічного товариства. Висновок Асго однозначний: "Спорудження Е-40 буде надавати радіологічний вплив на робочих будівництва і населення, залежне від річки. В цьому контексті, споруди Е-40 не є доцільним". Радіоактивна вода з річки Прип'ять може піти до Києва через Дніпровський водозабір «Київводоканалу».[8]

У рамках проекту з відновлення міжнародного водного шляху Е-40 розпочато здійснено днопоглиблення української ділянки річки Прип'ять. Філією Днопоглиблювальний флот ДП «АМПУ» укладено угоду на проведення днопоглиблювальних робіт для забезпечення гарантованих габаритів суднового ходу на українській ділянці р. Прип'ять протяжністю 64,5 км. Роботи виконує підрядник ТОВ «СОБІ», яке стало переможцем аукціону в рамках відкритих торгів в електронній системі публічних закупівель Prozorro, запропонувавши найнижчу цінову пропозицію. Загальний об'єм ремонтного черпання складає 100 тис. кубометрів ґрунту. Результатом робіт буде забезпечення гарантованих габаритів суднового ходу (глибина – 1,6 м; ширина – 35 м.; радіус заокруглення – 300 м) на українському відрізку річки Прип'ять загальною протяжністю 64,5 км. Вартість робіт за договором становить майже 9,9 млн. грн.(без ПДВ).[9]

Таким чином Уряд України замовило днопоглиблювальні роботи на суму близько 12 мільйонів українських гривень (320 000 фунтів стерлінгів). Хоча техніко-економічне обґрунтування було замовлено консорціумом урядових міністерств, компаній і ЄС, ряд НУО, в тому числі Save Polesia, WWF і BirdLife, попередили, що уряд порушує закон, не проводячи оцінку впливу на навколишнє середовище (EIA), що вимагається згідно до законодавства України. Вони кажуть, що в техніко-економічному обґрунтуванні Е40, проведеному ще в 2015 році Морським інститутом Гданська, не були належним чином проаналізовані наслідки радіоактивного забруднення в результаті днопоглиблювальних робіт в зоні відчуження, яка знаходиться в 100 км вгору за течією від Києва.

У зоні відчуження на річці Прип'ять влітку 2020р. почалися роботи з поглиблення дна. Будівельні роботи почалися на семи різних ділянках річки, п'ять з яких розташовані менш ніж в 10 км від зруйнованого реактора, повідомляє коаліція "Врятуй Полісся" (Save Polesia). Масштабні роботи в Україні досі стримувалися відсутністю нового закону про внутрішній водний транспорт. Після призначення уряду президент доручив парламенту і уряду схвалити цей закон. 3 грудня 2020р. Верховна Рада України прийняла у другому читанні законопроект 1182-1-д "Про внутрішній водний транспорт". Цей Закон дає старт реформі річкових перевезень в Україні, перетворюючи річку Дніпро на потужну транспортну артерію.

Список використаних джерел:

1. Е.А. Романенко, А.В. Мусиенко Пластик уже стал частью пищевой цепи в океане//»Prospects for the Development of Modern Science»: Materials of the V International Scientific-Practical Conference. In two volumes. Volume I – Seoul, Korea: Regional Academy of Management, 2020. – p.105-111.
2. <https://www.bbc.com/ukrainian/news-russian-55446196>
3. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/06/the-race->

to-save-polesia-europes-secret-amazon-aoe

4. [https://www.theguardian.com/environment/2020/dec/23/](https://www.theguardian.com/environment/2020/dec/23/chernobyl-fears-resurface-over-contract-to-dredge-river-in-exclusion-zone-aoe)
chernobyl-fears-resurface-over-contract-to-dredge-river-in-
exclusion-zone-aoe

5. [https://golosnoy.com/2019/слуги-народу-планують-](https://golosnoy.com/2019/слуги-народу-планують-поширити-чорно/)
поширити-чорно/

6. [https://www.facebook.com/epl.org.ua/posts/25249025708](https://www.facebook.com/epl.org.ua/posts/2524902570864511/)
64511/

7. [https://mind.ua/news/20202053-goncharuk-rozpoviv-pro-](https://mind.ua/news/20202053-goncharuk-rozpoviv-pro-mozhливosti-zednati-vodnim-shlyahom-baltiku-i-chorne-more)
mozhlivosti-zednati-vodnim-shlyahom-baltiku-i-chorne-more

8. [http://www.slavutich.cn.ua/news/novosti_slavuticha_i_regio](http://www.slavutich.cn.ua/news/novosti_slavuticha_i_regiona/14204-v-kiev-mozhet-poiti-voda-iz-reki-pripjat.html)
na/14204-v-kiev-mozhet-poiti-voda-iz-reki-pripjat.html

9. <https://mtu.gov.ua/news/31463.html>

10. [https://www.kmu.gov.ua/news/zakon-pro-vnutrishnij-vodnij-](https://www.kmu.gov.ua/news/zakon-pro-vnutrishnij-vodnij-transport-prijnyato-vladislav-kriklij/)
transport-prijnyato-vladislav-kriklij/

Kravchynska T.S.

doctoral student of the Department of Public Administration
and Project Management,
*Educational and Scientific Institute of Management and
Psychology State Institution of Higher Education "University of
Education Management"*
*National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
PhD of Sciences in Pedagogy,
Kyiv, Ukraine*

SPECIFIC MECHANISMS OF STATE MANAGEMENT OF EDUCATION

The education system in Ukraine is the basis of intellectual, cultural, spiritual, social and economic development of society. From an economic point of view, education is one of the largest sectors in any country in the world. Today, there are still many unexplored issues and contradictory concepts in education. This is primarily due to the complexity of the object and subject of study of this scientific field, the specifics of education as a public good, which can not be produced and distributed only by market mechanisms. Educational services as a product formed within the education system, in contrast to material goods have a significant specificity and a tendency to diversify forms and types. The active emergence of new forms and types of education and educational services, which has been observed in recent decades, also complicates the problem.

Education in Ukraine is based on the principles of humanism, democracy, national consciousness, mutual respect between ethnic groups and peoples. The main principles of education in Ukraine are: accessibility for every citizen of all forms and types of educational services provided by the state; equality of conditions for each person for the purpose of full realization of his abilities, talent, comprehensive development; humanism, democracy, priority of universal values; organic connection with world and national history, culture, traditions; independence of education from political parties, public and religious organizations; scientific nature of

education; integration with science and industry; relationship with education in other countries; flexibility and predictability of the education system; unity and continuity of the education system; continuity and diversity of education; combination of public administration and public self-government in education [1].

State policy in education is characterized by continuous and consistent development and implementation of measures for continuous reform of the education sector. Transformations are aimed at: the formation of an integrated national education system of a sovereign, independent Ukrainian state; to adapt the educational system to democratic, legal, market relations in society; on the integration of education into the international education system in the context of globalization.

Education is one of the branches that the state takes care of, creating conditions for its development. Therefore, public administration of education – a certain activity of public authorities, which has an executive and administrative nature, is the organizational impact on public relations in the field of education through the use of public authority and includes targeted development, adoption and implementation of organizing, regulatory and coordinating decisions, influencing the educational sphere [2]. Thus, public administration of education is a separate branch of public administration that provides a systematic impact on the educational sphere, based on laws and other regulations, and aimed at the development of this holistic system.

Fundamental research on the problems of education management at different levels, introduction of state management mechanisms, innovations as a mechanism of education development, which are reflected in the works of N. Bibik, A. Gurzhiy, V. Lugovoi, V. Ognevyyuk, are of important theoretical and methodological significance for intelligence, L. Paraschenko and others. The analysis of the mechanism of normative-legal provision of education carried out by such researchers as I. Zhilyaev, V. Kovtunets, E. Krasnyakov, etc., shows a number of problems and contradictions.

Among domestic scientists it is worth noting the works of

S. Krysiuk [3], who studies the state management of education. It defines the state management of education as a special type of professional activity aimed at the education system in order to ensure its viability, dynamic development due to changing circumstances. The essence of education management is purposeful activities to create socio-prognostic, organizational, legal, personnel, pedagogical, material and financial and other conditions necessary for the optimal functioning and development of the industry, the realization of its purpose, the transition to a qualitatively new state.

Mechanisms of public administration – means, levers, incentives, and methods by which the subjects of education management influence the educational sphere in order to achieve the goals. By the nature of influence, political, organizational, legal, economic, and social mechanisms are distinguished. The functioning of public administration mechanisms is based on certain principles, according to which the organizational-administrative and administrative-executive activities of education management bodies are carried out [4]. Improving public policy in the field of education must be implemented through the main components of the mechanism of public administration.

The main qualities that characterize the state management of education are: the presence of governing bodies endowed with certain powers, whose activities are aimed at certain objects of the educational sector; existence of managerial connections, relations and organization of both subjects and objects of management; availability of management functions related to ensuring the existence and development of the industry. And the elements of the modern educational market are state authorities, local governments, public and charitable organizations, educational institutions, consumers, employers and more.

The peculiarity of state management of education is that it: has an authoritarian character, extends to the entire education system, is implemented by a hierarchically built apparatus, endowed with certain powers through numerous managerial influences, the nature and typology of which is determined by the specifics of

objects; is the process of realization of state power, its external materialized expression, which is carried out as a purposeful influence on the education system or its individual parts on the basis of knowledge and use of objective laws and trends in the interests of achieving the goal or a set of goals, ensuring its optimal functioning and development; operates systematically, connects the functioning of two complex structures – the state apparatus of education management and public institutions of society and the public [5].

Public administration of education develops in accordance with the development of society and the state. It is influenced by a number of trends and factors of social development. The leading role among them is played by both the processes of the external environment and internal factors of management development as a sphere of human activity. At the same time, ensuring the sustainable development of society becomes possible only on the basis of comprehensive development of each person, which is due not only to global problems, but also purely economic.

References:

1. Dzvinchuk D. Public administration of education in Ukraine: trends and legislation. K. CJSC "Nchlava". 2009. 239 p.
2. Beschastny V. M. Public administration of education in the context of economic and educational globalization. Investments: practice and experience. № 21. 2009. P. 54–57.
3. Krysiuk S. V. State education management: textbook way for students, graduate students, doctoral students special. "State Management of Education". K. NADU. 2009. 220 p.
4. Shapoval R. V. System of public administration in the field of education of Ukraine. Bulletin of the KhNUVS. № 1 (52). 2011. P. 211–221.
5. Zastrozhnikova I. V. Principles of decentralization in education management. Scientific Bulletin: Public Administration. № 2. 2019. P. 59–65.

Артеменко А.І.
старший викладач
кафедри іноземних мов,
Київський національний
економічний університет імені В.Гетьмана
м. Київ, Україна

ДЕМОКРАТИЧНІ ЦІННОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

На сучасному етапі розвитку держав важливими є демократичні цінності державного управління, де важливим є професіоналізм еліти державного управління, який включає увесь комплекс знань, умінь, навичок та найкращих якостей людини, які необхідні для ефективного виконання державного управління[1].

Демократична держава надає усім громадянам рівні права на участь у здійсненні політичної влади та забезпечує організацію суспільного життя на принципах права, сприяє стабільності правової системи та визнає людину найвищою цінністю, надає соціальну допомогу тим, хто її потребує. Зазначимо, що демократичні цінності державного управління полягають в тому, що урядовці мають захищати інтереси і задовольняти потреби всіх верств населення, забезпечувати демократичне представництво громадян і громад на всіх рівнях державного управління [2].

Демократичні цінності державного управління є нормативним явищем тому, що прагнення управляти без врахування демократичних та правових механізмів стає неможливим для багатьох державних утворень. І причиною цього є не тільки дефіцит відповідних (у тому числі і кадрових) ресурсів, а й рівень компетенцій, які мають відповідні інститути. Слід мати на увазі, що прагнення управляти будь-якими суспільними відносинами без врахування демократичних цінностей не тільки не приводить до успіху, а і взагалі до неможливості використання цього інструменту.

Особливе значення набуває питання якості, ефективності та демократичності владно-управлінських відносин як одного з

найбільш потужних механізмів у системі державного управління, які можна розглядати як сукупність соціальних інтересів суб'єктів владно-управлінської діяльності щодо розподілу повноважень, організації та права контролю за діями органів управління. Постає питання про пошук механізмів, які б давали змогу якомога краще регулювати владно-управлінську взаємодію людей та інститутів і при цьому звести до мінімуму втручання в інші форми людської активності [3].

Отже, демократичні цінності державного управління полягають в тому, що вони дають можливість використовувати сучасні правові механізми державного управління, що дає можливість кожному громадянину держави реалізувати свої знання для розбудови правової демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Гошовська В.А. Суспільно-демократичні цінності - основа формування еліти в державному управлінні: навч.-метод. матеріали. 2013. 56 с.
2. Рубцов В.П. Державне управління та державні установи: навч. посіб. для дистанційного навчання. К., 2008. 440 с.
3. Афонін Е.А. Державно-управлінські відносини в Україні: стан і шляхи вдосконалення: наук. метод. розробка. К.: НАДУ, 2012. 48 с.

Артеменко М.О.
слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони здоров'я
імені П.Л.Шупика,
м. Київ, Україна*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ

В сучасному світі наука та технології є основним джерелом інновацій, продуктивності та економічного зростання. В свою чергу, космічна галузь протягом останніх десятиліть представляє собою рушійну силу для наукових досліджень та передових технологій, які широко використовуються і в інших галузях діяльності людини. Так, сьогодні без індустрії створення супутників були б неможливі такі звичні речі як прогноз погоди, глобальне телемовлення та комунікація. В даний час ми є свідками зрушень технологічної парадигми як безпосередньо в самій космічній галузі, так і в суміжних з нею галузях. Прикладами цієї еволюції є такі нові явища як космічний туризм, ширококосмугове покриття мережею, приватні космічні компанії. Це обумовило розробку та прийняття спеціальних норм, що покликані врегулювати якісно нові суспільні відносини, які виникають у зв'язку зі здійснюваною державами космічною діяльністю.

Вітчизняна космічна галузь є однією з найбільш конкурентоспроможних та провідних в національній економіці, оскільки в неї входить ціла низка високотехнологічних підприємств, що представляють Україну на світовому ринку. Дослідження та використання космічного простору в сучасних умовах неможливе без широкого та багатостороннього співробітництва держав, що повинно здійснюватися відповідно до норм та принципів міжнародного космічного права.

В Україні відсутність ефективного та послідовного

державного регулювання, скорочення бюджетного фінансування призвели до того, що стан вітчизняної космічної галузі характеризується високим ступенем невизначеності, що як наслідок ставить під загрозу стратегічні інтереси держави в сфері науково-технологічної та інноваційної політики.

Космічна галузь України мала б зосереджувати в собі сучасні науково-технічні розробки та бути рушійною силою для зростання високотехнологічного сектору економіки. Тому, нормативно-правове забезпечення з метою проведення ефективного державного регулювання космічної діяльності є актуальним та важливим питанням для забезпечення сталого розвитку даної галузі, що здатна забезпечити підґрунтя для технологічного лідерства та довгострокових стратегічних переваг в глобалізаційних умовах.

Нормативно-правові відносини у космічній галузі склалися практично одночасно із дослідженням космічного простору. Але необхідно зауважити, що основні тенденції їх розвитку визначалися двома космічними державами – Радянським Союзом та США, що володіли до того часу достатньо розвинутою інфраструктурою. Багато положень прийнятих в ті роки нормативно-правових документів відрізнялися в основному різним підходом до завдань міжнародного космічного співробітництва. Керівництвом США було проголошено широке використання космічного простору у військових цілях для захисту національних інтересів. Важливу роль грали й економічні інтереси, коли при здійсненні міжнародних космічних програм нормативно-правовими актами забезпечувалися максимальні економічні вигоди одній стороні. Тим самим розвивались ринки збуту для авіаційно-космічної промисловості даної сторони, покращувався її торговельний баланс за рахунок фінансових вкладень іншої сторони. А це призвело до фактичної нерівності у використанні космічного простору і не могло не позначитися на становленні нормативно-правової бази державного регулювання космічною галуззю [1].

Одним з інструментів, що використовуються для

гармонізації основоположних принципів міжнародного космічного права з потребами сучасної космічної економіки та новими викликами, які не могли передбачити творці п'яти базових договорів ООН із космосу (1967–1979 рр.), є так званим «м'яким» правом. Юристи все більше схилиються до того, що в сучасних умовах ефективність міжнародного космічного регулювання залежить від роботи із вдосконалення стандартів безпеки, технічних стандартів, розвитку заходів прозорості та закріплення довіри, розробки міжнародних кодексів поведінки, національних типових законів, координації зусиль різних країн в рамках урядових та неурядових органів. Основними принципами міжнародного права, що були поширені на діяльність держав у космічному просторі є суверенна рівність, незастосування сили, мирне вирішення спорів та інше [1].

4 жовтня 1957 року є початком формування міжнародного космічного права, коли Радянський Союз вперше запустив штучний супутник Землі. Дана подія ознаменувала початок нової ери в розвитку людства, у зв'язку з цим виникла необхідність нормативно-правового забезпечення державного регулювання космічної галузі.

На даний час законодавче регулювання вітчизняної космічної галузі здійснюється на національному та міжнародному рівні. На міжнародному рівні запроваджено єдиний однаковий для всіх країн законодавчий режим. На національному рівні регулювання здійснюється відповідно до Закону України «Про космічну діяльність» та Закону України «Про державну підтримку космічної діяльності», а також постановами Кабінету Міністрів України та указами Президента України [2].

Список використаних джерел:

1. Гавриш О.А., Войтко С.В., Бухун Ю.В. Особливості інноваційного розвитку космічної галузі України на початку ХХІ ст. *Економіка України*. 2014. № 8. С.34–46.

2. Джур О. Є. Державне регулювання підприємств космічної галузі України: нові реалії та виклики. *Ефективна економіка*. 2015. № 1. URL : file:///C:/Users/User/ Downloads/ efek_2015_1_43%20(5).pdf (дата звернення: 20.02.2021).

Багінський М.С.
завідувач відділу методів та механізмів регіонального
управління,
*КНДУ «Науково-дослідний
інститут соціально-економічного розвитку міста»
м. Київ, Україна*

Гринчук Н.М.
кандидат економічних наук,
доцент,
головний науковий співробітник,
*КНДУ «Науково-дослідний
інститут соціально-економічного розвитку міста»
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КИЇВСЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

Київська міська агломерація, яка сформувалася природним шляхом, значно зросла за останні 25 років. Результатом є накопичення проблем у розвитку інфраструктури, наданні послуг, екології. Дисбаланс між столицею та прилеглою до неї зоною, де розташовані територіальні громади різні за розмірами і спроможністю продовжує зростати. За результатами експертного опитування (червень – липень 2020 року) жителів, підприємців, науковців, посадових осіб місцевого самоврядування м. Києва та навколишніх населених пунктів щодо ризиків некерованого розвитку Київської агломерації переважна більшість експертів оцінили наступні загрози як «дуже актуальні»: хаотична забудова без стратегічного містопланування (75,0%), майже дві третини (64,3%) вважають дуже актуальними небезпеку відсутності збалансованої та зручної мережі громадського транспорту, ще 60,6% – незбалансованість транспортних шляхів, транспортний колапс (автомобільні затори, перенасиченість вулиць машинами), забруднення повітря і

води, застаріла/погана інфраструктура (ремонт доріг тощо). Таким чином, існує невідкладна потреба вирішення існуючих питань та інституціонального забезпечення особливостей врядування у рамках Київської агломерації.

Слід зазначити, що в українському законодавстві визначення самого поняття агломерації не існує [1]. Якщо раніше агломерація розумілась як компактне розміщення населених пунктів з господарськими та трудовими зв'язками, то наразі воно також має бути унормовано як цілісне суспільно-територіальне утворення з значною концентрацією населення, капіталу, бізнесу та високим рівнем розвитку інфраструктури.

9 жовтня 2019 року м.Київ та 19 сусідніх громад ухвалили рішення про створення місцевої асоціації органів місцевого самоврядування «Київська агломерація» (далі – Асоціація) та затвердили її статут. Метою Асоціації є об'єднання зусиль місцевих рад для розв'язання спільних проблем територіальних громад, захисту їх прав та інтересів, а також створення умов для соціально-економічного розвитку населених пунктів та ефективного здійснення повноважень місцевого самоврядування.

Однак нові політико-адміністративні чинники, які прямо впливають на процеси утворення та інституціоналізації Київської агломерації: надання додаткових правових статусів і гарантій суб'єктам агломерації в результаті об'єднання територіальних громад (після об'єднання кількість громад-членів Асоціації зменшилась до 15-ти), нове районування Київської області, обумовлюють необхідність їх врахування.

Амбітні завдання Асоціації: погодження стратегічних напрямків спільного розвитку; реалізація спільних проєктів; налагодження взаємодії в транспортній сфері та поводження з побутовими відходами; обмін досвідом, в тому числі міжнародним; координація зусиль в соціально-економічному розвитку населених пунктів; співробітництво територіальних громад; залучення інвестицій; співпраця з експертним середовищем поки що не виконуються внаслідок об'єктивних

факторів, в т. ч. обумовлених недосконалістю правової бази, відсутністю довіри та слабкою комунікацією між самоврядними та державними установами на території агломерації.

Узагальнення світового досвіду моделей врядування в успішних містах-метрополіях дозволяє виокремити три основні [2, 3]. Це можуть бути неформальні механізми співробітництва на основі місцевих угод між муніципалітетами-учасниками та іншими місцевими партнерами, як наприклад, у Метрополійній території Амстердама.

Наступна модель – з надмуніципальним органом, створена як додатковий рівень урядування над всіма муніципалітетами. Вона може передбачати наявність голови та асамблеї, обраних шляхом прямих виборів, чи невиборний метрополійний рівень, встановлений національним законодавством. Згадана модель успішно працює в регіоні німецького міста Штутгарт, у Брюссельському столичному регіоні і Лондоні.

Усі французькі міські агломерації створили міжмуніципальний орган/інституцію або комісію чи кілька комісій, щоб управляти міжмуніципальною співпрацею та виробленням рішень у межах одного чи декількох повноважень. Йдеться про економічний розвиток, просторове планування, транспорт та управління системою поводження з відходами. Саме модель паризької агломерації (створена на основі Закону «Про модернізацію територіального устрою та затвердження метрополій»), на нашу думку, є перспективною й для Київської агломерації. Водночас це свідчить про потребу спеціального законодавчого врегулювання створення та функціонування Київської агломерації, в т.ч. унормування врядування, повноважень, фінансового забезпечення тощо.

В даний час конкурентні позиції найбільших міст і міських агломерацій у всьому світі визначаються абсолютно новими пріоритетами: це людський капітал, інновації, високотехнологічна міська і транспортна інфраструктура,

наукомістке і ресурсоефективне виробництво, креативний підхід до управління. Крім цього, світовою спільнотою серйозна увага приділяється проблематиці сталого розвитку мегаполісів і довколишній поселень.

На нашу думку, оптимізація відносин міста Києва і прилеглої зони повинна розглядатися з системних позицій та включати комплекс завдань щодо подолання організаційних, правових та економічних проблем розвитку агломерації. Слід:

- Активізувати діяльність асоціації «Київська агломерація» шляхом проведення зустрічей, обговорень, круглих столів, консультацій;

- Враховуючи процеси об'єднання територіальних громад, проведення виборів 25.10.2020, звернутись до територіальних громад, що знаходяться в 30 – ти кілометровій зоні чи навіть у 50 – ти кілометровій зоні та запропонувати приєднання до асоціації «Київська агломерація»;

- Дуже важливим є формування банку статистичних даних агломерації шляхом проведення інвентаризації активів об'єднаних громад та подальшого його використання при стратегічному плануванні розвитку агломерації, реагуванні на виклики і загрози, розумінні можливостей та прийняття виважених управлінських рішень;

- Ініціювати підготовку окремого Закону України «Про Київську агломерацію», оскільки зареєстрований у Верховній Раді України законопроект № 6743 «Про міські агломерації» від 17 липня 2017 року відхилений, а новий проект Закону України № 2637 від 19.12.2019 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо створення правових підстав для утворення агломерації як однієї з форм співробітництва територіальних громад» [5] також є концептуально вразливим, містить низку суперечливих приписів, що унеможливорює створення належних правових підстав для співробітництва територіальних громад у формі агломерації. Враховуючи, що місто Київ має особливий статус відповідно до Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ» та не є центром Київської області, доцільним є визначення на законодавчому

рівні порядку створення Київської агломерації як столичного регіону. Це може бути як окремий закон, так і внесення змін до спеціального Закону про столицю. Такий закон повинен відповідати положенням Конституції України, узгоджуватися з чинним законодавством про місцеве самоврядування та співробітництво територіальних громад, містити ефективну організаційно-правову модель управління;

- Визначити механізми взаємодії територіальних громад шляхом укладання двосторонніх чи багатосторонніх угод про співробітництво територіальних громад з різних проблемних питань згідно Закону України «Про співробітництво територіальних громад».

- Визначити механізми (у т. ч. бюджетні) реалізації спільних інфраструктурних проектів в рамках асоціації «Київська агломерація»;

- Визначити можливості формування кластерів в рамках агломерації та підтримки інноваційних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Агломерації: міжнародний досвід, тенденції, висновки для України: Аналітична записка / за заг. ред. Н. Наталенко; А. Ткачук, Б. Баранецький [та ін.] – м. Київ: Інститут громадянського суспільства, 2017. – 136 с.

2. Велика Паризька метрополія. [Електронний ресурс] URL:<https://metropolegrandparis.fr/fr/budget>.

3. Демократичне врядування у містах-метрополіях на прикладі Київського регіону: Звіт за результатами фахового огляду (2019) // [Електронний ресурс]: Рада Європи. 41 с. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2019/08Звіт-РЄ_Демократичне-врядування-у-містах-метрополіях-на-прикладі-Київського-регіону1.pdf.

4. Думки і погляди населення Київської агломерації: Результати соціологічного дослідження / Аналітичний звіт – м. Київ, вересень 2020 року – 84 с. URL: http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/AReport_KA_Sep2020_ukr_FINAL.pdf.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення правових підстав для утворення агломерації як однієї з форм співробітництва територіальних громад. Законопроект №2637 від 19.12.2019. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67710

Білий В.В.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони здоров'я
імені П.Л.Шурика
м. Київ, Україна*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Протягом історії людства цінність безпеки та потреба в ній були та залишаються важливими як для особистості, суспільства й держави, так і в цілому для цивілізації. Неоднозначний вплив на безпеку спричиняють процеси глобалізації, інформаційно-технологічний прорив, посилення взаємозалежності держав, економічна інтернаціоналізація, розвиток промисловості, науки, медицини та ін. За прискоренням темпів глобалізації дедалі помітніше проявляються її негативні наслідки: загострилась енерго-екологічна проблема, проявилась інша сторона інформаційного суспільства, загострились міжетнічні конфлікти, гостро стоїть проблема тероризму. У зв'язку з цим розширюється простір безпеки: в нього включаються не тільки питання, пов'язані з військовою та державною безпекою, а й безпекою практично в усіх галузях життєдіяльності людини. Необхідність у забезпеченні безпеки органічно пов'язана з виникненням та розвитком держави, забезпеченням державних інтересів та формуванням права шляхом створення нових норм, що сприятимуть захисту держави [1].

Поняття “безпека”, розуміється, насамперед, як стійкий стан суспільного організму, що зберігає свою цілісність та здатність до саморозвитку, не дивлячись на несприятливий зовнішній та внутрішній вплив. Стійкість суспільної системи пов'язана з її здатністю зберігати динамічну рівновагу, успішно адаптуватися шляхом політичних та інших механізмів до умов

існування, в тому числі ефективно долати кризові явища, економічні труднощі та розв'язувати соціально-політичні конфлікти.

Сучасне економічне життя України переконливо свідчить, що перспективи соціально-економічного розвитку значною мірою залежать від стану сформованості національної безпеки держави. В якості об'єкту національної безпеки виступає нація. Відповідно, під національною безпекою можна розуміти параметр стану історично існуючої в межах визначеної території соціальної системи (нації), що характеризує її інтегративну властивість знаходитися в стані найменшої вразливості від негативного внутрішнього та зовнішнього впливу, зберігати свої системні взаємозв'язки та якості, цілісність, стабільність, стійкість, раціональний та еволюційний розвиток [2].

Згідно Закону України “Про основи національної безпеки” національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [3]. Національна безпека – це здатність держави зберігати цілісність, суверенно вирішувати політичні, економічні, соціальні та інші питання й виступати в якості самостійного суб'єкта системи міжнародних відносин. Що стосується політики національної безпеки, то вона за допомогою сукупності дій повинна забезпечити реалізацію даних національних інтересів за допомогою всього арсеналу наявних засобів.

Нормативно-правові основи політики національної безпеки в Україні досить чітко визначені на законодавчому та інституційному рівнях. Зокрема, в Конституції України [4], Законі України “Про основи національної безпеки України” [3], Стратегії національної безпеки України [5] та низці інших законодавчих і нормативних документів щодо принципів формування та функціонування правоохоронних органів, діяльності органів державної влади і органів місцевого

самоврядування за напрямками, що стосуються питань безпеки.

Мета та сенс політики національної безпеки – це вільний розвиток та процвітання суспільства. На думку багатьох вчених, найбільш відповідає потребам суспільства рівень безпеки особистості, суспільства та держави, який досягається шляхом реалізації комплексу заходів, що спрямовані на попередження та нейтралізацію різних загроз її стабільному стану. Стійкий стан суспільства залежить від інтегруючої здатності влади, характеристик політичної системи суспільства, що проявляються в її адаптаційних можливостях в умовах ризику та загроз [6].

Список використаних джерел:

1. Хилько О.Л. Теоретичні засади визначення загроз національній безпеці України та шляхи її забезпечення: автореф. дис... к. політ. н.: 23.00.01. Київ, 2004. 16 с.

2. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я., Карпова К.В. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. Вип. № 4 (81). С. 13–26.

3. Про основи національної безпеки [Електронний ресурс]: Закон України №964-IV від 19.06.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 17.12. 2020).

4. Конституція України [Електронний ресурс]: Прийнята Верховною Радою України 28.06.1996. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628> (дата звернення: 17.12. 2020).

5. Про Стратегію національної безпеки України [Електронний ресурс]: Указ Президента України №392/2020 від 14.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (дата звернення: 17.12. 2020).

6. Варналій З. С., Буркальцева Д. Д., Наєнко О. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія. Київ : Знання України, 2011. 299 с.

Брюшкова Н.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та логістики,
Одеської національної академії харчових технологій
м. Одеса, Україна

Бондар В.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та логістики,
Одеської національної академії харчових технологій
м. Одеса, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Планування (стратегічне планування) – це потужний метод системної діяльності на об'єднання зусиль активної громади, бізнес-спільноти та влади на створення партнерства, що працює в першу чергу над формуванням сприятливого ділового клімату та зростанням конкурентоспроможності для успішного зростання бізнесу та залучення інвестицій з метою вирішення питань, пов'язаних з рівнем життя всіх мешканців громади.

Влада та активна громада у цьому сенсі є двигуном формування сприятливих умов для залучення інвестицій та розвитку бізнесу, а сам бізнес є двигуном економічного розвитку. Вдало складений стратегічний план допомагає територіям досягнути конкурентних переваг.

Реалізація стратегічного планування – процес складний і дуже багатовекторний. На думку, Ервіна Роммеля – навіть найкращий стратегічний план – даремний, якщо він не може бути реалізований тактично [1]. Отже, дуже багато залежить від методу побудови і реалізації власної стратегії розвитку.

В зв'язку з цим, важливо звернути увагу на різні підходи, а саме:

- побудова та реалізація стратегії на основі передбачення, що визначає розгляд перспективного руху реального стану соціального розвитку майбутнього, бажаного стану, місії регіону та країни;

- реалізація стратегії шляхом вирішення існуючих проблем, виявлення нових та їх усунення;

- використання методів моделювання, тобто стратегії максимально ефективної для конкретного регіону і ступеня розвитку його потенціалу, що ґрунтується на ретельному аналізі усіх зовнішніх і внутрішніх чинників впливу;

- побудова стратегії вибору позиції – стратегія розглядається як аналітичний процес вибору максимально вигірної позиції і дій регіону з точки зору можливостей, і даний процес є безперервним протягом усієї реалізації [2].

В Україні стратегія розвитку держави визначається законодавчо і є загальнонаціональним орієнтиром для розробки відповідних стратегій розвитку її територій. У правовому полі стратегічного планування виділяють такі основні блоки:

1-й блок – загально-методичні документи, які регламентують загальну методику опрацювання стратегій.

2-й блок – документи, за якими формуються стратегічні плани на загальнодержавному рівні.

3-й блок – правові акти, спрямовані на опрацювання і реалізацію стратегій регіонального розвитку та територіальних громад.

4-й блок – нормативні документи на регіональному рівні та на рівні місцевого самоврядування [3].

Досвід країн Америки та Європи (Канада, США, Німеччина, Чехія, Польща) показує, що успішними стають ті громади, які вдало розвивають власну внутрішню спроможність - поліпшують ті внутрішні умови та створюють ті фактори конкурентних переваг, які допомагають залучати більш продуктивні інвестиції, розвивати бізнес, зберігають існуючі підприємства та підтримують створення нових робочих

місць. І все це заради економічного розвитку та підвищення якості життя людей.

Згідно з довгостроковими пріоритетами розвитку України було розроблено та прийнято Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” та розроблено проект стратегії “Україна–2030”. Згідно з світовим досвідом, основні складові стратегічних планів різних ієрархічних рівнів управління повинні бути тісно пов'язані між собою.

На регіональному рівні діє Стратегія розвитку Одеської області на 2021–2027 роки. В цьому документі визначено 5 основних стратегічних пріоритетів Одеської області на період до 2027 року. Кожному стратегічному пріоритету відповідають певні операційні цілі, а їм в свою чергу відповідають конкретні завдання.

Отже, стратегічні плани розвитку місцевих ОТГ повинні відповідати основним стратегічним пріоритетам розвитку Одеської області та використовувати кращий світовий досвід стратегічного планування.

Організація роботи зі стратегічного планування полягає в прийнятті відповідного рішення на сесії ОТГ. Після цього, розпорядженням сільського голови повинна бути сформована Робоча група з підготовки Стратегії розвитку ОТГ.

В процесі опрацювання матеріалів діагностики стану громади та проведеного СВОТ–аналізу Робоча група обирає стратегічні пріоритети, які повинні стати підставою майбутнього розвитку об'єднаної територіальної громади. Розглянемо стратегічні напрями для Маяківської ОТГ:

1. Розвиток сільських територій, інвестиційного та туристичного потенціалу громади, оскільки превалюючим напрямком економіки громади та області є сільське господарство і туризм, то процеси трансформації економіки нашої держави, наявний у громади потенціал та зовнішні зміни надають широкі можливості для створення бізнесових і ділових передумов розвитку обраних напрямків для Маяківської ОТГ.

2. Створення нового освітнього та культурно-дозвілєвого простору в громаді, завдяки поєднанню зусиль

влади і громадськості призведе до подолання негативних соціальних та демографічних наслідків, буде сприяти підвищенню якості інфраструктурного і соціального забезпечення сільських територій і, відповідно, забезпечить досягнення більш високих стандартів проживання в громаді.

Стратегічне управління як спільна праця громади над визначенням власного кращого майбутнього та його досягненням ефективно сприяє самоусвідомленню громади та її згуртуванню. Отже, успішний сталий розвиток міста чи селища може бути забезпечений лише за умови системного безперервного використання в управлінській практиці інструментів стратегічного управління та дієвої співпраці трьох секторів – місцевої громади, влади й підприємницьких структур. Стратегічні рішення, що розробляються у такій співпраці виявляються найефективнішими для реалізації на певній території.

Список використаних джерел:

1. Кох Л. Лис пустини. Генерал-фельдмаршал Эрвин Роммель / Л. Кох. – М.: Феникс, 1999. – 384 с. ^[1]_[SEP]
2. Шаров Ю.П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти. К. : Вид-во УАДУ, 2001. 302 с.
3. Берданова О. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні. DESPRO. К.: ТОВ «София-А». 2012. 88 с.

Бубенко П.Т.

доктор економічних наук,
професор, завідувач відділом
*Північно-Східний науковий центр
НАН України і МОН України
м.Харків, Україна*

Калекін Ю.В.

вчений секретар,
*Північно-Східний науковий центр
НАН України і МОН України
м.Харків, Україна*

Сухих О.В.

молодший науковий співробітник,
*Північно-Східний науковий центр
НАН України і МОН України,
м.Харків, Україна*

СКЛАДОВІ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Інноваційна система – визначення відносно нове, воно з’явилося у 80-ті роки минулого сторіччя і набуло розвитку в роботах К. Фрімана [1], Р. Нельсона [2], Б.-А. Лундвалла [3] Інноваційний процес, як необхідна умова поступального розвитку людства, властивий будь-якому суспільству у всі його часи. У цьому процесі, завдяки появі безлічі локальних інновацій, відбувається відбір і закріплення їх різновидів, господарських відносин і форм, які знаходять своє відображення у законодавстві, формальних і неформальних нормах поведінки суб’єктів господарювання. Таким чином і формується відповідна національна інноваційна система (НІС), яка продукує і обслуговує інноваційні процеси, одночасно модифікуючись під їхнім впливом.

Особливостями процесу формування НІС України є:

- традиційно вирішальна роль держави у визначенні

напрямів наукових досліджень, їх фінансуванні і розвитку науково-технічного потенціалу. Перехід до ринкової економіки не зменшив цієї ролі, а навпаки підвищив її. Це пов'язано, перш за все, зі зменшенням ємності попиту промисловості на інноваційну продукцію, обумовленої згоранням виробництва в Україні та невпевненістю нових власників у стабільності свого становища;

- вкрай низький рівень бюджетного (0,27% ВВП) і сумарного (0,73%) фінансування процесу відтворення знань і організаційно-технічної підтримки науково-технічної діяльності;

- невідповідність величини кадрової складової науково-технічного потенціалу обсягам фінансування наукових досліджень, що призводить до «відтоку мізків» і старінню кадрів [4,5];

- концентрація виробництва високотехнологічних інноваційних продуктів в НАН України і вкрай низький рівень наукових досліджень в переважній більшості закладів вищої освіти (ЗВО);

- відсутність ефективної інфраструктури трансферу інноваційних продуктів, науково-інформаційного обміну та незалежного фінансування наукових досліджень та інноваційного виробництва;

- нерозвиненість інноваційної ментальності топ-менеджерів основних споживачів інноваційної продукції.

У зв'язку з цим метою модернізації господарського комплексу України є побудова механізму функціонування НІС, що забезпечує створення конкурентоспроможної інноваційної економіки України.

Звідси випливають основні напрямки дій:

- формування інноваційної ментальності українського суспільства, як однієї з основних складових об'єднуючої національної ідеї, що об'єктивно призведе до збільшення ємності внутрішнього інноваційного ринку та освоєння світового ринку високих технологій;

- збільшення на порядок фінансування інноваційного

процесу шляхом державного фінансування на рівні не $< 1,7\%$ ВВП і організації активної інтеграції НІС України у світову інноваційну систему, зокрема через міжнародні науково-технічні та освітні програми (у тому числі рамкові) і гранти, а також встановлення прямих коопераційних зв'язків українських НДІ, університетів і дослідницьких компаній зі світовими лідерами високих технологій;

- організація проведення перманентних широкомасштабних досліджень перспектив розвитку світових фундаментальних досліджень, технологічних розробок та інноваційних ринків з визначенням можливих місця і ролі української науки у цих процесах;

- оцінка потреб української економіки в інноваційних продуктах та формування забезпечення реальними ресурсами державних програм;

- визначення експортного потенціалу НІС України та державної підтримки, в тому числі на політичному рівні, українських експортерів інноваційного продукту;

- створення цілісної системи державного та корпоративного фінансування досліджень, розробок і комерціалізації інноваційної продукції через різного роду фонди при забезпеченні незалежної висококваліфікованої експертизи науково-дослідних та інноваційних проєктів;

- підвищення якості вищої освіти та рівня наукових досліджень в українських ЗВО шляхом освоєння індивідуальних форм навчання студентів, їх залучення до дослідницького процесу, формування спільних лабораторій інститутів НАНУ та університетів, окремого фінансування викладацької і наукової діяльності професорсько-викладацького складу та зменшення лекційного навантаження на викладача;

- організація доступної глобальної мережі науково-технічної, патентно-ліцензійної та економічної інформації для науковців, викладачів та студентів;

- кардинальне розширення системи взаємного обміну молодими вченими і студентами.

Для реалізації цих напрямків доцільно:

1. Створити Державний комітет інноваційного розвитку України, з покладанням на нього функцій розробки й контролю за реалізацією Національної науково-інноваційної стратегії, формування державної науково-технічної та інноваційної політики, координації діяльності Національної академії наук України та національних галузевих академій, Міністерства освіти і науки України та інших міністерств у галузі науково-технічного та інноваційного розвитку.

2. Створити при Державному комітеті інноваційного розвитку України систему цільових фондів, які фінансують прикладні дослідження, а також інноваційні, освітні та інфраструктурні програми через видачу грантів на виконання державних завдань та ініціативних проектів, іменних субсидій провідним українським вченим зі світовим ім'ям для розвитку пріоритетних наукових шкіл та молодим перспективним вченим для створення проривних технологій. При цьому фінансові ресурси фондів можуть формуватися не тільки за рахунок державних бюджетних та позабюджетних коштів, але і за рахунок корпорацій та міжнародних організацій при забезпеченні їм вільного допуску до результатів досліджень і розробок.

3. При кожному з фондів потрібно сформувати експертні комісії по відбору проектів і оцінці виконаних за рахунок грантів та іменних субсидій робіт. Експертні комісії мають формуватися з провідних українських вчених, відомих фахівців відповідних галузей національної економіки, топ-менеджерів зацікавлених корпорацій і авторитетних закордонних вчених і фахівців.

4. У регіонах України, що володіють значним науково-технічним та інноваційним потенціалом, мають створюватися координаційні ради Державного комітету інноваційного розвитку України та філії фондів. Це впливає з неоднорідності інноваційного розвитку регіонів України, що обумовлено відмінностями в рівнях економічного розвитку, їх інтеграції в світовий економічний простір, різним ступенем розвиненості

регіональної інноваційної системи та ефективності їх функціонування. Тому створення таких регіональних підрозділів повинно не копіювати адміністративно-територіальний устрій України, а здійснюватися пропорційно науково-технічному і виробничому потенціалу регіонів на кшталт регіональних наукових центрів НАН України і МОН України.

Список використаних джерел:

1. Freeman C. (1987). Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan. London; N. Y.: Pinter Publishers.
2. Нельсон Р., Уинтер С.Дж. Эволюционная теория экономических изменений. - М.: Дело, 2002. - 536с.
3. Lundvall B.-A. (ed.) (1992). National Systems of Innovation. Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning. London: Pinter.
4. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm
5. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2019. – 80 с.

Веляник В.В.
слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони здоров'я
імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Ще з середини ХХ століття стає очевидним, що постіндустріальне суспільство чітко закріпило своєю віссю знання (інформацію). Цей факт докорінно змінив економіку та систему зайнятості. Під впливом фундаментальних трансформаційних процесів у структурі факторів виробництва економічна категорія «капітал» наповнилася високою інформаційною, творчою змістовністю. Таким чином, головними факторами виробництва стали знання, навички, здібності, креативність, що сприяють появі інновацій. Як зазначає науковець Деніел Белл, «постіндустріальне суспільство визначається як суспільство, в економіці якого пріоритет перейшов від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, проведення досліджень, організації системи освіти й підвищення якості життя; в якому клас технічних спеціалістів став основною професійною групою і, що найважливіше, в якому запровадження нововведень... все більшою мірою стало залежати від досягнень теоретичного знання... Постіндустріальне суспільство... передбачає виникнення нового класу, представники якого на політичному рівні виступають як консультанти, експерти чи технократи» [1, с. 102].

Таки чином, одним з найважливіших економічних активів сьогодення постає саме інтелектуальний капітал. Разом з тим, теорія інформаційної економіки взагалі надає інтелектуальному капіталу домінуючої форми капіталу, адже людський потенціал

відіграє важливу роль у сучасній економіці загалом, та у сфері державного управління зокрема.

За визначенням Л. Братчука, під інтелектуальним капіталом розуміється «...сукупність знань і здібностей, які стимулюють появу нових ідей, технологій, новацій та здатні приносити економічну вигоду» [2, с. 264].

У свою чергу, О. Бутнік-Сіверський визначає інтелектуальний капітал «як один із різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і відтворює, одночасно, властиву лише йому (інтелектуальному капіталу) специфіку і особливості; має вартісну оцінку, об'єктивований та ідентифікований (відокремлений від підприємства), утримується підприємством (суб'єктом господарювання) з метою ймовірності отримання прибутку (додаткової вартості)» [3, с. 11]. С. Вовканич та Л. Семків формулюють інтелектуальний капітал «як суму знань усіх працівників компанії, що забезпечують її конкурентоспроможність» [4, с. 18].

На думку О. Грішнкової, основними складовими інтелектуального капіталу є:

- людський (когнітарний) капітал: знання, навички, досвід, ноу-хау, творчі здібності, креативний спосіб мислення, моральні цінності, культура праці та ін.;
- структурний (організаційний) капітал: патенти, ліцензії, ноу-хау, програми, товарні знаки, промислові зразки, технічне й програмне забезпечення, організаційна структура, корпоративна культура й т.д.;
- споживчий капітал (його слід трактувати ширше, як інтерфейсний капітал): зв'язки з економічними контрагентами (постачальниками, споживачами, посередниками, кредитно-фінансовими установами, органами влади та ін.), інформація про економічних контрагентів, історія взаємин з ними, торговельна марка (бренд) тощо [5, с.34].

Всі вищезазначені складові інтелектуального капіталу постійно взаємодіють на засадах інноваційності, тому на практиці не можна вирішувати проблематику розвитку

окремих складових цього ресурсу ізольовано. Всі складові інтелектуального капіталу мають розвиватися і вдосконалюватися одночасно.

Список використаних джерел:

1. Белл Д. Нотатки про постіндустріальне суспільство. *Суспільний інтерес*. 1967. № 7. С. 102.
2. Братчук Л. М. Економічна сутність інтелектуального капіталу та його облікове забезпечення. *Економічний аналіз*. 2015. № 2 (21). С. 262-269.
3. Бутнік-Сіверський О. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект. *Інтелектуальний капітал*. 2002. № 1. С.16-27.
4. Вовканич С., Семів Л. Людський та інтелектуальний капітали в економіці знань. *Вісн. НАН України*. 2008. № 3. С.13-23.
5. Грішнова О.А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 34.

Гнатенко В.С.
кандидат економічних наук,
науковий співробітник,
*ДЗ «Науково-практичний медичний
реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»
м. Костянтинівка, Україна,*

ВПЛИВ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Застосування нових інформаційних технологій в усіх галузях і сферах економіки є безсумнівним благом. Однак основні тенденції розвитку інформатизації суспільства і економіки показують, що ці процеси створюють для розвитку держав не тільки нові можливості, але й нові проблеми та ризики [1, с. 58]. Високий ступінь інформатизації ставить сучасне суспільство і економіку в залежність від ступеня безпеки інформаційних технологій. Сучасна «залежність» економіки від інформаційних технологій може негативно відбитися на економічній безпеці держави, суспільства, підприємства і особистості [2, с. 31]. Відомо, що інформаційні технології та мережа Інтернет в «неправильних» руках перетворюються в небезпечну зброю: з їх допомогою можливі цілеспрямовані шкідницькі дії, які здатні паралізувати цілі галузі економіки.

Таким чином, в умовах сучасної економіки виникає необхідність переосмислення підходів до побудови системи економічної безпеки з урахуванням розширення інформаційної сфери. Розуміння специфіки впливу інформаційних загроз на економічну безпеку держави дозволяє вийти на визначення детермінант, що впливають на механізм забезпечення економічної безпеки держави в майбутньому, що відноситься до числа ключових завдань економічної політики.

Всі сфери життєдіяльності людини в певній мірі містять певні індикатори, що сигналізують про можливі ризики і

загрози, облік яких необхідний при визначенні та здійсненні цілей, висунутих державою, фірмами і окремою особистістю [3, с. 61]. Крім того, значення проблеми безпеки в даний час зростає через посилення альтернативності і багатоваріантності розвитку економіки. Неможливо вибрати той чи інший варіант розвитку економіки, інвестування, складання бюджетного плану країни, не оцінюючи їх соціально-економічні наслідки за допомогою виведення критеріїв економічної безпеки. Цей висновок особливо актуальний в період трансформації економічної системи, який завжди загрожує виникненням кризи [4, с. 109]. Без правильної оцінки безпеки економічних реформ для суспільства, держави, регіонів, корпорацій і громадян вони можуть привести до руйнування держави і його життєзабезпечуючих систем. Тому в сучасних умовах економічна безпека країни набуває першочергового значення, так як вона дає орієнтири для прийняття вірних соціально-економічних рішень.

Високий ступінь інформатизації та автоматизації, до яких звернулося сучасне суспільство, породжує стан його залежності від безпеки використовуваних інформаційних технологій. У свою чергу, від цього залежить благополуччя багатьох людей. Особливої гостроти набувають проблеми захисту інформації, що циркулює в стратегічно важливих інформаційних системах. Уразливість такої інформації зростає. При цьому особливу небезпеку становить «інформаційний тероризм», можливість якого обумовлена існуванням глобальних комп'ютерних мереж, запобігти які важко, а ліквідувати наслідки надзвичайно дорого.

В останні роки дедалі більше набуває розуміння необхідності підвищення інформаційної безпеки, а також усвідомлення того, що захист інформації є важливим для економічної і політичної безпеки будь-якої держави. Зростаюча загроза кібер-атак змусила уряди і компанії гостріше усвідомлювати необхідність захисту контрольованих комп'ютером систем управління комунальними

підприємствами та іншої критично важливою інфраструктурою країни.

Однією з найбільших проблем, з якою стикаються підприємства реального сектору економіки, є аналіз всіх даних, що генеруються різними системами безпеки в Інтернет-мережах. Антивірусні засоби, системи виявлення та запобігання вторгнень, уніфіковані пристрої для управління загрозами і інші технології можуть генерувати безліч додаткових даних, з якими проблематично впоратися навіть адміністраторам по інформаційному захисті. Якщо додати до цього розмови з мобільних пристроїв, інформацію віртуалізованих систем і хмарних ресурсів, обсяг даних може стати для організації величезним.

Сучасні засоби і способи масової інформації дозволяють забезпечувати керованість в суспільстві [5]. При цьому мова йде не про військове захоплення, а про ідеологічне: в систему цінностей країни вносяться невластиві для неї ідеали і прагнення. Іншими словами, можна говорити про ведення так званої інформаційної війни.

В даний час склад країн, що піддаються інформаційній колонізації не обмежується країнами третього світу. Глобальний інформаційний простір уніфікує інформаційні та телекомунікаційні технології всіх країн - суб'єктів мережевого простору, а ступінь інформатизації необхідного рівня доступна лише країнам з високим промисловим і науково-технічним потенціалом, а також високим рівнем освіти населення. Це дозволяє сильним постіндустріальним державам нарощувати своє політичне, соціально-економічне та військову перевагу за рахунок переваг в інформатизації. В результаті вони здійснюють інформаційний контроль і нав'язують свої норми і правила усій світовій спільноті.

Використання сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій представляють принципово нові можливості для вдосконалення державного управління, перегляду взаємовідносин між державою, її органами

управління і самоврядування та суспільством, а створення «електронних урядів» виводить на об'єктивно новий вид взаємозв'язків «громадянин - держава», заснованих на відкритості прийнятих рішень, виключення суб'єктивних факторів з управління як процесу прийняття рішення.

Розвиток інформатизації та електронних технічних засобів вплинув на структури і процеси державного управління, в тому числі і економічної безпеки держави. Якщо спочатку це вплив виразилося в підвищенні ефективності збору, обробки та використання інформації в процесі прийняття рішень, то в подальшому почали відбуватися помітні трансформації в інститутах і методах організації всієї системи державного управління.

Держава повинна виробити і реалізувати єдину державну інформаційну політику в сфері інформатизації управління національним економічним, соціальним і суспільним розвитком. Державна інформаційна політика в сфері інформатизації управлінських відносин може і повинна стати продовженням і механізмом реалізації державної адміністративної та соціально-економічної політики, сприяючи в умовах ринкових відносин високу ефективність функціонування як державного, так і недержавного секторів національної економіки, забезпечуючи цілісність управління країною як єдиним виробничо-споживчим комплексом і єдиним суб'єктом управління. Інформатизація системи державного управління повинна передбачати конструктивну взаємодію органів державного управління різних гілок, рівнів і ланок в рамках єдиної методології їх спільної діяльності, встановленої законодавчо, і єдиного національного інформаційно-економічного простору, що відображає поточну динаміку соціально-економічного середовища і суспільства.

Список використаних джерел:

1. Панченко О.А. Інформаційна безпека в контексті викликів і загроз національній безпеці. *Державне управління*

та місцеве самоврядування. 2020. Вип. 2 (45). С. 57-63. DOI: 10.33287/102019. <https://grani-print.dp.ua/index.php/dridu/article/view/361/286>

2. Панченко О.А. Information technologies in ensuring of the state security. Інформаційні технології в забезпеченні державної безпеки. *Science Review*. 2020. Warsaw, Poland. № 5(32), June 2020. Р. 30-35. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_sr

3. Панченко О.А. Інформаційна безпека держави як елемент соціальної культури. *Аспекти публічного управління*. 2020. № 1. Том 8. С. 58-67. Режим доступа: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/720/692>

4. Панченко О.А. Інформаційні аспекти трансформації державного управління в умовах турбулентності. *The system of public administration in the context of decentralization of power: Collective monograph*. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2020. Р. 88-110. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-66-2-06>

5. Панченко О.А. Засоби масової комунікації як платформа державної інформаційної політики. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Київ. № 4. 2020. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.4.2 Режим доступа: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/4.pdf

Гула О.І.
аспірантка,
Міжрегіональна Академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ СИСТЕМИ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сьогодні відбуваються важливі трансформаційні проблеми у сучасному суспільстві, здійснюється реформування судової влади, конституційного устрою, реалізується реформа децентралізації, формуються інноваційні органи державної влади тощо. Всі ці трансформації пов'язані з людським фактором, адже рішення на рівні держави приймають та реалізують політики, посадовці, службовці. І від якості кадрового потенціалу посадовців залежить якість таких рішень і якість таких важливих для держави реформ.

На сьогодні спостерігається зміна у діяльності та системі роботі службовців в системі публічного управління – це пов'язано, перш за все, з глобалізаційними викликами, пандемією COVID-19. І тому постає питання розвитку кадрів з урахуванням нових викликів та можливостей діяльності. Саме тому актуалізується проблема забезпечення кадрової безпеки в системі публічного управління.

Система кадрової безпеки публічного управління має свою структуру.

Першим елементом кадрової безпеки є кадрова політика в системі публічного управління.

Кадрова політика – це свідомо цілеспрямована діяльність, направлена на створення трудового колективу, який щонайкраще сприяв би сполученню цілей і пріоритетів підприємства та його працівників [1-3]. Відповідно до цього визначення кадрової політики її головною метою є забезпечення кожного робочого місця і кожної посади персоналом належних професій, спеціальностей і кваліфікації,

створення сприятливих умов для високої продуктивності праці й соціального захисту. У нашому трактуванні кадрова безпека – це складова економічної безпеки підприємства, пріоритетним завданням якої є захист від загроз з метою створення умов для найефективнішого управління персоналом як визначального ресурсу для забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства [4].

Наступним елементом кадрової безпеки – це визначення системи загроз, які можуть виникнути в системі кадрової безпеки. Це, зокрема:

- фізичні загрози - загрози зовнішніх небезпек персоналу, пов'язаних з їх службовою діяльністю, або членам їх сімей;

- фінансові загрози – загрози, пов'язані із невідповідним рівнем матеріального забезпечення, яка повинна відповідати обсягу, кваліфікації, якості виконаної роботи; це пов'язано з невпевненості працівників у своєму робочому місці, стабільності оплати праці,

- інтелектуальні загрози – відтік професійно підготовлених кадрів або звільнення професійних кадрів з публічної служби;

- кар'єрні загрози – відсутність кар'єрного зростання у професійних працівників, відсутність реалізації своєї кар'єри відповідно до кваліфікації, досвіду, стажу роботи; відсутність підтримки з боку керівництва професійного навчання службовців, проходження ними загальноосвітніх семінарів, конференцій, групових дискусій;

- адміністративні загрози - забезпечення необ'єктивного оцінювання результатів праці та виявлення потенціалу кожного працівника, можливість призначення не підготовлених і некомпетентних кадрів, що знаходяться у родинних стосунках з керівником закладу (установи, організації) на керівні посади, на які заслужено претендують перспективні та досвідчені співробітники;

- технологічні загрози – відсутність сучасного обладнання робочого місця, новітніх технологій, використання

передового досвіду;

- соціальні загрози – відсутність соціального захисту працівників, їх страхування, преференцій якісного медичного обслуговування;

- конфліктні загрози - неузгодженість, конфліктність спілкування на соціальному та особистісному рівнях, відсутність товариської допомоги;

- психологічні загрози – відсутність адекватних міжособистісних комунікацій, відсутність сприятливого мікроклімату, неврахування інтересів і побажань працівників по вертикалі та горизонталі, агресивний стиль спілкування «керівник-підлеглий»;

- інформаційні загрози – циркуляція безлічі брехливої, перекрученої інформації, відсутність об'єктивних джерел інформування, формування та підтримання пліток та неправдивої інформації, що перешкоджає діяльності як самої організації, так і кожного працівника окремо;

- іміджеві загрози – формування нетерпимого відношення між державними організаціями, співіснування у межах постійних конфліктів, ненадання відповідної об'єктивної інформації, відсутність співпраці, що суттєво впливає на імідж органів державної влади.

Наступний – третій елемент моделі забезпечення кадрової безпеки в системі публічного управління є сучасні механізми забезпечення кадрової безпеки.

До них слід віднести наступні:

- організаційний механізм забезпечення кадрової безпеки – це це сукупність різних за своєю природою конкретних організаційних елементів у механізмі, що повинні організовувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи» [5, с. 39];

- правовий механізм забезпечення кадрової безпеки – комплекси взаємопов'язаних юридичних засобів, які об'єктивовані на нормативному рівні [6, с. 423];

- мотиваційний механізм забезпечення кадрової безпеки –

це технології, що забезпечують процес вмотивування працівників до діяльності [6, с. 422];

- економічний механізм забезпечення кадрової безпеки – сукупність фінансово-економічних управлінських методів, інструментів та стимулів, за допомогою яких держава регулює економічні процеси в системі кадрової безпеки. Згідно з принципами економічної політики вони можуть бути як прямого, так і непрямого впливу [6, с. 421-422];

- контрольний механізм забезпечення кадрової безпеки – це сукупність методів, які здійснюють контроль за якістю кадрового потенціалу, якістю діяльності персоналу, відповідністю результатам роботи органу державної влади тощо.

Контроль як елемент кадрової безпеки спрямований на ліквідацію можливостей заподіяти збитки. Для цього має бути сформована система моніторингу, прозора, прийнятна й зрозуміла для працівників на основі таких елементів корпоративної ділової етики, як регламенти, обмеження, режими, адміністративні процеси тощо [7, с. 58];

- селекційний механізм забезпечення кадрової безпеки – це сукупність методів відбору персоналу для забезпечення професійності кадрів та відповідності кваліфікації кадрів їх майбутніх посадових обов'язків.

Не меншу роль відведено вибору методів і прийомів відбору, оскільки саме вони дають змогу правильно розставити акценти під час вивчення документів та результатів тестувань, співбесід із претендентами. За основу повинні брати науково обґрунтовані професійно-кваліфікаційні вимоги до працівників, професіограми, карти компетенцій, посадові інструкції. Під час набору персоналу доцільно як елемент забезпечення безпеки системи публічного управління використовувати такі інструменти, як укладання договорів і контрактів, де чітко прописують обов'язки та права сторін, умови несення відповідальності за їх недотримання, а також преференції за високу ефективність роботи (премії, додаткові пункти соціального пакета тощо) [7, с. 59].

Наступний важливий елемент моделі забезпечення кадрової безпеки системи публічного управління є організаційне забезпечення. Так, на нашу думку, проблемами забезпечення кадрової безпеки має займатися Кабінет Міністрів України через профільне міністерство. Вважаємо за доцільне створити Міністерство з питань кадрового потенціалу системи публічного управління в Україні.

До основних функцій даного органу державної влади слід віднести:

1) формує єдину державну політику з питань кадрового потенціалу системи публічного управління в Україні та забезпечення кадрової безпеки в системі публічного управління;

2) участь у формуванні державної політики у сфері служби в органах місцевого самоврядування;

3) здійснення функціонального управління публічною службою;

4) забезпечую співпрацю органів державної влади у сфері кадрового потенціалу системи публічного управління в Україні та забезпечення кадрової безпеки в системі публічного управління;

Список використаних джерел:

1. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. К.: Кондор. 2003. 296 с.

2. Управление персоналом организации : учеб. / под. ред. А. Я. Кибанова. 2-е изд., доп. и перераб. М.: ИНФРА-М, 2002. 638 с.

3. Щекин Г. В. Основы кадрового менеджмента : учеб. 4-е изд., испр. К.: МАУП, 2002. 280 с.

4. Бурда І. Я. Теоретичні аспекти кадрової безпеки як складової економічної безпеки підприємства. *Наук. зап. (Укр. акад. друкарства)*. 2011. №1. С. 22–29.

5. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організаціях державного управління : навч. посіб. К. : Вид-во УАДУ, 1998. 159 с.

6. Державне управління : словник-довідник / уклад. : В. Д. Бакуменко та ін. ; за заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.

7. Черчик Л. Управління кадровою безпекою в системі менеджменту персоналу підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 4. С. 57-61.

Карапетян О.А.
слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони здоров'я
імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В ФОРМУВАННІ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА ДЕРЖАВИ

Розбудова демократичного суспільства відбувається разом з розвитком інститутів публічної влади, які в системі відносин «держава – громадянське суспільство» є ланкою, що об'єднує державу і громадянське суспільство. Для дослідження ролі публічного адміністрування в формуванні демократичного суспільства держави, треба визначитися із самим поняттям «публічне адміністрування» [1, с. 56].

Науковці при розгляді публічного адміністрування наголошують на тому, що публічне адміністрування не являється певним нейтральним, технічним процесом, а є діяльністю, яка тісно пов'язана з політикою, законом і громадянським суспільством [2, с. 36]. Зазвичай під цим поняттям мають на увазі здійснення державної політики значною мірою органами виконавчої влади. Однак не тільки органи виконавчої влади належать до суб'єктів останньої. Ми погоджуємося з думкою Р. С. Мельника, який визначає, що публічна адміністрація являється узагальнюючим терміном, що об'єднує у собі суб'єктів, головним завданням яких є виконання Конституції та законів України (див. рис. 1.) [3, с. 42].

Рис. 1. Суб'єкти публічної адміністрації

Примітка: сформовано на основі джерела: [3, с. 42].

Перехід від радянської системи державного управління до сучасної системи публічного адміністрування, зумовило переміщення на перший план інтересів громадян, суспільства, а не організаційної структури як було раніше [2, с. 36].

Важливою проблемою є неефективна взаємодія інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади на місцевому рівні, так як на сьогодні майже відсутні механізми їх взаємодії, це викликає такі порушення як зловживання службовим положенням та виникненню корупційних дій. Тобто необхідно структурувати механізми взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства на місцевому рівні, створити умови для партнерських відносин між ними, що в загальному утворить сприятливі умови для ефективних та плідних взаємовідносин між органами публічної влади та громадянським суспільством, що в цілому підвищить рівень розвитку публічного управління на місцевому рівні та поступово на загальнодержавному рівні. Взаємодія інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади на місцевому рівні підвищує рівень децентралізації влади. Вдосконалення механізмів їх взаємодії крім наведених вище позитивних процесів дає можливість вдосконалити систему місцевого самоврядування, розвивати демократичне суспільство, підвищувати рівень місцевої демократії, активізувати діяльність представників місцевих громад [2, с. 37].

Сутність процесів поглиблення демократії і її процеси зрозумілі для більшості суспільства, але водночас зі змістовими питаннями децентралізації, новими повноваженнями публічної влади, громади та суспільства здебільшого виникають протиріччя. Адже ключові ідеї процесів демократизації та децентралізації окреслено саме у послідовному переході країни від моделі авторитаризму, «імперського минулого», суцільної централізації, бюрократизації і засилля чиновницького апарату до моделі суспільства демократії, нового рівня владної, фінансової й управлінської децентралізації, відповідальних провідників реформ. Демократизація суспільного життя, яка спрямована на новий концепт публічної влади: прозорість,

відкритість, підзвітність влади за ефективність діяльності, злагодженість діяльності, активну комунікацію органів влади та інших суб'єктів діяльності. Відповідно, змінюється статус громадян, який переходить від стану пасивних спостерігачів до громадсько активних учасників суспільних процесів. Оскільки у правовій державі повинна існувати рівна правова відповідальність як громадянина перед державою, так і держави перед громадянином. Для забезпечення створення умов і вирішення соціально-економічних проблем у сучасних умовах потрібна висока професійна компетентність працівників усіх ланок державної служби. Огляд особливостей удосконалення управління державною службою задля підвищення її ефективності в умовах розвитку демократичного суспільства свідчить, що нове бачення системи управління, вироблення оптимальних підходів до публічної управлінської діяльності все більше базується на визнанні пріоритету особистості та її ролі в управлінні.

Список використаних джерел:

1. Євтушенко О. Н. Громадянське суспільство та інститути публічної влади в політичній системі України. Наукові праці. 2011. Випуск 143. Том 155. С. 56-61.
2. Неділько А. І. Значення громадянського суспільства у розвитку публічного управління на місцевому рівні в Україні. Право та державне управління: зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2017. №4 (29), т. 2. С. 34-39.
3. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право : навч. посіб. / за заг. ред. Р. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.

Кітасва Т.В.
аспірантка кафедри регіональної політики
та публічного адміністрування,
*Одеський регіональний інститут
державного управління Національної
академії державного управління
при Президентові України,
м. Одеса, Україна*

ВІД АВТОРИТАРИЗМУ ДО ЛІБЕРАЗІЗМУ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

Для етапу розвитку державно-монополістичного капіталізму в управлінні персоналом використовували методи як прямого авторитарного впливу, неприкритого політичного терору проти будь-яких прогресивних сил, так і майстерно замаскованого тиску на завойовані демократичні права працівників, їх експлуатацію. Практика формулювання та реалізації стратегії і тактики керівництва персоналом вимагала поряд з традиційним нового підходу до роботи з кадрами, заснованого на системній методології.

Для того, щоб всі взаємопов'язані функції (планування, організація, підготовка і стимулювання кадрів) здійснювалися ефективно, вони об'єднуються в єдину систему, в рамках якої проводиться ряд заходів по виробленню посадових інструкцій і структури підпорядкування, з професійної підготовки працівників, за оцінкою персоналу і його винагороди та інше.

Змінам сприяв фактор якості результату, що вимагало зміни системи примусового управління працею. Традиційні методи жорсткої регламентації поведінки співробітників, дріб'язкової опіки, нагляду в умовах, що змінилися, не дозволяли досягати потрібних цілей. Прийшло саме розуміння необхідності врахування людського фактору в управлінні. [1].

Організатори капіталістичного виробництва почали усвідомлювати необхідність переходу до системи управління, заснованої на зацікавленості робітника в кінцевому результаті

своїєї праці, на свідомому прагненні до підвищення якості результату. На зміну принципу «змусити підлеглих виконати завдання» висувається принцип «змусити захотіти виконати». Науково-технічна революція вимагала максимального використання людських здібностей, знань, ентузіазму. Орудувати кувалдою можна було примусити силою. Але думати силою не можна було змусити, причому думати так, щоб це було корисно й вигідно організації, в якій працює людина. [2].

Службовець став основним елементом серед всіх інших ресурсів, став головною продуктивною силою. Відомий буржуазний ідеолог американського менеджменту П. Дракер писав: «Очевидним є те, що «ресурсами», здатними до розширеної віддачі, можуть бути тільки людські ресурси. Всі інші ресурси підкоряються законам механіки. Вони можуть бути краще або гірше використані, але вони ніколи не можуть дати більше того, що в них закладено».

Тому ще в середині 50-х років П. Дракер висунув концепцію так званого цілого людини: «При наймі робочого завжди наймається вся людина. Не можна найняти руки, і їх господар завжди наймається з ними». [3].

Американські фахівці з управління Г. Кунц і С. О'Доннел так зазначали: «Людський фактор представляє собою сукупність окремих особистостей з їх потребами, бажаннями і відносинами і в рівній мірі - продуктивну силу, яка необхідна на будь-якому підприємстві. Завдання керівника в тому, щоб цю силу використовувати». [4].

Представник школи «людських відносин», професор Мічиганського університету Д. Мак-Грегор сформулював одну з концепцій мотивації поведінки працівників ділових організацій. У своїй роботі «Людська сторона підприємства» Д. Мак-Грегор висуває - як дві крайності - дві групи припущень (теорія Ікс і Ігрек) про сутність людей, якими, як він вважає, і пояснюються дії керівників авторитарного і ліберального стилю. Керівники авторитарного стилю - по «теорії Ікс» - засновували свої дії на наступних припущеннях:

1. Середнім за своїми здібностями людям властиво вроджене почуття неприязні до роботи; якщо є можливість, вони постараються від неї ухилитися.

2. В силу властивого людям небажання працювати більшість з них потребує примусу, контролю, стимулювання загрозою покарання, щоб викликати у них достатніх зусиль для досягнення цілей організації.

3. Середні за своїми здібностями працівники вважають за краще, щоб ними керували; вони прагнуть уникнути відповідальності, у них слабо розвинене честолюбство; вони цінують стан стабільності і впевненості.

«Теорія Х, відзначав Д. Мак-Грегор, - акцентує увагу на тактиці контролю, на процедурах і методах, що дають можливість наказувати людям, що їм належить робити, визначати виконання завдання і відповідно заохочувати або карати. Так як в основі теорії лежить припущення про примусове стимулювання виконання необхідних для успіху підприємства завдань, то основна увага, природно, направлена на відповідні методи управління і контролю».

Інший тип керівника - ліберальний, по «теорії Ігрек» - виходить із протилежних припущень:

1. При виконанні будь-якої роботи для людини є природною властивістю витратити інтелектуальні і фізичні зусилля.

2. Поряд з контролем і загрозою покарання в якості стимуляторів ефективної роботи важливу роль відіграє і самоконтроль.

3. Матеріальне заохочення не є єдиним стимулом до ефективної роботи.

4. Середні за своїми здібностями люди при відповідних умовах не тільки звикають брати на себе відповідальність, а й прагнуть до неї.

5. Людина має здатність до творчого відношенню у вирішенні організаційних проблем.

В умовах промислової революції відбувається тільки часткове використання здібностей працівників.

«Теорія У, - писав Д. Мак-Грегор, - призводить до того, що особлива увага приділяється природі взаємин, формуванню середовища, що сприяє виникненню у співробітників почуття відданості організаційним цілям і надає можливість для максимального прояву ініціативи, винахідливості і самостійності при їх досягненні». [5].

Таким чином, доктрина «людських відносин» пропонувала стимулювати насамперед «інтелектуальну активність» працівників, їх духовні потреби і інтереси, «моральний вибір» трудової діяльності.

Сутність «особливої особистості» становить не її борода, не її кров, не її абстрактна фізична природа, а її соціальна якість. І індивіди, оскільки вони є носіями державних функцій і влади, повинні розглядатися за своїми соціальними, а не за своїми приватними якостями. Однак метою капіталістичного підприємства був прибуток, який був основною домінантою стратегії управління підприємством, а не потреби робітника. Це, на думку буржуазних ідеологів, був другорядний момент.

Доктрина «людських відносин» концентрувала зусилля на пошуках універсальних методів впливу на поведінку людини, які могли б бути ефективними по відношенню до «середнього по своїм здібностям» найманому працівникові на всіх рівнях і при будь-яких умовах.

Основний принцип нового напрямку - діяти відповідно до обставин, по конкретній ситуації. Практика управління показала, що керівники ніколи не наймають «середніх людей». Дослідження в області нової теорії «організаційної поведінки», тобто поведінки людини в рамках організованої спільної діяльності людей, показали, що людина, з точки зору механізму стимулювання і мотивації набагато складніше. Тому були розроблені і запропоновані нові моделі стимулювання працівників, відповідно до яких потрібно було керуватися такими положеннями:

1. Люди не тільки складні, але і надзвичайно мінливі.
2. В процесі своєї організаційної діяльності люди здатні набувати нових стимулів, які мотивують їх поведінку.

3. Мотиви поведінки людей в різних організаціях або в різних підрозділах однієї і тієї ж організації можуть бути різними.

4. Люди можуть реагувати на найрізноманітніші види управлінської стратегії. [4].

В одній з лекцій японської Школи державного управління і промислового менеджменту імені Коносуке Мацусіта зазначено: «Щоб фірма процвітала в усіх сферах, президент до того, як зайняти свій пост, повинен досить довго попрацювати адміністратором, який займається організацією спільної діяльності людей, і накопичити досвід налагодження людських відносин. У цьому випадку він підбере потрібних для фірми працівників і найкращим чином буде спонукати їх ефективно трудитися». [2].

Тому для успіху управління особливу роль стали грати такі якості управлінців як інтуїція і здатність враховувати мотиви поведінки своїх колег, керівників і конкурентів, знаходити компромісне рішення. Стало вище цінуватися вміння переконувати, ніж здатність змушувати, перемагати.

Список використаних джерел:

1. Цветков В.В., Аверьянов В.Б.. Руководитель в аппарате государственного управления. Организационно-правовые проблемы. - К.: Наукова думка, 1988. – 325 с.

2. Цветов В. Пятнадцатый камень сада Реандзі. – С. 216.

3. Drucker P.F. The Practice of Management. – London, 1970. – P.24.

4. Кунц Г., О'Доннел С. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций: В 2 т. – М., 1981. – Т.2. – С.273.

5. McGregor D.M. The Human Side of Enterprise. – New York, 1960. - .P.VI.

Колеснікова К.С.

доцент кафедри менеджменту і логістики,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

Бондар В.А.

старший викладач кафедри менеджменту і логістики,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРИ ЕКОНОМІКИ

Корупція – це явище повсякденне, загальновідоме та звичне, на неї найлегше перекласти будь-які проблеми, проте існує межа, перетнувши яку, корупція починає системно руйнувати підвалини особистості, суспільства та держави.

Корупція в сучасних умовах стала чинником, який загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства. Корупція руйнує економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні зв'язки. Корумповані зв'язки все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми і з аномалії поступово перетворюються у норму поведінки.

Високій ступень корупції або корупційних ризиків в державі гальмує прогресивний розвиток такої важливої сфери господарської діяльності інвестиції, оподаткування, державні витрати, що зупиняє довгострокове економічне зростання подальший сталий розвиток. Через корупційне розкрадання коштів держава втрачає значні суми податкових та інших знаходжень до державного бюджету; гальмується розвиток або відбувається розорення і банкрутство приватних підприємств, особливо страдає від корупції середній й дрібний бізнес; корупційні дії чиновників створюють передумови для зростання «тіньової економіки»; уповільнюється діяльність і зменшується ефективність роботи публічних органів влади. На

цьому фоні звужуються зовнішні та внутрішні інвестиційні потоки, гальмується інвестиційно-інноваційна діяльність вітчизняних підприємств, уповільнюється економічний розвиток. В цих умовах також зростає соціальна напруженість і майнова нерівність, деформується суспільна мораль; падає авторитет держави на міжнародній арені.

Виникненню та процвітанню корупції сприяють недоліки в роботі органів контролю, які мали стежити за виконанням нормативно-правових актів, громадське ставлення до корупції[1,с.210].

На жаль, в нашій державі більшість населення вважають, що для успішного розв'язання власних проблем необхідно дати хабар. Тому корупційні явища в повсякденному житті в повсякденному житті України сприймається більшістю громадян як суспільна норма і, як наслідок, не приводять до серйозного спротиву систематичному здирицтву, що в свою чергу, сприяє ще більшому зростанню корупції та постійному звеличенню сум хабарю.

Україна на сучасному етапі займає перше місце в світі за рівнем корупції серед 41 держав світу(в тому числі й держав Африки). Зазначимо, що це 2015році Україна в означеному рейтингу Ernst &Young посідала лише сьоме місце[2].

Аналіз різних рейтингів, в яких проаналізовано рівень в нашій державі засвідчив, що в Україні дуже високий рівень корупції. Це підтверджується і дослідженнями міжнародних організацій. Так, на 5 міжнародній науково-практичній конференції « Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» заступник голови Національної поліції України Максим Цуцкірідзе заявив, що Національною поліцією за 10 місяців 2020р.обвинувальних актів у кримінальних провадженнях щодо корупційної діяльності високопосадовців[3].

За прогнозом експертів міжнародного валютного фонду: якщо Україна не знизить рівень корупції ,в своїй державі ,то ВВП на одну особу в 2040р.буде становити лише 30% від аналогічного показника по країнам Європейського Союзу.[4]

Високий рівень корупції в країні призводить до зниження ефективності економіки, збільшення відтоку капіталу за кордон і зниження репутації країни на міжнародній арені, відтік інвесторів, зниження конкурентоспроможності підприємств і економіки країни в цілому, зниження якості продукції та послуг, зростання соціального невдоволення, різке підвищення соціальної нерівності, зростання безробіття, зростання бандитизму і злочинності.

Список використаних джерел:

1. Патрікеєва Н. Україна виграла від боротьби з корупцією 6 мільярдів доларів-аналітики. Радіо Свободи.Політика. 13 липня 2018р.
URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/29359933.html>
2. Юхименко П.І. Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування. Публічне адміністрування: Навч. посіб: Центр учбової літератури, 2019.-288с.
3. Від початку року Нацполіція направила до суду понад 2,8тис.справ щодо корупційних правопорушень,- Цуцкіпідзе. ЦЕНЗОР.НЕТ. 09.12.2020, URL:https://censor.net/ua/news/3235931/vid_pochatku_roku_natpolitsiya_hpravyla_do_sudu_ponad_28tys_sprav_schodo_korupsiyinyh_pravoporus_hen.
4. International Monetary Fund. IMF Country Report №17/84. Ukraine, Selected Issues. March 7, 2017.

Кошова С.П.

старший викладач кафедри управління
охороною здоров'я та публічного адміністрування,
*Національна медична академія
післядипломної освіти імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

Кошовий М.О.

курсант,
*Льотна академія
Національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ КІНЕЦЬ ХІХ ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ

В області забезпечення міжнародного миру і безпеки особливе місце займає проблема запобігання поширенню гонки озброєнь на космічний простір, а в більш широкому плані – недопущення використання космосу для здійснення будь-яких ворожих дій. У II Конференції Об'єднаних Націй з дослідження та використання космічного простору в мирних цілях, що відбулася з 9 по 21 серпня 1982р у Відні, було зазначено в заключній доповіді: «Збереження миру і безпеки в космічному просторі має величезне значення для міжнародного миру і безпеки. Запобігання гонки озброєнь і ворожих дій в космічному просторі є одним з основних умов розвитку і продовження міжнародного співробітництва в області дослідження і використання космічного простору в мирних цілях» [1].

Радянський Союз, що проклав в 1957 р перші космічні шляхи, з самого початку освоєння космосу послідовно і незмінно виступав за його використання тільки в інтересах миру та науково-технічного прогресу.

Одним з факторів, що сприяє запобіганню використанню космосу не в цілях мирного співіснування держав, є сучасне міжнародне космічне право. Воно являє собою сукупність

міжнародних принципів і норм, що регулюють правовий режим космічного простору і небесних тіл, що встановлюють права і обов'язки держав в процесі дослідження і використання космосу. Велика заслуга в справі становлення і прогресивного розвитку цієї нової галузі міжнародного права належить міжнародно-правовій науці. Рука об руку з дипломатією йшла радянська міжнародно-правова наука. Великий внесок у справу прогресивного розвитку міжнародного космічного права, перетворення космосу в арену мирного співробітництва внесли такі радянські юристи, як Є. Г. Василевська, В. С. Верещетін, Г. П. Жуков, Г. П. Задорожний, Є. П. Кам'янецька, Ф. Н. Ковальов, Е. А. Коровін, Г. А. Осницька, А. С. Пірадов, І. І. Чепров і ін [2].

Сьогодні є всі підстави стверджувати, що космос служить людям. Космічна діяльність не обмежується науковими дослідженнями навколоземного середовища, планет і міжпланетного простору. Космічна техніка широко використовується для вирішення практичних господарських завдань. Телефонний та телеграфний зв'язок через супутники стає надійнішим і дешевшим. Використання Міжнародною організацією морського супутникового зв'язку (ІНМАРСАТ) навігаційних супутників дозволяє істотно підвищити економічний ефект від експлуатації морських суден і сприяє безпеці мореплавання. Дистанційне зондування Землі та навколишнього її середовища із супутників дає можливість отримувати інформацію, необхідну геологам, метеорологам, картографам, фахівцям в області сільського та лісового господарства і т.д.

У 1961 р громадянин СРСР Ю. А. Гагарін здійснив перший космічний виток по навколоземній орбіті, а сьогодні стали звичними багатомісячні пілотовані польоти великих орбітальних комплексів, в ході яких вирішуються фундаментальні науково-практичні завдання. З'явилося і таке поняття, як інтернаціональний космічний екіпаж. Уже понад десять міжнародних експедицій побували на борту космічних кораблів і станцій в рамках програми «Інтеркосмос» за участю

космонавтів Чехословаччини, Польщі, НДР, Болгарії, Угорщини, В'єтнаму, Куби, Монголії та Румунії. У 1982 р відбувся спільний радянсько-французький політ на науковій орбітальній станції «Салют-7». У 1975 р СРСР і США здійснили спільний експериментальний політ космічних кораблів «Союз» і «Аполлон», забезпечивши їх стикування на орбіті і взаємне відвідування космонавтами обох кораблів. За допомогою космічної техніки систематично досліджуються Місяць, Марс, Венера та інші планети Сонячної системи. Практичними результатами досягнень космонавтики користуються сотні країн світу. Можна сказати, що космонавтика набуває справді глобального характеру [3].

Радянський Союз зробив істотний внесок в розвиток співпраці держав з дослідження і використання космічного простору, в тому числі в рамках ООН та інших міжнародних організацій. Він був ініціатором створення міжнародної організації космічного зв'язку «Інтерспутник», став першою країною, яка запустила супутник в рамках міжнародного експерименту КОСПАС – САРСАТ, призначеного для раннього виявлення і вказівки місцезнаходження морських і повітряних суден, які терплять аварію. СРСР активно брав участь в діяльності ІНМАРСАТ, регулярно проводив семінари для фахівців з країн, що розвиваються в рамках Програми ООН по застосуванню космічної техніки, здійснював зі своїх космодромів запуск супутників ряду країн (Індії, Швеції та ін.), передавав Всесвітній метеорологічній організації дані зі своїх метеосупутників, обмінювався з багатьма країнами науковою інформацією, яка була одержана в процесі дослідження космічного простору і небесних тіл.

Радянському Союзу належала одна з провідних ролей в розробці норм міжнародного космічного права, покликаного забезпечити освоєння космосу відповідно до загальновизнаних принципів відносин між державами і також він стояв у витоків запобігання використанню космічної техніки на шкоду інтересів всіх народів.

Виступаючи за мирний космос, за те, щоб небо завжди

залишалося чистим, СРСР вніс в ООН в 1976 р пропозицію про укладення Всесвітнього договору про незастосування сили в міжнародних відносинах, сприяв поширенню дії цього принципу і на космос, а в 1981р – проект Договору про заборону розміщення в космічному просторі зброї будь-якого характеру.

На зустрічі з виборцями Куйбишевського виборчого округу Москви 2 березня 1984 року Генеральний секретар ЦК КПРС К. У. Черненко ще раз підтвердив, що Радянський Союз давно пропонував укласти угоду про відмову від мілітаризації космосу [4].

Борючись за збереження миру і розширення міждержавного співробітництва, КПРС, Радянський уряд намагався піклуватися про долю всього людства.

Список використаних джерел:

1. Док. ООН A/C0NF.101/10. Р. 7 [https://undocs.org /pdf?symbol=ru/A/48/305](https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/48/305)
2. Пирадов А. За мирное использование космоса // Международная жизнь. 1983. № 6. С. 39–46.
3. Док. ООН A/5109 и Corr.1; A/AC.105/PV./12. [https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/9001\(SUPP\)](https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/9001(SUPP))
4. г-та Правда. 1984. 3 марта. <https://portal-kultura.ru/upload/iblock/ff7/1984.03.03.pdf>

Кризина Н.П.
заслужений лікар України,
доктор наук державного управління, професор,
професор кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом,
Національна академія державного управління
при Президентові України,
м. Київ, Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДОМЧОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

В умовах трансформаційних змін для системи охорони здоров'я важливим є запровадження сучасних ефективних управлінських механізмів та інструментів управління національної системи охорони здоров'я, включаючи державне регулювання фінансово-економічного забезпечення надання населенню медичної допомоги у відомчих медичних закладах.

В умовах вибраного Україною курсу євроінтеграції відбувається реформування різних галузей суспільного життя. Одним із важливих напрямків реформ стала система охорони здоров'я. В наслідок чого, відбуваються істотні зміни у структурах різних відомств, що призвело до необхідності реформування їх медичних підрозділів. Нагальним вже декілька років поспіль є вирішення низки проблем у сфері загальнодержавної системи охорони здоров'я та відомчої медицини.

З набуттям Україною самостійності - вже були сформовані і функціонували декілька окремих ланок системи охорони здоров'я, які відрізняються схемою підпорядкування. Слід зазначити, що медичні структури відомств, методично підпорядковані Міністерству охорони здоров'я України і фінансуються з державного бюджету у межах виділеного фінансування для них.

Одним з пріоритетів держави, як задекларовано статтею

49 Конституції України є здоров'я її громадян [2]. Система охорони здоров'я пов'язана із різними галузями народного господарства та діяльністю громадян.

На момент оголошення України самостійною державою - вже були сформовані і функціонували декілька окремих ланок системи охорони здоров'я, які відрізняються схемою підпорядкування. Слід зазначити, що медичні структури відомств, методично підпорядковані Міністерству охорони здоров'я України і фінансуються з державного бюджету у межах виділеного фінансування для них.

Ця галузь народного господарства стає ще обтяжливішою для бюджету держави і більшою мірою це стосується фінансування саме відомчої медицини, що логічно, потребує перегляду системи фінансування відомчої медицини.

Ефективне функціонування будь якої галузі - здійснюється шляхом державного управління. Одним з механізмів якого є адміністративно-правове регулювання. Саме це є пріоритетом ефективного реформування галузі.

Проблемою є те, що законодавчі та нормативно-правові акти (НПА) з медицини можуть міститися у різних розділах господарського, цивільного, кримінального чи іншого права. Вони надходять у вигляді законів чи підзаконних актів до структур охорони здоров'я та слугують базою для створення наказів, інструкцій та розпоряджень, які в свою чергу є базою для затвердження штатних нормативів, функціональних обов'язків, умов оплати праці, нарахування пенсій тощо.

Чітко визначилися три основні проблеми адміністративно-правового державного управління медицини:

- розташування нормативно-правових актів, що стосуються регулювання різних відносин у медицині у різних розділах права.

- дублювання законів та підзаконних актів у різних відомствах.

- викривлення змісту вихідних НПА у галузевих, відомчих наказах.

Усі ці проблеми можна врегулювати за допомогою упорядкування нормативно-правової бази сфери відомчої медицини. За роки незалежності не відбулося чіткої реструктуризації нормативно-правової бази у системі охорони здоров'я, що значно ускладнює функціонування системи охорони здоров'я в цілому і відомчої медицини зокрема, а також, ускладнює державне управління відомчої медицини.

О. В. Клименко у своїй статті стверджує, що «нормотворча діяльність у сфері охорони здоров'я здійснюється досить активно, однак щорічно втрачають юридичну чинність близько 25% документів, що свідчить про нестійкий характер реформ, які проводяться у системі охорони здоров'я» [3].

Такий стан, ускладнює роботу, фінансування проектів та виконання державних програм, що і є аспектами державного управління системою охорони здоров'я, в тому числі і відомчої медицини, що і висвітлено у висновках державних органів.

Також, О. В. Клименко визначив необхідність регулювання відомчої медицини системою прямих наказів для посилення прямої регулюючої дії законів у системі охорони здоров'я із заміною адміністративно-правових норм цивільно-правовими (2013р) [4].

Неодноразово зазначено необхідність створення Медичного кодексу у виступах завідувача кафедри медичного права ЛНМУ імені Данила Галицького Ірини Сенюти.

Механізм адміністративно-правового регулювання державного управління відомчої медицини включає в себе суб'єкти і об'єкти та здійснюється шляхом впровадження та дотримання адміністративно-правових норм, як регуляторів суспільних відносин. Їхній зміст зумовлюється своєрідністю стану суб'єктів та об'єктів управління, де перші наділяються юридично-владними повноваженням, а другі – необхідністю їм підпорядковуватись і виконувати їхні рішення – вказівки, накази, інструкції та ін. [5].

Ми прийшли до висновків, що стан нормативно-правової бази потребує вдосконалення із формуванням єдиного своду

законів у вигляді медичного Кодексу, що містить розділ законів відомчої медицини у тому числі військових медичних сил.

Закони та підзаконні акти мають бути законами прямої дії, а значить адресовані всім об'єктам у вихідній формі із зазначенням в тексті них самих особливостей усіх відомств для попередження утворення відомчих нормативно-правових актів та викривлення змісту похідного тексту закону.

Список використаних джерел:

1. Стратегія сталого розвитку України 2030 UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
2. Ст49 Конституції України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30,список лт. 141)
3. «Обґрунтування необхідності систематизації законодавчих актів України в сфері охорони здоров'я громадян і розробки медичного кодексу» Державне управління: удосконалення та розвиток № 1, 2013УДК 351.770. В. Клименко кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права і конституційного права Академії муніципального управління
4. Стефанчук Р. А. «Кодификация медицинского законодательства в Украине:pro et contra» Публічне право № 3 (23) (2016) УДК 349: 340.1
5. Рудий С.А., Гук А.П. Порівняння структурних елементів управління систем охорони здоров'я окремих країн Європи та України / Всеукр. Благод. фонд «Ф'ючерс Груп Україна», м. Київ, Україна ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України», м. Київ, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Кризина О.В.

аспірантка кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом,
*Національна академія державного управління
при Президентові України
м. Київ, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ФУНКЦІОНУВАННІ ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНОЇ СЛУЖБИ ДЛЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРИ

Метою публічної політики у сфері охорони здоров'я є утворення системи, спрямованої на пацієнта, спроможної забезпечити надання якісної медичної допомоги для всіх громадян України на рівні розвинутих країн ЄС.

Значна частина вітчизняних науковців приділили увагу у своїх дослідженнях деяким аспектам, що стосуються формування публічної політики в Україні, теоретичним основам аналізу публічної політики та їх використання на практиці тощо, праці яких ми проаналізуємо з метою виявлення ступеню дослідженості формування публічної політики з функціонування патологоанатомічної служби для системи охорони здоров'я.

Формування публічної політики завжди має конкретну форму. На центральному рівні – це закони, укази, постанови, концепції та державноцільові програми тощо, на місцевому рівні – це стратегія розвитку території (області, міста тощо), план соціально-економічного розвитку, регіональна програма розвитку малих міст, проект енергоефективного освітлення вулиць, план заходів з утеплення адміністративних і соціальних будівель тощо [1].

Слід вказати, що у вітчизняній науці деякий час приділялася недостатня увага вивченню проблем комплексного аналізу формування та реалізації публічної політики. Публічна політика формується та реалізується на соціальному просторі,

залучаючи до суспільно-політичних процесів соціальні групи різного рівня та ступеня спільності [2].

За останні роки приділяється більше уваги до формування публічної політики у сфері охорони здоров'я, але недостатньо формуванню публічної політики з патологоанатомічної служби для системи охорони здоров'я, використання організаційно-правових механізмів.

Тобто, публічна політика як цілісне явище, як процес, як механізм не може бути повноцінно розкритою в межах лише політичної науки чи державного управління.

Вітчизняні дослідники стверджують, що для проведення трансформації системи охорони здоров'я з метою формування та реалізації державної політики необхідно пройти три стадії: прийняття політичних та управлінських рішень, їх реалізацію й оцінку результатів реформ. Зарубіжні автори акцентують увагу на необхідності виконання трьох груп заходів щодо формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я [3]:

- лібералізація попиту на медичні послуги шляхом розширення можливостей споживчого вибору і зміни ролі держави, споживачів, медичних закладів і лікарів, які взаємодіють і стають більш активними партнерами у сфері охорони здоров'я;

- диверсифікація пропозицій медичних послуг методом створення сприятливого середовища для недержавної та приватної діяльності шляхом перерозподілу власності, виробництва й фінансування охорони здоров'я;

- удосконалення стимулів для медичних закладів і медичних працівників за економію витрат і підвищення якості медичних послуг на новому конкурентному ринку.

На сучасному етапі розвитку системи охорони здоров'я актуальності набувають питання державної політики у сфері охорони здоров'я і зокрема патологоанатомічної служби. Актуальність зумовлена певними заходами України на шляху до євроінтеграції, що обумовлює необхідність використання міжнародних стандартів в усіх сферах суспільної діяльності і

до формування і функціонування патологоанатомічної служби для системи охорони здоров'я.

Стратегія сталого розвитку “Україна – 2030” передбачає в рамках векторів руху реалізацію реформ та програм розвитку держави, зокрема й реформу системи охорони здоров'я: створення системи, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити медичне обслуговування для всієї громадян України на рівні розвинутих європейських держав; підвищення особистої відповідальності громадян за власне здоров'я [4].

У системі охорони здоров'я України відбувається поступове формування якісно нової системи стандартизації медичної допомоги на основі імplementованих міжнародних стандартів, переважно це міжнародні стандарти ISO та IWA [5].

Сучасний стан галузі в Україні характеризується низькою ефективністю використання наявного матеріального та кадрового потенціалу, повільними темпами змін та відсутністю розуміння впровадження стандартів та індикаторів якості та управління медичної допомоги.

На сьогодні в країні повністю відсутні стандарти та протоколи патоморфологічних досліджень, а впровадження протоколів, розроблених в інших країнах, носить неорганізований характер та має суперечливі результати. Проблемою постає відсутність системи контролю якості та ефективного управління. Повністю відсутні внутрішній та зовнішній контроль якості патоморфологічних досліджень. В Україні немає розробок щодо окреслених питань.

Дотримання стандартів патологоанатомічних досліджень - не вирішене питання в країні. Загальновідомо, що стандарти допомагають забезпечувати однакову якість медичних послуг. У всьому світі стандартизація медичної допомоги – це динамічна сфера. І патологічна анатомія не є винятком, існують розроблені вимоги до патологоанатомічних досліджень, прийняті у провідних з цих питань країнах, та міжнародні.

У країнах с розвиненою ПАС та високим рівнем якості патологоанатомічних послуг важливу роль у оцінці роботи

підрозділів ПАС, розробці стандартів, протоколів, класифікацій, удосконаленню лікарів та впровадженню нових методик та технологій, захисті прав патологоанатомів відіграють асоціації патологоанатомів (патологів). В Україні заснована в 1993р та в 1995 р. зареєстрована асоціація патологів України [6], проте вона не має очікуваної активності та не має повноважень.

Аналіз результатів досліджень доводить, що децентралізація служби, обов'язкова сертифікація відділень та лабораторій, передача основних питань атестації, акредитації, ліцензування до органів професійного самоврядування (асоціацій лікарів) є перспективним шляхом.

Для досягнення ефективності у реформуванні сфери охорони здоров'я державна політика повинна обґрунтовано розроблятися з урахуванням реальних потреб вітчизняної системи охорони здоров'я та завдань її реформування. В зв'язку з цим, набувають актуальності питання формування та функціонування патологоанатомічної служби для системи охорони здоров'я України.

Список використаних джерел:

1. Розроблення публічної політики : практичний посібник / уклад. А. О. Чемерис. Київ : ТОВ «Софія». 2011. 128 с
2. Пірен М. І. Публічна політична діяльність : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2009. 288 с.
3. Дем'янчук О. П. «Державна політика» та «публічна політика» : варіант перехідного періоду. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9715/Demyanchuk_Derzhavna_polityka.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 01.05.2019).
4. Стратегія сталого розвитку України 2030 UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.
5. О. О. Коваленко Сучасний стан адаптації міжнародних стандартів у систему охорони здоров'я України Україна. Здоров'я нації. – 2015. – №3 (Спецвипуск). С. 54–58

6. Асоціація патологів України http://ddr.minjust.gov.ua/uk/4fb589488a61b230c242f6ff843ca1ab/asociaciya_patologiv_ukrayiny/

Суханова Я.А.
заслужений лікар України,
аспірантка кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом,
*Національна академія державного управління
при Президентіві України
м. Київ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДОМЧОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

Система охорони здоров'я України в сучасних умовах реформування, потребує радикальних змін в управлінні та регулюванні, формуванні нових наукових підходів до вирішення проблем та прийняття обґрунтованих рішень.

У різні часи побудови та функціонування держави, паралельно системі охорони здоров'я, створювалися галузеві медичні служби окремих відомств, які з часом зформувалися, як відомчі заклади системи охорони здоров'я, що підпорядковані різним міністерствам, силовим відомствам, державним управлінським структурам.

В умовах вибраного Україною курсу євроінтеграції відбувається реформування різних галузей суспільного життя. Одним із важливих напрямків реформ стала система охорони здоров'я. Наразі впроваджений етап реформування первинної ланки медичної допомоги, що тісно пов'язаний з адміністративно-територіальною реформою, яка виважена у стратегії розвитку країни [1]. В наслідок чого, відбуваються істотні змінаи у структурах різних відомств, що призвело до необхідності реформування їх медичних підрозділів.

Ефективне функціонування будь якої галузі - здійснюється шляхом державного управління. Одним з механізмів якого є адміністративно-правове регулювання. Саме це є пріоритетом ефективного реформування галузі.

Слід вирішити проблему удосконалення нормативно-правової та законодавчої бази системи охорони здоров'я України не виключаючи відомчу медицину.

Проблемою є те, що законодавчі та нормативно-правові акти (НПА) з медицини можуть міститися у різних розділах господарського, цивільного, кримінального чи іншого права. Вони надходять у вигляді законів чи підзаконних актів до структур охорони здоров'я та слугують базою для створення наказів, інструкцій та розпоряджень, які в свою чергу є базою для затвердження штатних нормативів, функціональних обов'язків, умов оплати праці, нарахування пенсій тощо.

При проведенні аналізу ми виявили проблеми: упорядкованості структур та керівничих підрозділів; стандартизації медичної допомоги; узгодження стандартів різних галузей; узгодження стандартів та протоколів медичної допомоги зі стандартами і протоколами медичної допомоги ВОЗ та НАТО, що обумовлено процесами інтеграції до спільноти держав Європейського Союзу та Євroatлантичного альянсу.

Механізм адміністративно-правового регулювання державного управління відомчої медицини включає в себе суб'єкти і об'єкти та здійснюється шляхом впровадження та дотримання адміністративно-правових норм, як регуляторів суспільних відносин. Їхній зміст зумовлюється своєрідністю стану суб'єктів та об'єктів управління, де перші наділяються юридично-владними повноваженнями, а другі – необхідністю їм підпорядковуватись і виконувати їхні рішення – вказівки, накази, інструкції та ін. [2].

Відомча медицина (лікувально профілактичні заклади, що належать Міністерствам транспорту, внутрішніх справ, освіти та науки, праці, палива та енергетики, Службі безпеки України, Державному лікувально-оздоровчому управлінню, Національній академії наук, Академії медичних наук, Державному управлінню справами, Управлінню справами Верховної Ради України) є окремою ланкою системи охорони здоров'я. Як видно зі схеми відомча медицина підпорядковується тільки центральним органам влади (Профільному міністерству, КМУ, ВРУ), як суб'єктам державного управління. Вплив МОЗ на галузеві системи охорони здоров'я можливий тільки у вигляді рекомендацій, які

затверджуються, дублюються чи коригуються відомчими органами відповідно до специфіки їх цілей і задач, або шляхом заключення міжвідомчих угод.

Умовно можна поділити відомчу систему охорони здоров'я на медицину, що включає військові та відомчу медицину цивільних галузей.

До системи охорони здоров'я військових відомств відносяться медичні служби: Міністерства оборони України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та інших воєнізованих організацій держави.

До системи охорони здоров'я відомчої медицини цивільного сектору відносяться: Міністерства інфраструктури, Пенітенціарної служби, Ветеринарної служби, Міністерства освіти та науки, Міністерства праці, Міністерства палива та енергетики, Державного лікувально-оздоровчого управління, Національної академії наук, Академії медичних наук, Державного управління справами, Управління справами Верховної Ради України.

Враховуючи той факт, що процес реорганізації вже розпочатий важливо оцінити досягнення.

В Україні йде реформування пенітенціарної медицини шляхом перепідпорядкування в межах реформи всієї галузі кримінально-виконавчої служби України згідно Розпорядження КМУ Про схвалення Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України [3].

Складається чітка лінія щодо реформи цивільної гілки відомчої медицини шляхом часткового або повного перепорядкування МОЗ та фінансування НСЗУ, як державним страховиком.

Реформування військової медицини йде паралельним шляхом. Йде переформатування медичної служби у самих відомствах. Так Постановою КМУ від 31 жовтня 2018 р. № 910 остаточно сформована воєнно-медична доктрина України. Згідно цього документу сформований головний орган – Командування медичних сил збройних сил України та

укомплектовані медичні підрозділи по родам військ.

Відомча медицина напряму підпорядкована органам державного управління і не включена до загальної системи охорони здоров'я України.

Оскільки медичні служби цивільних відомств інтегровано частково або повністю до загально-державної системи охорони здоров'я, актуальніше розібратися з принципами державного управління медицини військового відомства.

Адміністративно-правовий механізм державного управління відомчої медицини здійснюється системою законів та підзаконних актів, на підставі яких розробляються галузеві накази будь якої системи охорони здоров'я.

Наразі тільки йде обговорення та прийняття базових нормативно-правових документів, що регламентують діяльність усіх силових структур, які забезпечують безпеку держави.

Досвід реформування військової медицини країн Європи та Сполучених Штатів Америки є полем для пошуку можливостей реформування саме військової гілки.

Список використаних джерел:

1. Стратегія сталого розвитку України 2030
UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf

2. Рудий С.А., Гук А.П. Порівняння структурних елементів управління систем охорони здоров'я окремих країн Європи та України / Всеукр. Благод. фонд «Ф'ючерс Груп Україна», м. Київ, Україна ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України», м. Київ, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Наказ Мініюсту та МОЗ України «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15 серпня 2014 року № 1348/5/572»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-20#Text>

Тарабан С.В.

кандидат наук з державного управління,
начальник відділу прогнозування та
зведення інформації управління аналітики,
прогнозування та розвитку підприємництва,
*Департамент економіки і міжнародних відносин
Харківської обласної державної адміністрації,
м. Харків, Україна*

РОЗУМНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ – КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Угодою про асоціацію з ЄС передбачено, що до кінця 2025 року Україна повинна максимально наблизити своє законодавство до законодавства ЄС та імплементувати у вітчизняне законодавство положення близько 350-ти директив, регламентів та рішень ЄС.

Одним із важливих напрямів реалізації положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, а також економічної інтеграції із загальним ринком ЄС і забезпечення включеності в глобальні ланцюги доданої вартості, є реалізація в Україні ідеї смарт-спеціалізації.

Застосування цього новітнього підходу визначається як ключовий компонент співпраці в рамках Європейської політики добросусідства щодо можливості використовувати європейські структурні та інвестиційні фонди. Виходячи з потреби долучитися до Стратегії розумних спеціалізацій (СРС) Євросоюзу, в Україні з 2016 року здійснюється доволі активна робота з вироблення узгодженої з ЄС позиції.

Для адекватного застосування принципів смарт-спеціалізації та отримання на цій підставі позитивних результатів украї важливо правильно усвідомлювати сутність цієї інноваційної системи розумних рішень, розробленої Європейським Союзом для активізації структурних змін в економіці регіонів, формування і розвитку регіональної спроможності ефективного функціонування на найважливіших світових ринках.

Розумна спеціалізація – нова концепція регіонального розвитку, яка поєднує промислову та інноваційну політику і покликана сприяти ефективному та дієвому використанню державних інвестицій за рахунок зосередження на сильних сторонах регіону, що й становлять власне спеціалізацію регіону [1].

Розумна спеціалізація – це виявлення унікальних функцій і активів кожної країни і регіону, підкреслення конкурентних переваг кожного регіону і зосередження уваги регіональних партнерів на баченні майбутніх досягнень. Це також означає зміцнення регіональної інноваційної системи, збільшення потоку знань і розповсюдження користі інновацій у регіональній економіці [2].

В розвинених країнах розумна спеціалізація розглядається як концептуальна модель формування не тільки інноваційної, а й соціально-економічної політики в цілому. Вона передбачає виявлення і стимулювання розвитку унікальних галузей або видів економічної діяльності, що власне й становлять спеціалізацію тих чи інших регіонів у рамках національної економічної системи.

Поняття розумної спеціалізації описує можливість регіону генерувати нові види діяльності шляхом виявлення пріоритетів локальної концентрації та агломерації ресурсів.

Разом з тим, розумна спеціалізація передбачає чітке розуміння обмеженості ресурсів та можливостей їх найефективнішого застосування; інноваційний підхід до діяльності компаній регіону; тісна взаємодія в межах кластеру «бізнес-влада-громадськість»; відкритість та гнучкість до адаптивних змін і т.п.

Пошук і відбір тих сфер підприємницької діяльності, які можуть стати джерелом як регіонального, так і загальнонаціонального зростання, є досить складним завданням, проте, зрозумілим залишається підхід до цих процесів – необхідно враховувати можливості входу у вже наявні ринки, потенціал розвитку галузі, наявність необхідних ресурсів та вмінь трудових ресурсів.

Вибір областей розумної спеціалізації здійснюється

консенсусом експертів, що представляють науку, освіту, бізнес, промисловість на регіональному рівні. При цьому проводиться різниця між процедурами визначення регіональної спеціалізації. Державі в даній концепції відводяться три функції:

1) створення умов для здійснення погоджень і вибору «розумної спеціалізації»;

2) проведення моніторингу кластерного розвитку з точки зору обраної регіонами спеціалізації;

3) визначення потреб, що виникли у зв'язку з обраною спеціалізацією (наприклад, у сфері технологічної чи медичної освіти) і введення відповідних стимулів та заходів підтримки [3].

Вигоди від смарт-спеціалізації потенційно отримують усі учасники (населені пункти, регіони, держави), які становлять ланки єдиного фрагментованого ланцюжка створення вартості. Тобто, немає потреби розвивати дублюючі галузі або підприємства в різних регіональних утвореннях, адже інструментом отримання вигод загальнонаціональних та інtrarегіональних є накопичення критичної маси знань та потенціалів у різних сферах.

Сучасні перетворення, частиною яких є і економіка Харківського регіону, вимагають конструктивного діалогу науки, бізнесу, громадськості та влади. Результатом такого об'єднання має стати спільне концептуальне бачення розвитку пріоритетних галузей регіону, які покладено в основу Стратегії розвитку Харківської області на 2021 – 2027 роки [4].

Розумна спеціалізація повинна стати цінним компонентом та інструментом регіонального розвитку з точки зору визначення пріоритетів регіонів та моделі управління для прийняття рішень.

Запровадження підходів європейської методології смарт-спеціалізації в процес стратегічного планування регіонального розвитку в Україні забезпечить ідентифікацію пріоритетних сфер для інвестування на регіональному рівні шляхом визначення сильних сторін та конкурентних переваг кожного регіону у певних галузях економіки і, таким чином, підвищить

ефективність використання власних та залучених фінансових ресурсів регіонів за рахунок їх зосередження на розвитку інновацій в потенційно перспективних видах економічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. Київ: НАН України, 2015. 336 с.
2. Бжуска Я. Розумна спеціалізація регіону. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика*. 2012. № 749. С. 362–366.
3. Дунаєв І.В. Ціннісні цілі модернізації регіональної економіки крізь призму принципу «розумної спеціалізації». *Аналітика і влада*. 2014. №9. С. 240-266.
4. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kharkivoda.gov.ua>

Торовець Л.Ю.
слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони здоров'я
імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Публічна влада може здійснюватися двома способами: безпосередньо громадськістю (люди в цілому або територіальні громади) або через відповідні установи (державними органами). Органи публічної влади за формою поділяють на державні установи та органи місцевого самоврядування. Органи публічної влади – це досить жорстка внутрішня, інтегрована і взаємопов'язана система.

Органи публічної влади України - це група органів державної влади і місцевого самоврядування, створена Конституцією України, мета якої - захищати права, свободи та законні інтереси громадян, національну і соціальну безпеку, а також вирішувати соціальні проблеми. Економічна і культурна структура. Сьогодні існує багато суперечок про те, чи можуть державні органи і органи місцевого самоврядування бути незалежними сторонами в фінансових відносинах і як їх можна врегулювати.

Виділяють три основних позиції:

- по-перше, держава - незалежний і обов'язковий учасник фінансових відносин;
- по-друге, держава бере участь у фінансових і правових відносинах тільки через відповідні державні інститути;
- по-третє, держава вважається основним правом, а не фінансовим засобом зв'язку.

Стаття 92 Конституції України передбачає, що законами може бути встановлений: бюджет України і бюджетна система України; податкові системи, податки і збори; принципи створення і операцій у фінансовій, валютній, кредитній та інвестиційній сферах; стан національної валюти України та іноземних валют; порядок утворення і погашення внутрішнього і зовнішнього боргу; порядок і тип державних випусків і випуску державних облігацій. Очевидно, що сама держава не може реалізувати ці права. Це пов'язано із застосуванням сили відповідним державним органом (у даному випадку Верховною Радою України). Сама країна ніякими фінансовими зв'язками не забезпечена.

Держава має фінансові відносини з-за власних інтересів, і у державних інститутів також є свої інтереси. Як бачите, така точка зору нелогічна, тому що малоімовірно, що державні органи, створені спеціально для забезпечення дотримання відповідних повноважень, мають свої власні інтереси. В цьому випадку необхідно чітко проаналізувати правовий статус відповідних державних органів, які покликані виконувати певні завдання і дії, а також правовий статус відповідних державних органів як бюджетних установ. Крім того, для організацій, що представляють їхні інтереси, малоімовірно, що «держава буде зацікавлена в меншому капіталі».[1]

У той же час необхідно переконатися, що правник не виключає ситуації, коли держава або територіальні органи є незалежною стороною в цьому відношенні. Тут згадується ситуація, коли громада або регіон є власником відповідного бюджету (ні в якому разі не Верховною Радою України або представником місцевого уряду) і в бюджеті вони виступають в якості основної відповідальності. [1]

Згідно п. 7 Частини 1 Статті 2 Бюджетного кодексу України бюджетне зобов'язання - всі зобов'язання, взяті протягом бюджетного періоду на основі бюджетних асигнувань, підписання контрактів, закупівель товарів, послуг або інших подібних компаній, які повинні бути оплачені протягом бюджетного періоду в той же період або в

майбутньому. У той же час бюджетні зобов'язання можуть приймати тільки бюджетні менеджери. Цей висновок ґрунтується на положеннях другого абзацу Пункту 6 Статті 6 Бюджетного кодексу України, де йдеться, що розпорядник бюджетних коштів, передбачений в бюджеті, має право розпоряджатися бюджетом і платити. Сума, час і ліміт - це бюджети. У той же час розпорядник бюджетних коштів - це бюджетна установа, яке контролюється і має право отримувати бюджети, бюджетні зобов'язання, довгострокові зобов'язання з енергетичних послуг і витрат бюджету (параграф 47, параграф 47 Бюджетного кодексу України). З іншого боку, бюджетні установи, уряду, органів місцевого самоврядування та їх асоціації, які були створені в установленому порядку, повністю підтримуються державним або місцевим бюджетом (пункт 12 статті 2 Бюджетного кодексу України).[2] Таким чином, бюджетні зобов'язання може приймати тільки бюджетні установи. У чинному законі про бюджет держава не визначається як суб'єкт, який має право брати на себе фінансові зобов'язання. Зважаючи на вищевикладене неправильно говорити, що «держава не повинна розглядатися як правопорушник за виконання своїх фінансових зобов'язань». Видно, що використання держави безпосередньо в якості позичальника має ідеологічне і політичне значення. Таким чином, можна особливо підкреслити важливість держави в реалізації фінансових відносин. В даному випадку ми дуже виступаємо за визнання державою і регіональними спільнотами статусу певних юридичних новел, які мають не тільки юридичне значення, а й політико-ідеологічний зміст. Таке ставлення має сенс, тому що, якщо держава чи інші адміністративні органи заявляють про волю і поведінку особи або установи, що володіє державною владою, це може перейти в суспільні відносини.

Список використаних джерел:

1. Лободіна, З. М., Дем'янишин, В. Г. (2020). Розвиток

фінансового механізму в умовах реформування фінансової системи України.

2. Малишко, В. В. (2020). Державні фінанси України та їх вплив на соціально-економічний розвиток держави. Талком.

СЕКЦІЯ 3.

МЕДИЦИНА

Fartushok T.V.

associate Professor of Obstetrics and Gynecology,
Danylo Halytsky Lviv National Medical University
Lviv, Ukraine

Semenyna H.B.

professor of Obstetrics and Gynecology,
Danylo Halytsky Lviv National Medical University
Lviv, Ukraine

Starykovych A.V.

assistant Department of Obstetrics and Gynecology,
Danylo Halytsky Lviv National Medical University
Lviv, Ukraine

INFLUENCE OF LEPTIN ON THE DEVELOPMENT AND PROGRESSION OF OBESITY AND CONCOMITANT DISEASES

Obesity is considered as a chronic recurrent disease characterized by excessive accumulation of adipose tissue in the body/ In economically developed countries, almost 50% of the population has an overweight and 30% of these is obese. Among the able-bodied population of Ukraine, obesity is detected in almost 30% of cases and an overweight has every fourth inhabitants [1]. Typical for a modern society are sedentary lifestyle, inappropriate nutrition with an increase in the number of refined products, persistent psychological stress, leads to an increase in the incidence of obesity among people of all ages, especially young people [2].

WHO experts predict that by the year 2025, almost twice as many people with obesity, which will make up to 45-50% of the adult population of the USA, 30-40%—Australia, Great Britain and

more than 20% of the population of Brazil. In connection this obesity was recognized by WHO as a new non-infectious “epidemic” of our time [3].

According to O.I. Clorine , obesity is accompanied by changes in the body, similar to aging. By definition E.A. Beyul, obesity is a group of hereditary and acquired diseases and pathological conditions, the common and main symptom of which is generalized excess fat deposits in subcutaneous fatty tissue, other organs, tissues. This condition is due top neurohormonal or metabolic disorders and is accompanied by changes in the functional state of organs and systems.

Obesity in humans is mainly characterized by hypertrophy of fat cells. In severe forms of obesity there is an increased number of these cells. Recently, it has been proved that fat cells, in addition to an important energy reservoir, perform a number of endocrine and auto/paracrine functions.

Thus, it has been found that the products of adipocytes are estrogens, angiotensinogen, prostaglandins, the alpha factor of tumor necrosis, leptin, an inhibitor of the plasminogen activator. According to many scientists, leptin is a “ molecule of the decade”. It is believed that leptin is a hormone that communicates between the hypothalamus and the BPH. Leptin –a hormone WFT, also produced by the placenta, the mucous membrane of the stomach, skeletal muscles, the epithelium of the mammary glands [4].

Leptin secretes in the blood, transported to the brain, acts in the regions of the arcuate nucleus of the hypothalamus, which are responsible for food behavior [5].

The purpose of the research was to study the relationship between the production of leptin adipocytes, the development of obesity and the emergence of its complications.

Research methods. Analysis of scientific literature on the occurrence of obesity and the identification of measures to prevent complications of this disease.

Obesity is a leading risk for developing diabetes mellitus. Excess fat tissue provokes increased insulin production and hyperinsulinemia, which in turn leads to a decrease in the number of

insulin receptors in peripheral tissues and insulin resistance.

The main disorders of the reproductive system in obese women are the changes in the central mechanisms of regulation of the ovaries function, adrenal cortex and the metabolism of sex hormones on the periphery, partly in the adipose tissue [6]. In women with obesity, reproductive health disorders are often observed: oligomenorrhea, amenorrhoea, primaty or secondary infertility, miscarriage, gestosis, fetal hypertrophy, complications in childbirth and postpartum, high reproductive loss, etc [7].

With BMI $>35 \text{ kg/m}^2$, the risk of development diabetes increases 93.2 times. Classification for the use of BMI is used to diagnose obesity, to determine the risk of developing concomitant diseases and the treatment of such patients (Table 1).

Table 1.

The classification of obesity by the body mass index and the risk of concomitant diseases (O. Korchinskaya, U. Voloshina, T. Tsybik).

Type of obesity	BMI (kg/m^2)	The risk of concomitant diseases
Body mass deficit	$<18,5$	Exist
Normal body mass	$18,5-24,5$	Normal
Excessive body weight	$>25,0$	Increased
Obesity I degree	$30,0-34,9$	9 High
Obesity II degree	$35,0-39,9$	Very high
Obesity III degree	$>40,0$	Extremely high

Conclusion. The spread of obesity in a population of people, a large number of complications directly associated with excess body weight , the heterogeneity of their forms are induced to find criteria for early diagnosis and allocation of risk groups, its metabolic complications, the implementation of preventive measures to prevent them, and hence improve quality and increase longevity.

References:

1. Artymuk N.V., Krapinina N.A., Tachkova O.A. Food behavior and reproductive problems of women with obesity // Obstetrics and gynecology. – 2010. – №2. – P.34-37.
2. Farrar D., Duley L., Dowswell T., Lawlor D.A. Different strategies for diagnosing gestational diabetes to improve maternal and infant health // Cochrane Database SystRev. – 2017. - V. 23.8:CD007122. Doi: 10.1002/14651858. CD 007122.pub 4.
3. Joy N.G., Tate D.B., Younk L.M., Davis S.N. Effects of Acute and Antecedent Hypoglycemia on Endothelial Function and Markers of Atherothrombotic Balance in Healthy Man // Diabetes. – 2015. - V.18 - P. 1417-29.
4. Korchinska O.O., Voloshina U.V., Cibik T.V. The course of pregnancy and childbirth in women with obesity // Health of nation. – 2011. – V. 1(17). – P. 89-92.
5. Kort J.D., Winget C., Kim S.H., Lathi R.B. A retrospective cohort study to evaluate the impact of meaningful weight loss on fertility outcomes in an overweight population with infertility// Fertil. Steril. – 2014. - V. 101. – P.1400.
6. Liu J.J., Yeoh L.Y., Sum C.P., et al. SMART 2D study. Vascular cell adhesion molecule-1, but not intercellular adhesion molecule -1, is associated with diabetic kidney disease in Asians with type 2 diabetes// J Diabetes Complications. – 2015. – V. 29 (5)/ - P.707. – 12.
7. Старикович А.В., Семенина. Г.Б., Фартушок Т.В. Вміст лептину у сироватці крові вагітних жінок з ожирінням у III триместрі вагітності. Міжнародний науковий журнал "Грааль науки" -2021. – С.449-453.

Перепелиця Ю.В.

старший викладач кафедри патофізіології,
Національний медичний університет імені О.О.Богомольця
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ХРОНІЧНОГО МЕТАБОЛІЧНОГО АЦИДОЗУ НА РОЗВИТОК ОСТЕОПОРОЗУ

Остеопорозом слід вважати патологічний стан, при якому процеси резорбції кістки випереджають її формування, що призводить до поєднання прогресуючої втрати кісткової маси і руйнування кісткової архітектури. На розвиток остеопорозу можуть впливати різні чинники – хронічний метаболічний ацидоз, порушення обміну кальція, фосфору, вітаміну D, порушення регуляції певних гормонів (кальцитонін, естрогени). Проте передове значення надається саме порушенню кислотно-основної рівноваги – метаболічному ацидозу.

Хронічний метаболічний ацидоз може призводити до зниження кісткової тканини шляхом пригнічення мінералізації та утворення кісток або стимуляції резорбції кісткової тканини. Кісткова тканина, піддаючись впливу кислого середовища, зазнає фізико-хімічного розчинення мінералів, що призводить до зниження вмісту мінерального натрію, калію, карбонату, кальцію і фосфату. У цьому процесі кальцій, що вивільняється з кісток, призводить до гіперкальційурії, величина якої у людини пропорційна кислотному навантаженню на організм. Згодом відбуваються підвищення остеокластичної та зниження остеобластичної активності, що, в свою чергу, підтримує втрату кальцію з кісток. Остеомаляція в результаті ацидозу може розвиватися при нирковому тубулярному ацидозі, синдромі Фанконі, тощо.

На рівень кальцію в артеріальній крові впливають зміни рН крові. Остеокласти активуються при низькому рН (близько 7,0) і стають все менш активними в міру збільшення рН до 7,4. При метаболічному ацидозі кальцій може вивільнятися, що підвищує рівень іонізованого кальцію. Збільшення його

виділення через нирки впродовж тривалого часу може призвести до розвитку остеопорозу. Проявом ацидозу також часто може бути зниження рівня магнію, що клінічно схоже з такими, як і при гіпокальціємії.

Існує кілька змін, викликаних системним ацидозом, які можуть знижувати кісткову масу на додаток до описаних ефектів на кісткові клітки і процеси мінералізації. Було продемонстровано, що метаболічний ацидоз призводить до негативного азотного балансу [1]. А згодом повідомляється, що ацидоз викликає катаболізм м'язів за рахунок посиленого глюкокортикоїд-залежного протеолізу, який, в свою чергу, може знижувати фізичне навантаження на скелет, що викликає саркопенію [2]. Дані динамічної гістоморфометрії у щурів показали, що хронічний метаболічний ацидоз погіршує швидкість утворення кісткової тканини як трабекулярної, так і кортикальної кістки [3].

Фізичні вправи високої інтенсивності призводять до зниження вироблення естрогену, метаболічного ацидозу, який супроводжується посиленням кісткової резорбції. Також тривале фізичне навантаження провокує дестабілізацію лізосомальних мембран та підвищення секреції лізосомальних гідролаз в остеокластах, що обумовлює порушення структури кісткової тканини поза зоною резорбції. На розвиток метаболічного ацидозу також впливає стрес та різка втрата ваги.

Прихильники лужної терапії теорії остеопорозу стверджують, що дослідження *in vitro* показали, що значне підвищення рівня кислоти в системі спочатку активує остеокласти, що збільшує відтік кальцію з кісток, сприяючи збільшенню розчинення кісток [4]. Бушинський і його колеги продемонстрували, що зниження системного рН збільшує вивільнення кальцію як з живої, так і з мертвої кістки, вказуючи на те, що при низькому системному рН фізико-хімічні процеси також викликають розчинення кісток. Вони пов'язують системні рівні кислоти з активацією зв'язаного з G-білком рецептора іонів водню OGR-1, виявленого як в

остеобластах, так і в остеокластах [5].

Розвиток остеопорозу на фоні тривалого метаболічного ацидозу може виникати у людей, хворих ішемічною хворобою серця, гіпертонічною хворобою, вродженим та набутиим вади серця. Згідно з даними досліджень Чиждова та Беляєва було виявлено, що частота остеопорозу у жінок з гіпертонічною хворобою у віці 45 років-64 роки вище, ніж в популяції. Також вони спостерігали, що у пацієнтів з гіпертонічною хворобою та супутньою ішемічною хворобою серця остеопоротичні зміни виявляють частіше, ніж у пацієнтів з гіпертонічною хворобою без ішемічної хвороби серця [6].

Причиною ацидозу, окрім посилення утворення органічних кислот, може бути недостатнє виділення і нейтралізація органічних кислот внаслідок ураження кишечника. На стан кісткової тканини негативний вплив чинить ацидоз, що виникає при дисбактеріозі за рахунок продукції молочної кислоти. У разі виникнення проносу знижується всмоктування поживних речовин, таких як вітамін D, K, B12 та кальцій. А втрата кальцію є основним фактором у розвитку остеопорозу.

Остеомаліяція в результаті ацидозу може розвиватися при нирковому тубулярному ацидозі, синдромі Фанконі, тощо. При нирковому каналцевому ацидозі порушується реабсорбція бікарбонатів, розвивається системний ацидоз через затримку водневих іонів в організмі. Через посилене виведення з організму кальцію з сечею розвивається нефролітіаз. А постійна втрата кальцію обумовлює розвиток характерних кісткових змін для остеопорозу.

Як було зазначено вище, хронічний метаболічний ацидоз супроводжується зниженням активності лужної фосфатази, посиленням мобілізації кальцію і фосфору з кісток [7]. При чому з кісткових клітин в міжклітинну рідину надходить натрій (в той час як при алкалозі він навпаки накопичується в кістках).

Можна зробити висновок, що хронічний метаболічний ацидоз одночасно знижує утворення кісткової тканини і значно підсилює резорбцію кортикальної кістки. Це в свою чергу

призводити до значного зниження маси кортикальної шару – ключового фактору, що визначає крихкість кістки. Таким чином, метаболічний ацидоз відіграє велику роль у розвитку порушення архітектоніки кісткової тканини, призводячи до розвитку остеопорозу.

Список використаних джерел:

1. Ballmer PE, McNurlan MA, Hulter HN, Anderson SE, Garlick PJ, Krapf R. Chronic metabolic acidosis decreases albumin synthesis and induces negative nitrogen balance in humans. *J Clin Invest* 95: 39–45, 1995.
2. Isozaki U, Mitch WE, England BK, Price SR. Protein degradation and increased mRNA encoding proteins of the ubiquitin-proteasome proteolytic pathway in BC3H1 myocytes require interaction between glucocorticoids and acidification. *Proc Natl Acad Sci USA* 93: 1967–1971, 1996.
3. Kraut JA, Mishler DR, Singer FR, Goodman WG. The effects of metabolic acidosis on bone formation and bone resorption in the rat. *Kidney Int* 30: 694–700, 1986.
4. Arnett T.R., Dempster D.W. Effect of pH on bone resorption by rat osteoclasts in vitro. *Endocrinology*. 1986;119:119–124.
5. Sebastian A., Harris S. T., Ottaway J. H., Todd K. M., Morris R. C., Jr. Improved mineral balance and skeletal metabolism in postmenopausal women treated with potassium bicarbonate. *N. Engl. J. Med.* 1994; 330
6. Беляев Д. В., Чижов П. А. Влияние хронической сердечной недостаточности на развитие остеопороза у женщин// *Ревматология*. 2002. № 4. С. 24.

СЕКЦІЯ 4.

ПРАВО

Комнатний С.О.

*докторант кафедри психології права
та юридичної логіки,*

*Національна Академія Внутрішніх Справ України
м. Київ, Україна*

СУТНІСТЬ НАУКОВОГО ОПРАЦЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Потреба людини в житлі є природною потребою поряд з потребами в їжі, питві, безпеці. В сьогоdnішніх умовах ця потреба реалізується не лише в будові стін і даху, але й в створенні інфраструктури в забезпеченні житла електричною енергією, газом, водою, каналізацією тощо. На це власне і має бути спрямована політика держави, а саме, на розвиток права на житло, як одного з основних прав людини. Теорія права людини спрямована на пошук особливої реальності права, що не зводиться до реальності державно-владних установлень та орієнтується на пошук справедливості як сутності права і критерію оцінки закону та інших правових рішень.

Сутність наукового опрацювання проблеми реалізації державної житлової політики в Україні полягає у необхідності спрямування науково-дослідних та політичних векторів на створення такої політики української держави, яка буде спрямована на розвиток культури, в тому числі і правової, освіти і науки, реалізацію конституційних, а у глобальному вимірі і природних, прав і свобод особистості українського громадянина.

Основні права громадян в Україні, на національному рівні, закріплено в Конституції України, прийнятою Верховною Радою України в 1996 році, тоді як в міжнародному вимірі, права людини задекларовані Загальною декларацією

прав людини, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році. Стаття 47 Конституції України закріплює права кожної людини на житло. Діяльність держави концентрується на створенні умов, за якими кожен громадянин повинен мати змогу побудувати чи придбати житло у власність, взяти його в оренду а громадянам які потребують соціального захисту, держава надає житло безоплатно або за доступну для них ціну. Стаття 25 Загальної декларації прав людини встановлює право кожної людини на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, яке необхідне для підтримки здоров'я і благополуччя його самого і його сім'ї.

У праві є духовна і предметна сторона, які прийнято визначати як природне право та позитивне право. Під природним правом розуміються першооснови права які народжуються та існують у свідомості індивіда та визначають вихідні принципи на основі яких формується чинна система правових норм що складають основу позитивного права.

Можна зробити висновок, що право на житло це, перш за все, природне право людини, адже як прийнято вважати, природне право це теоретична доктрина в теорії права, за якою головним джерелом права є сама природа, а не воля законодавця. Житлова політика формується з норм позитивного права переважно базується на основах природного права. Природні права належать людині від народження, вони закладені в самій її сутності яка є однаковою для всіх. Природне право - це вихідні принципи, на основі яких приймаються чинні норми і на підставі яких здійснюється їх оцінювання. Це відбувається з урахуванням ієрархії цінностей, яку подає філософія, вирішуючи питання про ставлення людини до оточення, в тому числі і ціннісне. Норми природного права, маючи максимально широке універсальне значення, адресовані до всіх без винятку правоздатних суб'єктів і закликають дотримуватись закріплених у ній приписів, тому що останні відповідають вимогам вищої, абсолютної справедливості. У Середні віки і у Новий час на

мислителі і політики виділяли часткові, фрагментарні сфери свободи людини та її реалізації, то у Новітній час дослідники та політичні діячі перейшли до формування «доктрини прав людини як системи неподільних і взаємозалежних прав, свобод та гарантій»[1]. До прикладу, С. Сливка стверджує, що як наука природне право у вузькому розумінні – це «вчення про правову обґрунтованість і гарантії державного і міжнародного захисту прав людини, нації та інших суб'єктів суспільного життя в чинній політичній системі»[2]. Деякі дослідники стверджують, що класифікація сучасних підходів дослідження на основі традиційної типології виявляється надмірно спрощеною, а тому не зовсім адекватною.

Максимов С. у своєму відомому дослідженні досвіду філософського осмислення правової реальності виокремлює чотири різних типи філософсько-правової рефлексії, або спроби осмислення права: а) правовий позитивізм; б) правовий об'єктивізм; в) правовий суб'єктивізм; г) правовий інтерсуб'єктивізм. Основою такого виокремлення служить образ права як складної багатопланової реальності та їх суперечлива взаємодія. Спираючись на власні пізнавальні можливості та відповідний образ правової реальності, кожна з них пропонує певний спосіб обґрунтування права [3].

Отже, відповідно до засад сучасного юснатуралізму, це дослідження стоїть на позиції беззаперечного визнання цінності прав людини, яка вважається апіорною для цілей подальших пошуків, а гранична вимога що до їх поваги, захисту та забезпечення як максими діяльності держави, з урахуванням справедливого балансу індивідуальних та публічних інтересів не піддається жодному сумніву. Як стверджує С. Рабінович, сучасний юснатуралізм, що виступає проміжною ланкою між правовим позитивізмом та метафізичним юснатуралізмом, забезпечує «соціально-емпірично орієнтовану стратегію дослідження, принципово відмінну від ідеалістично-метафізичної методології кантіанського спрямування» [4].

Аналіз показує, що попри прийняття вищими органами

держави нормативних актів, декларацій і програм – житлова політика української держави не є системною, цілісною, векторною, спрямованою в майбутнє, що відповідно і підтверджує актуальність даного дослідження. Цю проблему не можливо вирішити прийняттям локальних чи регіональних актів, програм чи декларацій. Необхідним є переосмислення проблеми на рівні філософії права та врахування світоглядних, онтологічних, гнесеологічних, антропологічних питань, докорінного переосмислення на філософському рівні житлової політики держави, корекції та зміни її парадигми, ревізії її дискурсу. Проаналізувавши проблему на філософському рівні можна буде перейти до корекції житлової політики та забезпечення її нормативно-правовими засобами.

Обґрунтовано, що головною проблемою на шляху до забезпечення доступності житла є відсутність стратегічних напрямків реалізації житлової політики, дисбаланс прав та обов'язків в сфері житлового господарства, відсутність психологічного сприйняття меж між правами та обов'язками у всіх учасників житлової політики.

Основною метою цього дослідження є визначення філософсько-правових засад житлової політики української держави в контексті сучасних суспільних трансформацій. Для цього мають бути вирішені наступні завдання: розглянути історію, теорію та методологію дослідження проблеми; з'ясувати зміст й структуру житлової політики; провести комправістичний аналіз житлової політики в країнах світу; розкрити філософсько-правову суть житлової політики; узгодити житлову політику з ідеєю сталого розвитку; виявити філософсько-правовий зміст реформування житлового права; сконструювати модель житлової політики, базованої на філософських принципах і категоріях; в сувязі з філософсько-правовими засадами житлової політики мають бути розкриті конституційні положення про житлові права; підтвердити і розвинути тезис про вплив громадянського суспільства на державу, його філософський зміст, зокрема, про той аспект впливу, який стосується житлової політики, житлового права,

права на житло. Внести пропозицій щодо необхідності розробки керівних принципів формування житлової стратегії, як основного плану модернізації та практичного впровадження сучасної соціально-економічної державної житлової політики, яка має базуватись на забезпеченні права на житло, при цьому з обов'язковим формуванням філософії відповідального користувача.

Список використаних джерел:

1. Капицын В.М., Акмалова А.А. Генезис современной политико-правовой доктрины прав человека. С.2. URL:<https://istina.msu.ru>.

2. Сливка С.С. Природне та надприродне право: у 3 ч. Ч 1: Природне право: історико-філософський погляд. Київ: Атіка, 2005. С. 212-213.

3. Макимов С. И. Правовая реальность: опыт философского осмысления: монография. Харьков : Право, 2013. С. 94.

4. Рабінович С.П. Юснатуралістичні підходи у конституційному правосудді України. С. 222.

Корнута Л.М.
доцент кафедри адміністративного і
фінансового права,
Національний університет
«Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна

ПРИНЦИПИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО УПРАВЛІННЯ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Із розвитком України як правової, демократичної та сучасної держави, важливим є усвідомлення значимості та необхідності євроінтеграційних процесів. Серед правових категорій, що активно увійшли як до теоретичного. Так і до практичного вжитку є категорія «публічне управління». Публічне управління, як категорія загальноновживана у європейських країнах фактично замінила поняття державне управління, що вважалося пострадянською категорією. Однак, не дивлячись на активний розвиток та практичне вживання поняття «публічне управління», варто звернути увагу, що і на сьогодні не існує єдиної позиції щодо поняття та основних ознак публічного управління. Не винятком є також визначення принципів публічного управління, що дають розуміння основоположних ідей та практик застосування публічного управління. Не має в Україні також законодавчого урегулювання зазначеного питання. На теперішній час нормативного визначення зазнали лише принципи державної служби, що визначені у профільному законодавчому акті, однак, це є лише окремим проявом нормативного вираження [1, ст. 4]. Тому, варто звернути увагу на основні принципи публічного управління, що застосовуються в європейському управлінні, адже вивчення та з'ясування особливостей застосування таких принципів дасть можливість удосконалити як саме поняття публічного управління, так і розуміння

важливості правового закріплення принципів управління. Проаналізувавши європейську практику управління варто зазначити, що існує кілька основних підходів щодо визначення основних принципів публічного управління, а саме правовий, політичний та управлінський. Згідно правового підходу, ключовими цінностями європейського публічного управління є цінності верховенства права а також захисту прав людини та громадянина. Відповідно до політичного підходу, основним завданням європейського управління є оптимальне втілення поєднання волі народу, тобто державні органи повинні бути політично відповідальними та підзвітними громадянам держави, а також забезпечувати реалізацію їх інтересів. У свою чергу згідно управлінського підходу, основними цінностями європейського публічного управління повинні бути ефективність, економічність та результативність [3, с. 10]. Основою використання цих трьох підходів європейського управління є принцип верховенства права як основоположного принципу, а також принцип демократії, на основі цих постулатів будується подальша система конкретних принципів. Окрім основних принципів, на яких будується система управлінської діяльності, як правило виділяють такі основоположні принципи європейського публічного управління: об'єктивність, демократизм, правова впорядкованість, законність, публічність. Варто констатувати, що визначені принципи застосовуються і в управлінській діяльності українських державних органів.

Принцип об'єктивності в європейському публічному управлінні зумовлює необхідність підпорядкованості усіх управлінських процесів відповідним вимогам об'єктивних природних і суспільних закономірностей, а також реальним можливостям громадських активних сил. Принцип демократизму втілює європейське народовладдя та його активну роль в процесі управління, що вимагає встановлення та реалізації постійних взаємозалежностей між суспільством і державними інституціями. Принцип правової впорядкованості

означає строгу необхідність нормативного закріплення основних аспектів цілей, функцій, структур, а також самого процесу на засадах справедливості, гуманізму, співробітництва та забезпечення прав людини. Принцип законності означає функціонування і розвиток європейського публічного управління виключно на правових підставах, що визначаються виключно законом, та не можуть бути у волі органів, що реалізують управлінський процес. Принцип публічності в європейському управлінні гарантує демократичний, правовий підхід державних інституцій і забезпечує зв'язок публічного управління з суспільством та громадянами, гарантує доступність управління для громадян, що мають активну правову позицію, відкритість функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, а також важливість та дієвість громадського контролю [2].

Для реалізації сучасних концепцій європейського публічного управління науковці виділяють новітні, гнучкі та достатньо широкі в інтерпретації, а також практичній реалізації принципи європейського управління. Так, виділяють загальні принципи, до яких відносять наступні: системності; об'єктивності; саморегулювання; зворотного зв'язку; оптимальності; еволюціонізму; стимулювання; єдиноначальності; поєднання центрального, регіонального та місцевого управління; делегування повноважень. Для зручності розуміння та застосування європейських принципів публічного управління їх прийнято поділяти на оперативні та структурні. Варто зазначити, що не дивлячись на певний їх розподіл, принципи європейського управління мають чіткий взаємозв'язок, а також взаємодоповнюють один одного. Оперативні принципи розуміють як принципи, що прагматично обумовлюють процес управлінської діяльності органів публічного управління. В європейських країнах визначені такі оперативні принципи: своєчасності; визначення чітких термінів надання послуг; доступності для усіх груп населення; прозорості процедур надання послуг; персоналізованого підходу до обслуговування клієнтів; послідовності політики

надання послуг; забезпечення можливості своєчасно та без обмежень отримати доступ до необхідної достовірної інформації; надійності; передбачуваності та своєчасного інформування щодо змін; обґрунтованості рішень, що ухвалюються; високої етичної культури обслуговування.

У той же час, структурними принципами є принципи, що застосовуються за необхідності структурних змін в організації європейської держави. Такі принципи публічного управління відображають закономірності, відносини і взаємозв'язки раціональної побудови цілей європейського управління та включають в себе, зокрема, принципи: узгодженості цілей управління; ієрархії цілей на основі їх взаємодоповнюваності; підпорядкування приватних, локальних цілей загальним (стратегічним); перетворення результатів реалізації одних цілей в джерело інших; розподілу цілей за функціями публічного управління [3, с. 12].

Таким чином можна зробити висновок, що принципи європейського публічного управління зводяться до принципів ефективного керівництва та менеджменту. Сучасні принципи європейського управління обумовлюють акцент на організаційних та економічно обґрунтованих принципах, що забезпечують чіткість та результативність управлінських процедур на основі компетентності та відповідальності публічних службовців. Варто констатувати, що визначені принципи публічного управління не протирічать, а навіть відображають основні тенденції реформування управлінських процесів в Україні. Однак. Основною проблемою є відсутність єдності та нормативної систематизації таких принципів.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 26.02.2021 р.)
2. Органи управління в ЄС : еволюція та сучасна структура.

UDC: http://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA/page6.html (дата звернення 26.02.2021 р.)

3. Kooiman J. Governingas Governance. London : SAGE, 2003. 264 p.

Косиця О.О.

доктор юридичних наук,
завідувач лабораторії «Юридична клініка»,
*Київський державний коледж туризму
та готельного господарства,
м. Київ, Україна*

АНТИКОРУПЦІЙНА ОСВІТА ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Не зважаючи на правове регулювання, інституційні спроможності та пріоритетність питання, корупція продовжує розвиватися та поширюватися, відображаючись у політичній, економічній та соціальних сферах суспільного життя в Україні. Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. № 984_011 [1] визначено систему загальних принципів, серед яких, зокрема, верховенство права, належне врядування, боротьба з корупцією, боротьба з різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом, сприяння сталому розвитку й ефективній багатосторонності, які визнаються головними для посилення відносин між сторонами Угоди. Важливим завданням на шляху запобігання та протидії корупції виступає формування антикорупційної культури суспільства.

Термін «культура» (від лат. *culture* - оброблення, обробка) є поняттям багатоплановим, складним та таким, що інтегрує безліч сторін людської діяльності й соціального буття. В огляді концепцій культури у західній літературі, що був зроблений ще на початку 50-х років ХХ ст. американськими соціологами А. Кребером і К. Клуххоном, говориться про 160 визначень цього поняття, а французький соціолог А. Моль у 70-ті роки відмічав вже 250 дефініцій культури. Український

вчений Ю.І. Палеха вказує на існування близько 500 таких тлумачень, а П.С. Гуревич вважає, що зараз число визначень культури вимірюється вже чотирьохзначними цифрами.

Антикорупційна культура тісно перетинається та безпосередньо пов'язана з рівнем правової культури особи, держави та суспільства в цілому.

Досліджуючи вплив культури на поширення корупції в державі, Є.В. Невмержицький акцентує увагу на особливостях соціально-психологічного клімату, який сприяє процвітанню корупції в Україні, а саме: існуванні подвійних моральних стандартів, за яких корупція офіційно вважається суспільно неприйнятною, проте вона, особливо на низовому рівні, стала невід'ємною частиною буття пересічного українця; нерозумінні гостроти проблеми корупції більшістю громадян нашої держави; невиявленні політиками та представниками державної влади належної поваги до закону і суду [2].

Важливим завданням на шляху запобігання та протидії корупції в Україні виступає формування антикорупційної культури суспільства. Для вирішення цього завдання необхідною є системна діяльність за низкою основних напрямів, серед яких Кравченко С., Пантелейчук І. виділяють наступні:

- формування в суспільстві чіткого розуміння сутності корупції, донесення на рівні масової свідомості її справжньої ціни, тобто усього спектра та небезпеки її суспільно деструктивних наслідків;
- роз'яснення важливості та наявних механізмів участі громадськості у запобіганні та протидії корупції;
- детальне публічне висвітлення антикорупційної діяльності держави, забезпечення відкритості та прозорості державних органів з відповідних питань;
- поширення серед громадян інформації про базові стандарти діяльності державних установ;
- загальна антикорупційна освіта населення, проведення інформаційних і навчальних заходів специфічного змісту для цільових аудиторій у галузях, що характеризуються найгіршою

корупційною ситуацією, та особливо антикорупційна освіта державних службовців;

- духовне оздоровлення нації, що приведе до значного зменшення егоїстично-споживацької складової у світогляді громадян, шляхом повернення до цінностей Православної цивілізації, частиною якої українське суспільство було протягом століть, у поєднанні з патріотичним вихованням;

- вироблення, закріплення в суспільній свідомості та поступове практичне втілення чіткого бачення майбутнього України як країни, розвиток якої не сумісний з ганебними суспільними явищами на зразок корупції [3, с. 11].

Антикорупційна освіта є найважливішим елементом антикорупційної стратегії держави для формування антикорупційної культури. Саме з освіченості починається усвідомлення. Підготовлені та поінформовані громадяни можуть сприяти запобіганню корупції ефективніше, ніж просто задекларовані норми закону.

Головним завданням антикорупційної освіти є абсолютне несприйняття корупції. Чому спостерігається пасивність громадян у протидії відповідним проявам корупції або потурання їм? Суспільна протидія корупції неможлива доти, доки у громадян не вироблено чітких уявлень про неї.

Важливим аспектом в напрямку запобігання корупції є вплив на рівень свідомості та навчання молоді, зокрема необхідно навчити молодь (школярів, студентів) знати не лише свої обов'язки та права, вміти їх застосовувати в житті та усвідомлювати, що «права однієї людини закінчуються там, де починаються права іншої».

Досягти цього можна за допомогою запровадження в закладах освіти спеціалізованих курсів, тем чи навчальних дисциплін з питань антикорупційної культури. Такі навчальні програми особливо важливо запровадити в закладах освіти галузевого спрямування, наприклад, право, менеджмент, державне управління, будівництво, економіка, медицина, для ознайомлення з проявами корупції в усіх сферах суспільного життя. Запровадження антикорупційної освіти виконає як

освітню, так і психологічну функцію, особа буде готова, які є прояви корупції, які є наслідки та можлива відповідальність. Тоді в кожного буде вибір як діяти.

Очевидно, що дієвим інститутом держави для формування антикорупційної свідомості є освіта. Адже освіта – це своєрідне дзеркало соціально-економічного та культурно-історичного стану країни. Без розбудови освіти неможливий процес реального державотворення.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. № 984_011. Офіційний вісник України. № 75. Т. 1. С. 83. Ст. 212.

2. Костенко О. Камінь, яким зневажили будівничі (про соціальну культуру громадян як основний антикризовий засіб). Віче. 2009. № 23. URL: www.viche.info/journal/1770/

3. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : спец. 23.00.02 "Політичні інститути та процеси". К., 2009. - 34 с.

4. Кравченко С., Пантелейчук І. Напрями формування антикорупційної культури українського суспільства. *Вісник Національної академії державного управління*. 2012. № 2. С. 5-13.

Кравченко І.М.

адвокат, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових наук
загальноуніверситетських кафедр,
*Луганський державний університет
внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка,
м. Сєвєродонецьк, Україна*

**ПРОБЛЕМНІСТЬ НОРМАТИВНОГО ВИЗНАЧЕННЯ
ПОНЯТТЯ «ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ» З ОГЛЯДУ НА
ДОПУСТИМІСТЬ МЕЖ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ
ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ
РОБОТОДАВЦЕМ ЗАХОДІВ КОНТРОЛЮ ІЗ
ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ**

Стрімке поширення у світі цифрових технологій є великим поштовхом до четвертої промислової революції, яка докорінно змінить економіку, промисловість, якісні та кількісні чинники ринків послуг і найманої праці, та, як наслідок, буде потужним викликом для розвитку трудових відносин, бо надають роботодавцю необмежену можливість застосування спеціальних засобів контролю за працівниками. Зазначене стає невід'ємною частиною таких відносин і вже не виглядає утопічною, а скоріше звичною, суть роману-антиутопії Джорджа Орвелла «1984», опублікованого ще у 1949 році, щодо можливості тотального стеження та/або контролю за людьми [1]. Поява нових форм та розвиток трудових відносин, а також життєво небезпечні явища і загрози для суспільства, неминуче призводять до появи нових викликів для прав людини, включаючи трудові. А отже, актуальною проблемою правового регулювання є визначення меж застосування технічних засобів контролю, а саме, межі між загальною громадською безпекою, як «суспільним благом», та приватним життям, як «особистим благом» конкретної людини. Тобто, створення правового механізму, за яким, роботодавець міг би контролювати виконання працівниками трудових обов'язків, у

тому числі з використанням технічних засобів стеження, але одночасно забезпечував би конституційні права і гарантії працівників, включаючи право на особисту зону в момент виконання ними трудових обов'язків, не допускаючи при цьому дій, що принижують їх честь і гідність [2].

Роботодавці, і це природно, користуючись падінням попиту на ринці праці, зацікавлені у оптимізації своєї роботи, включаючи використання праці найбільш підготовлених, відповідальних та цілком лояльних працівників. Зростатимуть вимоги роботодавця до найманого персоналу (від лат. *persona* - особистість) щодо виконання функціональних обов'язків: ефективному використанні та збереженні майна і ресурсів; раціональному та максимально корисному використанні робочого часу; забезпечення комерційної таємниці; дотриманні виробничих процесів та трудової дисципліни тощо. За цих умов, адміністрація буде намагатися всеосяжно контролювати колектив в межах робочого часу, як за «стаціонарними» робочими місцями, так і за робочими місцями, що організовані за дистанційним принципом [3, с. 24]. Беззаперечно, новітні технології полегшують роботодавцю здійснювати контроль за працівником, включаючи його приватне життя, але ускладнюють працівнику можливість виявити цей контроль та захистити своє право. Враховуючи об'єктивну нерівність між сторонами трудових відносин, означена проблема буде тільки поглиблюватись.

А разом з тим, сучасним правовим підґрунтям «приватності» працівника є, перш за все, норми міжнародних актів [4, с. 8-10], [5], [6, с. 8], які покладено в основу норм національного законодавства [7, с. 28, 30, 31, 32], [8, с. 270, 271, 301, 302, 307]. Виходячи зі змісту ст. 9 ЦК України, враховуючи, що норми чинного трудового законодавства України (як спеціальні) не регламентують відносини щодо контрольних повноважень роботодавця з використанням технічних засобів, слід керуватися саме нормами цього Кодексу. Більш того, виконуючи трудові функції, працівник не втрачає гарантовані конституційні права і свободи людини, а

отже, і право на свою приватність.

У відповідності до Законодавства України [7, с. 9], [12, с. 17], норми міжнародного права (включаючи рішення ЄСПЛ) є джерелами права України. Але, разом з тим, нормативне визначення «приватного життя» в цих джерелах відсутні. Так, у рішенні ЄСПЛ по справі «Пек проти Сполученого Королівства» зазначалось, що Конвенція [4] не розкриває змісту терміну «приватне життя», оскільки описує його як «термін з широким значенням, який не піддається визначенню» [9]. Крім цього, у рішенні ЄСПЛ у справі «Німітц проти Німеччини» зазначалось, що було б занадто строго обмежити приватне життя інтимним колом, де кожен може жити своїм власним особистим життям, як він вважає за краще, чим повністю виключити зовнішній світ з цього кола. Саме поняття «приватне життя» не може тлумачитися в обмежувальному значенні, бо: повага до особистого життя має також включати до деякої міри право встановлювати і розвивати відносини з іншими людьми; не завжди можна провести чітке розмежування також і тому, що вести діяльність, яку можна віднести до професійної або ділової, можна з таким же успіхом і зі свого місця проживання, і навпаки, можна займатися справами, які не належать до професійної сфери, в офісі або комерційних службових приміщеннях [10].

Тож, дослідженні судові прецеденти ЄСПЛ, визначають концепцію приватного життя працівника як сферу безпосередньої особистої автономії, до якої відносяться аспекти моральної недоторканності та виходить за вузькі межі гарантій життя, вільного від небажаної публічності. Виходячи з цієї концепції, ЄСПЛ вважає, що право на повагу до «приватного життя» включає фізичну і психологічну недоторканність людини. Використання технічних засобів контролю носить примусовий характер та ґрунтується саме на психологічному впливі, який може бути легітимним, бо заснований на добровільному вольовому сприйнятті спостереження працюючим.

Есе юристів С. Воррена і Л. Брандейса під назвою «The Right to Privacy» вважається початком сучасного етапу дослідження «приватності», де стверджувалось, що напруженість життя, притаманна цивілізації, яка розвивається, призводить до потреби людини мати схованку від зовнішнього світу, тобто мати «право бути залишеним на самоті» («right to be let alone»). Останній, вже будучи суддею Верховного Суду США розвивав цю концепцію у мотивувальних частинах (ratio decidendi з лат. - підстава для вирішення) серії рішень цього суду, що стали обов'язковими при розв'язанні усіх наступних аналогічних справ [13, с. 260]. А. Вестін у роботі «Privacy and Freedom» визначив приватність, як прагнення людей вільно вибирати, за яких обставин та до яких меж вони будуть виставляти на показ перед іншими себе, свої переконання та свої дії [14]. Концепція «право на усамітнення» («The Right to Privacy») вплинула на розуміння права на недоторканність особистого життя, як право людини на волю від уваги інших, якщо вони хочуть, щоб зробити це, і право бути захищеним від контролю або спостереження в приватних установах, таких, як власний будинок [15]. «Приватність» розглядається як стан, що забезпечує автономність суб'єкта особи, тобто, можливість особи контролювати межі між собою та іншими, при цьому, інші повинні знати та поважати межі особистості, а від так, поважати приватність. Разом з тим, науковці вказують, що ці межі історично мінливі, і в залежності від змін звичаїв, традицій, соціальних структур, технологій й інших ресурсів, відбуватимуться зміни у поглядах на приватне життя, а значення «приватного» буде змінюватись залежно від його часу та місця. Межі визначаються, серед іншого, і нашими очікуваннями того, який простір повинен залишатися вільним від спостереження, але ці очікування можуть змінюватися відповідно до вже наявного обсягу нагляду [13, с. 259-261].

З цієї концепції виходить і ЄСПЛ. Так, у справі Кьопке (К'орке) проти Німеччини, ЄСПЛ, констатує зачіпання права найманої працівниці на приватне життя у значенні п. 1 ст. 8 Конвенції [4] при відеоспостереженні за її робочим місцем без

попереднього повідомлення, зазначив, що в майбутньому конкуруючі інтереси сторін цілком можуть бути оцінені по-іншому, беручи до уваги те, якою мірою втручання у приватне життя стане можливим завдяки новим, більш складним технологіям [11]. Тож, навіть ЄСПЛ визнає високу вірогідність перемоги «Старшого Брату» [1] щодо легальності в подальшому тотального спостереження за працівниками під час виконання ними трудових функцій. Тож, погоджуємось, що право на приватність є своєрідним балансом інтересів особистості та держави [15, с. 82] в певному історичному часі.

Незважаючи на заявлені Україною адаптаційні процеси [16], об'єктивно, слід визнати значну відмінність правових реалій наших суспільств та значні розходження між існуючими юридичними техніками (перш за все, правотворчої, зокрема правозастосовчої). Хоча закон зобов'язує беззаперечно виконання в Україні рішень та застосування практики ЄСПЛ [12], більш звичним залишається застосування правил та понять, що містяться саме в нормативних актах. Разом з тим, поняття «приватність» у Конституції України не застосовується, як відсутнє і пряме нормативне регулювання поняття «приватне життя». Але, в національному законодавстві використовується поняття «особисте життя», переважно, як синонім поняття «приватне життя», або, поряд із сімейним життям, як частина приватного життя [18, с. 15]; або як конфіденційна інформація про особу [17, с. 182]; або з огляду на персональність даних про особу [19, с. 188-39]; або з огляду на особисту свободу та особисту недоторканність [20, с. 7, 56], але його пряме нормативне визначення відсутнє. Тож, поняття «особисте життя» є складовою особистої свободи у сфері особистого життя конкретної особи, та характеризується наступними ознаками: гарантованістю особистого немайнового блага та його охороною; як частина приватної сфери життя особи, що регулюється особисто та не може регулюватися правовими нормами; зміст та розпорядження цим аспектом життя особи не зачіпає публічну сферу.

При встановленні можливих меж втручання в особисте

(приватне) життя працівників з боку роботодавців, визначальним для розуміння є категорії «особисте» та «приватне» («приватність»). За академічним тлумаченням, «особисте» - яке безпосередньо стосується якої-небудь особи, пов'язано з нею, а «особистий» тлумачиться, як «той, який є власністю окремої особи, безпосередньо належить їй; персональний, власний; який безпосередньо стосується якої-небудь особи, пов'язаний з нею; який здійснюється безпосередньо, не через інших осіб» [21, с. 778, 861]. У свою чергу, «приватний» визначається «як той, який належить окремій особі (особам)» [21, с. 1110]. Тож, на перший погляд це схожі за змістом поняття.

Недоторканність особистого життя безпосередньо пов'язане з поняттям «приватність» та вважається його еквівалентом під терміном «privacy» (укр. прайвесі), що використовується у законодавствах країн сімей загального права (перш за все, США), рішеннях ЄСПЛ, публічних виданнях Європи тощо (у розумінні саме таємниці і недоторканності приватного життя, інтимну сферу конкретної людини), чим намагаються зберегти баланс між необхідністю довідуватися більше про наміри й плани певних осіб та їх правом на невтручання в особисті справи, право на недоторканність її особистого, приватного світу). Виходячи з американського походження терміну «privacy ['pr(a)ɪvəsi]» що, в свою чергу, запозичений з латинської мови як «privatus», він не має аналога в українській мові [22]. Академічне значення цього поняття: самота, самотність; відлюдність; таємниця, таємність; недоторканність приватного життя; інтимна сфера людини; приватне життя; право на приватне життя; право на захист недоторканності приватного життя тощо [23], [24]. За одним з найрозповсюджених сучасним тлумаченням «privacy» (приватність), є «право бути наданим самому собі», тобто, кожен має право на свій «куточок» у просторі, захищений від довільних зазіхань із боку. Разом з тим, згоджене уявлення та юридичне визначення поняття «privacy», як, власне, і поняття «приватне життя», включаючи рішення ЄСПЛ, відсутні.

Дослідження цих понять в рамках різних епох, культур та політичних систем констатують відсутність абсолютно прийнятного їх правового визначення [26, с. 34]. Конструкції «приватне життя» та «особисте життя» часто використовуються як синоніми, бо йдеться про особисте немайнове благо, хоча і з деякими нормативними особливостями. Ми підтримуємо позицію науковців, які вважають перший термін значно ширшим [25, с. 98-99], перш за все, з огляду на право особи зберігати особисту автономію при встановленні і розвитку відносин з іншими людьми, наприклад, при виконанні трудових функцій, виходячи з особистого (інтимного) кола, а від так, замість дефініції «особисте життя» доцільно вживати саме «приватне життя».

Хоча ЄСПЛ і описує «приватне життя» як «термін з широким значенням, який не піддається вичерпному визначенню» [9], є нагальна потреба його юридичного визначення щодо чітких істотних ознак його предметного змісту та уніфікованих критеріїв, які б визначали предмет приватності та конфіденційності, зокрема в сфері захисту персональних даних [26, с. 45]. Тож, законодавство України потребує подальшого удосконалення саме шляхом застосування уніфікованої термінології з використанням у нормативно-правових актах термінів «приватне життя» та «приватність» [27, с. 245].

Тож, як вбачається, приватне життя найманого працівника - це особлива частина особистої сфери його людської життєдіяльності (приватна зона), що визначається і регулюється ним особисто, включаючи час виконання трудових функцій, і яка полягає у подіях, явищах, поведінці, встановленні і розвитку відносин та стосунків з іншими людьми тощо, що не мають публічного значення, включаючи сферу його праці, та є вільною від неправомірного фізичного, психологічного і моральної втручання роботодавця та інших осіб.

Таким чином, поняття «прайвесі» потребує подальшого наукового дослідження з огляду розробки найбільш

оптимального визначення дефініції «приватне життя» з метою подальшого його розмежування від інших схожих нормативних категорії та понять. Україна має забезпечити дотримання своїх міжнародних зобов'язань, зокрема у сфері трудових прав, включаючи захист найманих працівників від втручання роботодавців у їх приватне життя, зокрема, з використанням технічних засобів, бо практика ЄСПЛ дозволяє вже зараз регулювати відносини між роботодавцями та працівниками щодо забезпечення права останніх на приватне життя в момент виконання ними трудових обов'язків. Разом з тим, без якісного нормативного врегулювання зазначених правовідносин, є ризику виникнення в подальшому значної кількості трудових спорів, включаючи щодо захисту персональних даних працівників. Отже, вбачається доцільним: (1) нормативне визначення понять «приватне життя» та «особиста зона працівника в момент виконання ним трудових обов'язків»; (2) замінити у нормативно-правових актах України поняття «право на особисте життя» на «право на приватне та сімейне життя», з метою узгодження відповідних положень нормативно-правових актів різної юридичної сили, що регулюють відносини у цій сфері та наближення вітчизняного законодавства до європейських стандартів, включаючи рішення ЄСПЛ.

Список використаних джерел:

1. Оруэлл Дж. 1984 / пер. с англ. Гольшева В.П. Санкт Петербург: Азбука, 2004. 320 с.
2. Рада Європи. Рішення Палати ЄСПЛ від 24.06.2004 року у справі «Ганновер проти Німеччини» (Hannover v. Germany) (заява № 59320/00). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_324#Text.
3. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 року № 332-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних

свобод від 04.11.1950 року, в редакції від 02.10.2013 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

5. Конвенція про захист осіб у зв'язку автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 року. Додатковий протокол від 08.11.2001 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_326#Text.

6. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07.12.2000 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text.

7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 року № 354к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

8. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст. 356.

9. Рада Європи. Рішення ЄСПЛ від 28.01.2003 року по справі «Реш v. the United Kingdom» № 44647/98, ECHR 2003. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_165#Text.

10. Рада Європи. Рішення ЄСПЛ у справі [Niemietz v. Germany], від 16.12.1992 року, § 29, Серія А, № 251-В, заява № 13710/88. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2132.html.

11. Рада Європи. Рішення ЄСПЛ у справі Кьопке (Кörpke) проти Німеччини Körpke v. Germany (dec.), no. 420/07, 5 October 2010. Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-101536>.

12. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 року № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2006, № 30, ст.260.

13. Свендсен Л. Фр. Г. Філософія свободи / Ларс Фр. Г. Свендсен ; пер. з норвезьк. Львів: Видавництво Анетти Антоненко. К.: НікаЦентр, 2016. 336 с. Режим доступу: <https://shron1.chtyvo.org.ua/PHPSESSID=58ms23o4snfib38vi1bgqqpuf1>.

14. Westin, Alan (1967). *Privacy and Freedom*. New York: Atheneum. <https://scholarlycommons.law.wlu.edu/cgi/viewcontent>.

cgi?article=3659&context=wlulr&ref=hackernoon.com.

15. Плугатар Т.А. Міжнародні та національно-правові засади регулювання права людини на недоторканість приватного життя. *Наука і правоохорона*, 2014, № 1 (23). С. 76-83.

16. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 року № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 29, ст.367.

17. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст.131.

18. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.

19. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)* 1984, додаток до № 51, ст.1122.

20. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 року № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2002, № 21-22, ст.135.

21. Великий тлумачний академічний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел.К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

22. Англо-український словник. <https://slovnyk.me/dict/engukr/privacy>.

23. Большой юридический словарь. 2012. <https://gufo.me/dict/law/>.

24. Юридична енциклопедія: в 6 т.; редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Українська енциклопедія», 2003. Т. 5: П-С. С. 53.

25. Резворович К.Р. Право на особисте життя vs право на приватне життя: дискусійність співвідношення категорій. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 96-102.

26. Брижко В. М., Пилипчук В. Г. Приватність,

конфідеційність та безпека персональних даних. *Інформація і право*. № 1 (32) /2020. С. 34-46.

27. Серьогін В.О. Право на недоторканість приватного життя у конституційно-правовій теорії та практиці: монографія. Харків: Видавництво «ФІНН», 2010. 608 с.

Неділько Б.І.
аспірант кафедри міжнародного права
Інституту міжнародних відносин,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Міжнародне кримінальне право – галузь права, яка виникла виключно завдяки діяльності міжнародних кримінальних трибуналів. Спочатку це були Міжнародні воєнні трибунали в Нюрнберзі та для Далекого Сходу («Нюрнберзький та Токійський трибунали»). Після них був ряд післявоєнних трибуналів, де держави-переможниці у Другій світовій війні судили воєнних злочинців (як військових, так і цивільних) Нацистської Німеччини та Японії. Прикладом таких трибуналів є, зокрема, Нюрнберзький процес над лікарями та Манільський воєнний трибунал над генералом Ямашітою. Наступні міжнародні кримінальні трибунали були створені аж у 1993 та 1994 роках. Це Міжнародний трибунал для колишньої Югославії («МКТЮ») та Міжнародний кримінальний трибунал щодо Руанди («МКТР») відповідно. Крім вищезазначених міжнародних кримінальних трибуналів були створені також і «змішані» кримінальні трибунали, порядок діяльності яких базується на міжнародному та внутрішньодержавному праві. Такі трибунали більш подібні на національні судові органи, проте у діяльності яких беруть участь спеціалісти з міжнародного права з усього світу, і до юрисдикції яких належать також справи щодо вчинення міжнародних злочинів. До таких трибуналів належать Спеціальні колегії щодо тяжких злочинів у Східному Тиморі, створені у 2000 році, Спеціальний суд щодо Сьєрра-Леоне, створений у 2002 році, Надзвичайні палати в судах Камбоджі, створені у 2003 році, Спеціальний трибунал по Лівану,

створений у 2007 році, Трибунал щодо міжнародних злочинів у Бангладеші, створений у 2012 році. І, нарешті, у 1998 році було прийнято Римський статут Міжнародного кримінального суду, – першого і наразі єдиного універсального постійно діючого міжнародного судового органу у сфері міжнародного кримінального права, робота по створенню якого почалась ще з 50-х років ХХ століття. Міжнародний кримінальний суд почав діяти з 2003 року. Враховуючи значну кількість міжнародних кримінальних трибуналів, кожен з яких має власні установчі документи, матеріальні норми, а також власну судову практику, можна говорити про наявність міжнародного кримінального права як окремої галузі. Проте постає питання про наявність підстав для існування такої окремої галузі міжнародного права, як «міжнародне кримінальне процесуальне право».

Основним зв'язуючим стандартом всіх міжнародних кримінальних процесуальних норм трибуналів є принцип, який походить з галузі міжнародного права захисту прав людини, а саме право на справедливе судочинство, яке за своєю суттю є нормою *jus cogens*. По суті, даному принципу повинно відповідати все «допоміжне договірне право» [1; 12], а саме всі Статути, Правила процедури й доведення та інші процесуальні правила трибуналів *ad hoc*, які походять від Статуту ООН, змішаних трибуналів, які походять від угод між ООН та конкретною державою, Міжнародного кримінального суду, які походять від Римського статуту, незалежно від того, однаково їх застосовують трибунали чи ні. Принцип права на справедливе судочинство походить ще зі статті 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права («МПГПП») від 16 грудня 1966 року [2]. На дану статтю посилалися і міжнародні кримінальні трибунали. Зокрема, Апеляційна палата МКТЮ, обґрунтовуючи легітимність трибуналу у справі Тадича, зазначила, що «гарантії справедливого судочинства, вказані у статті 14 МПГПП, майже дослівно передбачені у статті 12 Статуту Трибуналу. Інші

гарантії справедливого судочинства також містяться у Статуті та Правилах Процедури і Доведення» [3]. Таким чином, ми бачимо, що як би не звучало дане право у правовій системі того чи іншого трибуналу, належне судочинство (due process) або справедливе судочинство (fair trial), воно походить із міжнародного права захисту прав людини і є зв'язуючим елементом між усіма правовими системами кримінальних трибуналів, на чому наголошував також і Антоніо Кассезе [4; 378]. Проте на відміну від А. Кассезе, який заперечував існування міжнародного кримінального процесуального права, доповідач вважає, що саме завдяки даному принципу можна говорити про його існування, про цілісність міжнародного кримінального процесуального права. Адже, не дивлячись на розбіжності у деяких процесуальних аспектах правових систем міжнародних кримінальних трибуналів, у кожному з них існує або існував судовий нагляд за висуненням обвинувачень для встановлення достатності підстав для затримки підозрюваного і відкриття справи проти нього. Кожному підсудному гарантувалися відповідні права, зокрема, право не свідчити проти себе, право на адвоката, право бути проінформованим у належний строк про висунені обвинувачення, право на апеляцію тощо. Усе згадане є складовою права особи на справедливе судочинство. І хоча безпосередні способи гарантування й забезпечення даного права у кожному трибуналі дещо різняться, саме воно є основою міжнародного кримінального процесуального права в цілому та є головним аргументом на користь існування міжнародного кримінального процесуального права як окремої єдиної галузі.

Список використаних джерел:

1. International criminal procedure / Gideon Boas, James L. Bischoff, Natalie L. Reid, Don Taylor III. – Cambridge: Cambridge University Press, 2011. – 486 p. – (Volume 3).

2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 року.

3. Tadić Jurisdiction Appeal Decision, *supra* note 42, paras. 45, 46.

4. Antonio Cassese. International Criminal Law / Antonio Cassese. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – 508 p. – (2).

Смирнов М.І.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності,
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна

ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

Використанню ВК (далі – ВК) у кримінальному провадженні України, присвячені ст.ст. 232, 336 та 567 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), які дозволяють проведення у режимі ВК наступних дій: допиту осіб, в тому числі одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб; пред’явлення для впізнання осіб та речей; проведення процесуальних дій у режимі ВК під час судового провадження.

ВК є процесуальною формою використання інформаційних технологій у кримінальному провадженні та використовується для позначення заходу, учасники якого територіально віддалені один від одного, а тому спілкування між ними відбувається з використанням технічних засобів зв’язку, що забезпечують передачу зображення і звуку в режимі реального часу.

Проведення слідчих (розшукових) дій у режимі ВК може застосовуватися за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді або суду у кожному конкретному випадку з урахуванням обставин кримінального провадження та наявності підстав.

Деякі особливості має процесуальний порядок проведення слідчих (розшукових) дій у режимі ВК, що відрізняють його від загального порядку проведення зазначених дій. Так, особливості процесуального порядку проведення слідчої (розшукової) дії у режимі ВК залежать від місця перебування особи, яка братиме участь у слідчій

(розшукової) дії за допомогою ВК. Така особа, може знаходитися: у приміщенні, розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або на території міста, в якому він розташований; у приміщенні, розташованому поза територією, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або поза територією міста, в якому він розташований.

При проведенні слідчої (розшукової) дії у режимі ВК слід забезпечити належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Однак, КПК не дає визначення термінів «належна якість зображення і звуку» та «інформаційна безпека».

Під належною якістю зображення слід розуміти зображення, що дозволяє ідентифікувати особу за його зовнішністю всіма учасниками слідчої (розшукової) дії і зафіксувати це зображення технічними засобами з подальшою можливістю ідентифікації учасника слідчої (розшукової) дії по зображенню.

Під належною якістю звуку слід розуміти звук, який дозволяє чітко і розбірливо розрізнити показання особи за її голосом всіма учасниками слідчої (розшукової) дії і зафіксувати його технічними засобами з подальшою можливістю ідентифікації учасника слідчої (розшукової) дії за його голосом.

Під інформаційною безпекою телекомунікаційних мереж слід розуміти здатність технічних засобів і технологій забезпечувати захист від знищення, перекручення, блокування інформації, її несанкціонованого витоку або від порушення встановленого порядку її маршрутизації [1].

Перед початком проведення слідчої (розшукової) дії у режимі ВК необхідно переконатися, що ніщо не перешкоджає особі вільно давати показання, заявляти клопотання, надавати докази, що дозволяє уникнути так званого впливу «поза кадром». Проведення слідчої (розшукової) дії у режимі ВК повинно бути організоване таким чином, щоб було видно не тільки її учасників, але і все приміщення, у якому воно

здійснюється, а також всіх осіб, що приймають участь або присутні при його проведенні, з метою спостереження за їхньої реакцією на конкретні показання або поставлені питання.

Учасникам слідчої (розшукової) дії повинна бути забезпечена можливість ставити запитання і отримувати відповіді осіб, які беруть участь у слідчій (розшуковій) дії у режимі ВК, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені КПК.

З метою забезпечення безпеки особи, вона може бути допитана в режимі ВК з такими змінами зовнішності і голосу, за яких її неможливо було б упізнати. З цією метою застосовуються спеціальні акустичні ефекти, що змінюють голос, а також візуальні перешкоди технічного характеру, або іншим чином змінюється зовнішність особи. У такому випадку обмін відеоінформацією у режимі ВК не здійснюється, а отримана від допитуваної особи аудіоінформація змінюється за допомогою програмно-апаратних засобів.

Слід зауважити, що при проведенні вербальних слідчих (розшукових) дій у режимі ВК знижується рівень комунікативного контакту з його учасником, встановлення якого є важливою складовою ефективності слідчої (розшукової) дії. Ця обставина зумовлена необхідністю одержати особисте, безпосереднє враження від допитуваного та врахувати всі нюанси його поведінки під час давання показань, а також відсутністю: безпосереднього (тобто віч-на-віч) спілкування слідчого, прокурора або слідчого судді з учасником слідчої (розшукової) дії; технічною складністю передачі всього обсягу інформації; сприятливої для спілкування атмосфери слідчої (розшукової) дії.

Зниження рівня комунікативного контакту під час проведення слідчих (розшукових) дій у режимі ВК не слід розглядати як суттєву перешкоду для використання у кримінальному провадженні ВК. Вважаємо, що ВК слід розглядати як «технічного посередника» між слідчим, прокурором, слідчим суддею – з одного боку, і допитуваним – з іншого. ВК передбачає мінімум впливу на безпосереднє

враження від допитуваного, не створює нездоланного бар'єру для ефективної комунікації між учасниками слідчої (розшукової) дії.

У ч. 1 ст. 104 КПК зазначається, що у випадках, передбачених КПК, хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі. Стаття 232 КПК не містить прямої вказівки щодо фіксації ходу і результатів допиту проведеного у режимі ВК у протоколі. Водночас у КПК існує низка непрямих вказівок, які свідчать про необхідність складання протоколу допиту проведеного у режимі ВК, зокрема: ч. 2 ст. 104 КПК передбачає, що текст показань може не вноситися до відповідного протоколу, якщо допит фіксувався за допомогою технічних засобів. У такому випадку у протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього; п. 3 ч. 2 ст. 105 КПК передбачає, що додатком до протоколу є відеозапис процесуальної дії, який долучається до нього; ч. 5 ст. 224 КПК передбачає, що під час допиту може застосовуватися відеозапис. Отже, при проведенні допиту у режимі ВК має складатися протокол.

Частина 9 ст. 232 КПК передбачає, що хід і результати слідчої (розшукової) дії, проведеної у режимі ВК, одержує певну фіксовану форму за допомогою технічних засобів відеозапису. Технічні засоби відеозапису ходу і результатів слідчої (розшукової) дій – це сукупність програмно-апаратних засобів та приладів, що забезпечують належне фіксування, зберігання, копіювання (дублювання) і використання інформації, яка відображає процес ВК. Відео та аудіо запис, який утворений безпосередньо під час проведення ВК та записаний за допомогою технічних засобів відеозапису є вихідним матеріалом для виготовлення робочої та архівної копій.

У матеріалах кримінального провадження обов'язково зберігаються оригінальні примірники технічних носіїв інформації зафіксованої процесуальної дії, резервні копії яких зберігаються окремо.

Відповідно до ч. 6 ст. 107 КПК незастосування технічних

засобів фіксування кримінального провадження у випадках, якщо воно є обов'язковим, тягне за собою недійсність відповідної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів.

Отже, ВК практично не впливає на дію загальних засад кримінального провадження, в першу чергу на засади змагальності та безпосередності. Одержання доказів за допомогою ВК може бути альтернативою, яка дозволяє суду, прокурору або слідчому безпосередньо спостерігати за поведінкою учасника процесуальної дії, його емоціями, жестами, виразом обличчя, голосом, реакцією на поставлені питання, тобто враховувати всю повноту факторів, що впливають на оцінку показань, дозволяє суду безпосередньо заслуховувати показання допитуваного, що, безумовно, сприяє більш ретельному і повному встановленню обставин вчиненого кримінального правопорушення, на відміну від одержання доказів за допомогою виконання доручення про провадження процесуальної дії, де вимога про безпосередність дослідження доказів не реалізується зовсім.

Список використаних джерел:

1. Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>.

СЕКЦІЯ 5.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Borzenko O. P.

Ph. D. (Pedag.), Associate Professor,
the Department of Foreign Languages
Kharkiv National Automobile and Highway University
Kharkiv, Ukraine

IMPLEMENTATION OF EUROPEAN EXPERIENCE OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE TEACHERS OF HIGHER SCHOOL IN THE DOMESTIC EDUCATIONAL SYSTEM

A person's individual experience is enriched by learning, network of communication contacts, deepening of professional knowledge, skills, etc. All this involves creating conditions for the preparation of a modern individual capable of living and working in a global environment. Therefore, from this point of view, international cooperation and interaction in the field of education is relevant. In recent years, there have been changes due to the general processes of globalization, which have affected the development and formation of educational systems in the European Union. The national educational systems of European countries have undergone continuous reformation, the main purpose of which is to improve the quality of education and the organization of a single European educational space.

The organization of the educational and bringing-up process of a higher education institution depends on the scientific and pedagogical staff members. The profession of a teacher primarily changes and acquires new requirements, such as: high qualification, which involves the need to possess broad subject, pedagogical knowledge, skills and abilities to manage the teaching process; lifelong learning, based on the need for professional development,

acquisition of new knowledge and the ability to innovative teaching activities, which spread new forms of teaching; readiness for continuous self-development, self-improvement, self-realization.

European countries have always been the center of education and science, their creation, accumulation and transfer of experience. In almost all these components, they retain leadership today. The countries of the European Union and Ukraine, which has set a course for European integration, have determined the direction of the implementation of the modernization of educational activities in the context of European requirements. The relevant task is to create favorable conditions not only for personal professional development of the teacher who can consciously and effectively perform own professional duties, but also for a highly qualified specialist, highly educated, cultured, active person capable of creative critical thinking [1, p. 389, 390].

The professional activity of a teacher of a higher education institution is multifaceted and includes such its types as teaching, organizational, methodological, and scientific. The teacher's ability to engage in scientific activities allows not only to implement already known pedagogical innovations, but also to create own scientific and methodological manuals, textbooks, special and distance learning courses, which increases the level of the teaching process.

Scientists from many countries studied questions on the problem of professional development of higher school teachers: I. Androshchuk, B. Weyand, V. Vuitsik, T. Gaskey, S. Day, M. Dutto, J. Escudero, A. Seidel, I. Ziaziun, F. Imbernon, N. Klokar, V. Kremin, N. Mukan, N. Nychkalo, K. Oblui, V. Oliinyk, N. Postryhach, L. Pukhovska, M. Fullan, V. Haberman, J. Schutzenmeister, etc.

According to German scientists, the professionalism of teachers must meet the requirements of modern society, the main component of which is continuing education [2].

Polish scientists note that one of the important forms of professional development of teachers is postgraduate education, which involves independent acquisition of knowledge. Given the

continuing education, it is attributed to the updating and deepening of general knowledge, skills and professional qualifications. Forms of continuing education, which are the part of open education, are courses, training, seminars that allow the teacher to gain additional knowledge needed to implement the tasks and needs of the department and institution of higher education [3, p. 115, 116].

On the agenda of the European Union are issues of professional measurement of the quality of teachers by professional and personal development of teachers with the updating the basic professional competence together with subject knowledge, skills and abilities; acquisition of new competencies; expansion of subject didactic abilities; mastering new teaching methods; innovative activity; ability to solve various problems in the management and monitoring of the teaching process; improving communication skills in the field of interpersonal relationships [4, p. 83].

As in any other modern profession, teachers are obliged to expand the boundaries of their professional knowledge through practice, research, as well as through systematic participation in direct professional development from the beginning to the end of their careers. Educational systems for the training and retraining of teachers in the European Union provide teachers with these opportunities. The Ministers of Education of these countries have taken on the responsibility of developing policy on pedagogical education. It was noted the need for better coordination of different areas of pedagogical education, increasing incentives for teachers to improve professional skills throughout their lives [4, p. 84].

The implementation of professional development programs for teachers in the European Union is different. In most cases, there are accredited training programs / courses. Some countries recognize “self-study” as a form of professional development (Sweden) that encompasses various training courses chosen by the teacher. In some countries, teachers can implement their own professional development programs (Estonia, Slovenia, Finland), and in the Czech Republic, Germany, Latvia for the professional development of teachers and the exchange of their experience, an electronic environment has been developed. In order to increase the

level of professional competence of teachers in the Netherlands, special courses have been launched. Teacher advanced training programs are implemented in universities (Bulgaria, Estonia, Italy, Portugal, Austria, Slovenia, Slovakia, Finland); teacher training institutes (Cyprus, Iceland, Latvia, Poland, Slovakia); advanced training institutes (Belgium, Czech Republic, Slovakia, Romania); national centers, institutions working in the field of education (Bulgaria, Croatia, Italy, Latvia, Poland, Portugal, Slovenia); professional development institutions (Estonia, Italy, Portugal, Slovakia, Sweden); vocational schools (Czech Republic, Estonia, Cyprus, Malta, Slovakia, Finland); municipalities (Portugal, Sweden), teachers' unions (Belgium). It should be noted that countries such as Belgium, Germany, Croatia, Austria, and Sweden also implement programs that are funded by public funds to support the professional development of teachers [5].

Ways of professional development of higher education teachers of the European Union are initiated in such documents as the Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020; Europe 2020 Strategy, etc. The analysis of these documents allows to conclude that the ideas of the European dimension in education contribute to the development of a new paradigm of education and training, which consists in modernizing educational systems to meet human needs and enriching each individual in a continuous environment of knowledge, skills and competencies.

Conclusion. Thus, the educational systems of the European Union use a systematic approach to the organization of professional development of higher education teachers based on the creation of continuing and postgraduate education, as well as the functioning of an extensive system of financial support for teachers seeking to increase the level of their professional competence.

The experience of functioning of systems of professional development of teachers of higher education of the European Union will promote the creation of preconditions for professional self-realization of the individual, as well as the positive influence on modernization of domestic educational system.

References:

1. Binytska K. M. Tendentsii rozvytku profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoï osvity u krayinakh Skhidnoi Yevropy: dys. ... dokt. ped. nauk: 13.00.01 [Tendencies of development of professional training of the future teachers of primary education in the countries of the Eastern Europe: Thesis ... Dr. of Ped. Sc.: 13.00.01]. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil, 2018. 510 p. (In Ukrainian).
2. Kremer H.-H., Sloane P. Virtuelle Seminare gestalten. In: Hohenstein A./ Wilbers K.: Handbuch E-Learning: Expertenwissen aus Wissenschaft und Praxis, Grundwerk Dezember, 2001.
3. Androshchuk I. Upravlinnia profesiinym rozvytkom vykladachiv kafedr menedzhmentu universytetiv respubliky Polshchi: systemnyi pidkhid: monohrafiia [Management of professional development of teachers of management departments of universities of the Republic of Poland: system approach: monograph]. Lutsk, AKVA PRINT, 2018. 332 p. (In Ukrainian).
4. Dyachenko L., Postryhach N. Osoblyvosti profesiinoho rozvytku vchyteliv v krainakh YeS: metod. rekomendatsii [Features of professional development of teachers in EU countries: method. recommendations]. Kyiv: Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, 2016. 134 p. (In Ukrainian).
5. Radkevych O. Professional development of teachers and trainers of professional education institutions in the European UNION [Electronic resource]. – URL: <https://core.ac.uk/rdownload/pdf/154284131.pdf> (last access: 17.01.2021)

Андрушко Я.С.
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри теоретичної та практичної психології,
НУ «Львівська Політехніка»
м. Львів, Україна

ПСИХОЛОГІЯ ЕМОЦІЙ ОСОБИСТОСТІ З МЕЖОВИМ РОЗЛАДОМ

Сучасна наука визначає емоції як інтегровані реакції всієї організмичної системи. Зокрема ми можемо говорити про визначені біологічні схеми (базові емоції) або про повторюваний досвід (завчені емоції) або визначені автоматизми відреагування. Зазвичай, емоції включають кілька різновидів поведінки та когнітивну складову. Науковці схильні розглядати емоції як поєднання феноменологічного досвіду (когнітивна складова), біохімічних змін (фізіологічна складова) та експресивні та рухові схильності (фізіо-моторна складова).

МКХ-10 [3] виділяє два типи емоційно нестійкого розладу особистості — імпульсивний і межовий, а в DSM-5 межовий розлад зазначений як неподільна одиниця. Для межових особистостей характерний низький рівень самоконтролю (імпульсивність) та слабка емоційна регуляція.

Межова особистість, для якої характерним є розлади самосприйняття і внутрішніх устремлінь, хронічне відчуття — порожнечі, напружені та нестабільні міжособистісні стосунки, а також тенденція до саморуйнівної поведінки (зокрема, — суїцидальна поведінка).

Вчені до сьогодні не можуть визначити причину цього розладу. З однієї сторони причина може бути біохімічного характеру, а саме дисбаланс хімічних речовин у корі головного мозку (нейромедіаторів), які допомагають врегульовувати настрій та емоційний фон. З іншої сторони на особистість та її настрій впливає генетика та навколишнє середовище. Марша Лінехам [1] зазначає, що в основі цього розладу лежить неспроможність особи контролювати власні негативні емоції.

Діагностичні критерії DSM-V [2] вимагають для постановки діагнозу наявність щонайменше п'яти з дев'яти наступних можливих проявів цього загального патерну нестабільності:

1. Відчайдушні зусилля, спрямовані на запобігання реальній або надуманій загрозі покинення.

2. Патерн нестабільності у міжособистісних стосунках, які характеризуються переходами від крайнощів ідеалізації до знецінення.

3. Порушення відчуття власної ідентичності: постійно виражений нестабільний образ себе та відчуття самого себе.

4. Імпульсивність щонайменше у двох потенційно небезпечних для себе проявах (наприклад, у витраті коштів, статевих стосунках, водінні автомобілем тощо).

5. Повторювана суїцидальна поведінка та самопошкодження.

6. Виражена емоційна нестабільність/реактивність.

7. Хронічне відчуття внутрішньої пустки.

8. Порушення контролю злості/неадекватне вираження злості.

9. Транзиторні параноїдні ідеї, пов'язані зі стресом, або ж виражені дисоціативні симптоми.

Отже, симптоматика межового розладу особистості виявляється в нестабільних міжособистісних стосунках, низькій самооцінці, імпульсивності поведінки. Основний страх людини – це бути покинутим (самотнім).

У дорослому віці межовий розлад виявляється в сильних емоційних реакціях, їхній неконтрольованості, домінуванням страху втрати, покинутості, а це призводить до не завершення освіти, невдачі в особистих стосунках, втраті роботи. Часта оцінка свого оточення, поділ його на «добрих» та «поганих». Такі тенденції називаються розщепленням, що може виникнути раптово, без наявності серйозних причин. Розщеплення є типовим джерелом напруги в стосунках з оточуючими.

Відвідування терапевтичної групи та індивідуальна терапія є фундаментом для зміни реакції переживання

особистості та загалом подолання цього розладу, що відбувається поступово та є довготривалим.

Список використаних джерел:

1. Linehan M. M. Cognitive-Behavioral treatment of borderline personality disorder. New York: Guilford Press, 1993.
2. Personality Disorders /American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. Fifth ed., 2013.
3. World Health Organisation. The ICD-10 Classification of Mental and Behavioral Disorders: diagnostic criteria for research. Geneva: World Health Organization, 1993. 248 p. Access mode: <http://www.who.int/iris/handle/10665/37108>.

Бугров М.В.
аспірант філософського факультету,
КНУ імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ ФІЛОСОФІЇ

Під поняттям «ідентичність» розуміють збіг тих чи інших речей, їх тотожність. Сама тотожність в якості поняття зустрічається в працях давньогрецьких філософів (зокрема, Платона). По відношенню до людини ідентичність вперше починає досліджуватися в роботах Р. Декарта, Дж. Локка. Сучасна філософія звернула більш детальну увагу на проблему різних аспектів людської ідентичності завдяки науковому доробку Е. Еріксона, В. Хесле, Е. Фрома. Їх роботи поєднує теза про вроджений характер бажання єднання у людей, розуміння цього бажання в якості базової людської потреби [1, с. 307].

В той же час, усвідомлення власної ідентичності на сучасному етапі розвитку суспільства зіштовхується з кризами інституту сім'ї в традиційному сенсі, національної культури, держав, професійних об'єднань. Зазначені явищами пов'язують з глобалізаційними процесами, які зумовлюють розпад колективної ідентичності. Її починає замінювати так звана «віртуальна ідентичність», сформована на основі інтернет-спільнот. Проблема існування віртуальної ідентичності полягає в її відірваності від життєвих обставин та слабкій стійкості. На думку М. Кастельса у віртуальній спільноті ще існують прибічники традиційних поглядів на родинні цінності, національні та релігійні традиції, проте вони залишаються в меншості [4, с. 345].

Розглядаючи сучасні проблеми ідентичності особистості гуманітарні науки досліджують людське середовище і в якості віртуального простору. Активізація процесів вивчення вказаного питання зумовлена масштабним застосуванням

новітніх технологій в усіх сферах життєдіяльності, що істотно впливає на самоідентифікацію людини [1, с. 308]. На думку Е. Фромма, людини – це істота, що має змогу ідентифікувати себе як окреме явище. На відміну від тварини, яка не має потреби ототожнення себе з іншими, людина бажає ототожнювати себе з певними явищами, цінностями, процесами. Е. Фромм вважає, що без задоволення цієї потреби людська істота не може реалізовувати повноцінну життєдіяльність, адже самоідентифікація є базовим природним елементом, без якого людську істоту неможливо уявити. Саме тому дослідження проблем, пов'язаних з ідентичністю в сучасному суспільстві, є актуальним напрямом роботи науковців[6, с. 112].

За класичним твердженням ідентичність являє собою результат перетворення індивіда в «речовину» і оволодіння цією «речовиною». Відтак, самоідентифікація зумовлює усвідомлення індивідом рівності самому собі. Г. Гегель у передмові до «Феноменології духу», розмірковуючи щодо сутності ідентичності, вказує на те, що мова йде про абстрактну загальність, що має значення громадськості, універсальної спільноти, яка підтримується й захищається, щоб стати Абсолютом. Таким чином, «класична» ідентичність має на меті відповісти на питання «ким ми є» [2, с. 41].

На сучасному етапі розвитку суспільство поступово починає звертати увагу на раніше «невидимі» групи людей, наприклад на людей похилого віку, іммігрантів, жінок, інвалідів, представників ЛГБТ-спільнот. Так, зокрема, вважає Ф. Фукуяма. За сучасних умов розвитку США та деяких інших західних країн, соціальною нормою стає прохання назвати свій займенник («він», «вона», «вони», «вони») під час зустрічі з іншою людиною. Глобальний віртуальний простір сприяє творенню різноманітних поліідентичностей, заплутаних й складних гетерогенних серій ідентичностей, провокуючи тим самим відмову від традиційно витлумаченої самототожності. Ф. Фукуяма, наголошує на можливості початку світових кризових явищ, спричинених протиріччями, пов'язаними з трактуванням поняття ідентичності. Уникнути цього можливо

буде лише завдяки затвердженню універсального визначення ідентичності [5].

В той же час, на думку Дж. Лалла, визначення ідентичності як поняття поступово втрачає свою необхідність, що зумовлено появою нових підходів до визначення та трактування самого терміну. Завдяки цьому з'являються нові ідентичності, адже сучасна культура, завдяки глобалізаційним процесам, постійно переміщується від загального до приватного, від масштабного до одиничного [3, с. 64].

Отже, проблема ідентичності на сучасному етапі розвитку суспільства є актуальним питанням науки. В теоретичній площині питання самоідентифікації особистості є багатогранним та складним. За класичним підходом потреба ідентичності є невід'ємною складовою повноцінної життєдіяльності індивіда. Виходячи з цього твердження небезпека розкладання традиційних форм колективної ідентичності полягає в тому, що разом із соціальною традицією загальнолюдські моральні цінності, які вона несе в собі. В той же час, сучасні науковці вважають, що зміна ставлення до ідентичності, хоч і несе небезпеки, але є об'єктивною відповіддю на світовий поступ. Наразі необхідно не тільки встановити і простежити взаємозв'язки персональної та колективної ідентичностей або описати нові форми ідентичності індивіда, а й виявити та обґрунтувати соціально-нормальні стратегії ідентифікації та самоідентифікації.

Список використаних джерел:

1. Беликов Д.А. «Полый человек» как продукт «индустрии культуры» // Известия высших учебных заведений. Серия «Гуманитарные науки». 2011. Том 2. Вып. 4. С. 307-308.
2. Гегель Г. В. Ф. Феноменология духу / Георг Вильгельм Фридрих Гегель. –СПб : Наука, 1999. С. 41.
3. Лалл Дж. Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід [Текст] / Джеймс Лалл ; [пер. з англ. О. Гриценко та ін.] – К. : К.І.С., 2002. С. 64.

4. Философский энциклопедический словарь / Под ред. Е.Ф. Губского. М., 2006. С. 345
5. Фукуяма Ф. Проти політики ідентичності / Френсис Фукуяма // Режим доступу – [http:// sg-sofia.com.ua/protiv-politiki-identichnosti-fukuyama?fbclid=IwAR1yeXPK5zdifdx309Ei5CmjmK0K54MhlUb1LKXNy7pw4BuSn5pWHipC3xg](http://sg-sofia.com.ua/protiv-politiki-identichnosti-fukuyama?fbclid=IwAR1yeXPK5zdifdx309Ei5CmjmK0K54MhlUb1LKXNy7pw4BuSn5pWHipC3xg)
6. Хёсле В. Кризис индивидуальной и коллективной идентичности // Вопросы философии. 1994. № 10. С. 112.

Лисенко Ю.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи,
*Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Калінова А.М.

здобувач третього рівня вищої освіти
1 року навчання кафедри соціальної роботи
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради;
головний спеціаліст-юрисконсульт,
Служба у справах дітей по Основ'янському району
Департаменту служб у справах дітей
Харківської міської ради,
м. Харків, Україна*

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКИХ СІМЕЙ

Нині актуальною проблемою у розвитку української держави є формування правової культури сімей, бо саме вона є основою економічного, політичного та ідеологічного розвитку українського народу та тісно пов'язана із його загальною культурою. Формування правової культури сімей не можна відокремлювати від розвитку інших видів культур, оскільки вона становить систему цінностей, які досягнуті людством у процесі еволюції суспільства. «Правова культура – це система правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи, інші найважливіші соціальні цінності» [1].

Правова культура як феномен була предметом досліджень багатьох мислителів і вчених різних часів: у юриспруденції –

В. Головченко, О. Дьоміна, О. Зайчук, В. Камінська, М. Козюбра, М. Кравчук, Л. Макаренко, С. Максимов, А. Олійник, І. Погрібний, Р. Притченко, А. Семітко, О. Скаун, Ю. Тодика, М. Хаустова, М. Цвік, А. Шульга й ін.; у політології свою думку висловлювали І. Ковалева, О. Кульчицька та ін., у психологічних дослідженнях – Д. Бойко, О. Дулов, М. Єникєєв, О. Качур, В. Коновалова, М. Костицький, Д. Котов, О. Никитіна, Л. Ніколаєва, В. Ратінов, О. Татаринцева та ін. в педагогіці, соціальній педагогіці – Т. Алексєєнко, В. Владимірова, Н. Волкова, Г. Давидов, М. Касьяненко, Ж. Петрочко, М. Подберезський, В. Співак, Л. Твердохліб, М. Щербань та ін.

Перші свідчення існування правової культури на території нашої держави були закріплені ще за часів Київської Русі в Лаврентіївському та Іпатіївському списках, викладені літописцями Нестором та Сільвестром на початку XII століття. Правова культура стародавніх слов'ян базувалася на міфології шляхом приказок, звичаїв, які ставали загальнообов'язковими до виконання. За тих часів правова культура складалася з духовних і матеріальних цінностей. Великий вплив на формування правової культури стародавніх слов'ян мала сім'я. Слов'янська сім'я формувалася на кровно-родинних стосунках, що деякою мірою гальмувало розвиток правової культури сімей, оскільки сімейний побут був юридично невизначений і не було «влади й підлеглості, прав і станів, власності та адміністрації». Давньоруське суспільство не потребувало офіційного оформлення сімейних відносин, що й зумовило розвиток правової культури в певному напрямі.

Правова культура сімей з'являється не з документів, а, насамперед, із життя. Процес її становлення характеризується становленням культурно-правових цінностей, традицій, норм, соціально-політичних інститутів, сформованих певною національною часово-просторовою дійсністю. За свідченням М. Рязанова: «... у слов'янській правосвідомості право завжди було синонімом правоти, правди і навіть справедливості, на відміну від західного, де право більше поєднувалося із

законністю, формальною визначеністю, упорядженістю» [2, с.16].

Звертаючись до історії виникнення правової культури, бачимо, що вона фактично була відсутня, та її формування відбулося вже в епоху Відродження, де спостерігається боротьба за владу, йде відстоювання інтересів, та виникає необхідність в регламентуванні сімейних відносин певним законодавством.

Нині правова культура сімей, полягає у необхідності формування поваги до правопорядку і законності та є необхідною умовою для побудови демократичної, соціальної та правової держави. Однак ми спостерігаємо, що недостатня увага органів правопорядку та інших державних структур до роботи з молоддю, призводить до проблем формування правової культури сімей та відсутності інтересу до права: зневага до закону та суду, недовіра до влади, до справедливості правових інститутів, зневіра у власних силах змінити ситуацію в країні на краще тощо. Через сукупність усієї системи заходів, спрямованих на підвищення правової культури сімей, можна сформувати правосвідомість, а, отже, і почуття відповідальності за кожне прийняте рішення, що в цілому стане гарантом розвитку громадянського суспільства. Одним із заходів щодо формування правової культури сімей є «Національна програма правової освіти населення», в якій наголошується: «Потребують вирішення на державному рівні питання подальшого розвитку правосвідомості населення, подолання правового нігілізму, задоволення потреб громадян у одержанні знань про право.... реалізація Програми сприятиме підвищенню рівня правової культури як окремих громадян, так і суспільства в цілому; формуванню у громадян поваги до права, гуманістичних правових ідей, загальнолюдських та національних правових цінностей...» [3]. Проаналізувавши запропоновані програмні заходи, погоджуємося, що, дійсно, формування правових цінностей громадянина має здійснюватися з дошкільного віку протягом навчання й виховання на усіх рівнях здобуття освіти. Втім ряд заходів, на

жаль, залишаються і досі не реалізованими. Бачимо, що в Програмі мова йде про різні верстви населення, сім'ї не виділені в окрему категорію, тож робимо висновок, що формування правової культури цієї малої соціальної групи передбачено лише в якості самоосвіти.

Отже, правова культура сімей має зайняти провідну роль у розбудові правової держави, оскільки тісно пов'язана із формуванням правосвідомості громадян, новим баченням держави як демократичної, суверенної та незалежної, з усвідомленням взаємозв'язку права і закону, та визнанням пріоритетного місця, ролі людини і громадянина в цивільно-правових і державно-правових відносинах. Це означає, що правова культура сімей є одним із головних чинників демократизації суспільства, що характеризує правосвідомість та поведінку людини з огляду на рівень і зміст її правового виховання, соціальної активності, юридичної підготовки та загальноосвітнього рівня. Перспективами подальшого дослідження є формування правосвідомості громадян, шляхом регулювання суспільних відносин в українському суспільстві через соціальну роботу з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права. URL: http://adhdportal.com/book_2139_chapter_14_Glava_12_PRAVOS_VDOMST__PRAVOVA_KULTURA.html

2. Рязанов М. Ю. Слов'янське право і слов'янська правова культура: загальнотеоретичний аспект. : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2013. 21 с.

3. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18.10.2001 р. № 992/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text>

Сандал О.С.
аспірант лабораторії психології соціально
дезадаптованих неповнолітніх,
Інститут психології
імені Г.С. Костюка НАПН України
м. Київ, Україна

ОНКОЛОГІЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ ЯК ЧИННИК ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ

На сучасному етапі українське суспільство переживає «жахливі часи»[1,С.12], особливо після подій 2014 року в Україні і до тепер зростає кількість постраждалих осіб в наслідок психотравмуючих ситуацій. Психотравмуючі події (воєнний конфлікт, пандемія, смерть близьких людей, онкологічна патологія, тощо) виходять за межі попереднього звичайного досвіду людини, раптовістю і руйнівною силою, загрозою смерті й серйозного тілесного ушкодження. На практиці при роботі з травмованими людьми важко досягти ефективних результатів через те, що психолог може не розуміти внутрішніх глибинних психологічних механізмів функціонування травмованої особистості ускладненою психологічною травмою. Психологічна травма – це надмірне психологічне напруження і подальші негативні переживання (що не можуть бути подолані самотійно), які викликають стійкі зміни стану і поведінки індивіда [2]. Визначення «психологічна травма» часто використовують поряд з визначенням «стрес», однак незважаючи на подібність переживання стресу і психологічної травми, вони відрізняються. На цьому наголошує Н. Тарабріна, в рамках дослідження посттравматичного стресового розладу (ПТСР): «Згідно з сучасними уявленнями про стрес, останній стає психологічною травмою, коли наслідком дії стресора стає порушення у психічній сфері людини аналогічно з фізичними порушеннями, що згодом проявляється в соматичних процесах» [3].

Специфіка травматизації при онкологічній патології має істотну відмінність, яка може впливати на динаміку травматичного досвіду: 1) небезпечне захворювання, що загрожує майбутньому життю людини; 2) додаткові джерела стресового впливу, важкі аспекти лікування таких як операція з ризиком смерті, хіміотерапія, післяопераційний вплив, тощо); 3) загроза, яка несе захворювання знаходиться в середини організму, де неможливо розділити травмуючу подію і самого суб'єкта; 4) особливістю суб'єктивного переживання онкологічних хворих таких як відчуття втрати контролю, почуття безпеки, переживання, що фізична цілісність знаходиться під загрозою, і у зв'язку з цим почуття безпорадності стає значущим фактором у розвитку реактивного стану; 5) комплексний характер травматичних дій (діагностика захворювання, госпіталізація, підготовка до операції, післяопераційний період, післяопераційна терапія, виписки, адаптація з новим соціальним статусом). Можливість психічної травматизації на різних етапах може бути різною, що ускладнює визначення того, який саме з аспектів ракового досвіду завдав пацієнтові психологічну травму [4].

За допомогою DSM-IV при діагностиці посттравматичного стресового розладу (травмуючи події у анамнезі) дослідники з'ясували, що встановлення діагнозу злоякісного новоутворення є надсильним травматичним стресором для кожної людини та супроводжується переживанням інтенсивних емоцій: страху, відчуття безпорадності, зціпеніння. На соматичному рівні з'являється відчуття фізичної слабкості, виснаження, задишка з відчуттям нестачі повітря, тощо [2]. Згодом у DSM-V був включений додатковий критерій – погіршення когнітивних функцій і настрою, що відображає стійкі й перебільшені негативні переконання щодо себе, світу, про причини і/або наслідки травматичний подій, які змушують індивіда звинувачувати себе або інших, а також стійкі негативні емоції (страх, гнів, провина, сором). Наявність цих симптомів у клінічній картині ПТСР є характерними для пацієнтів з онкологічними

захворюваннями як під час лікування, так і протягом ремісії [5].

Онкологічне захворювання як травматична ситуація є потенційно затяжним і багатогранним травматичним досвідом. Одночасно травматичний досвід супроводжується багатьма невпорядкованими афективними реакціями, серед яких ключовими емоціями є страх, злість, провина і сором. Дослідниками однаково розуміються причини ПТСР що пов'язані з впливом надсильного психотравмуючого фактора на психіку людини. Втім, що стосується походження ПТСР, то існують різні моделі розвитку розладу, серед яких у професійній літературі найбільше визнання отримали наступні моделі: психологічної реакції суб'єкта на наявність у нього злякисного новоутворення В. Gobb; перебігу реакції онкологічного хворого Е. Kübler-Ross.

В. Gobb, запропонував емоційну модель, де розділив емоційні проблеми, з якими стикаються онкологічні хворі на три групи: 1) побоювання та тривоги, які пов'язані з тим значенням, яке має онкологічне захворювання для індивіда; 2) переживання, що зумовлені раптовим переміщенням людини від звичної для неї обстановки до лікарняного середовища (соціальна депривація); 3) емоційні переживання, що пов'язані з тимчасовою або постійною розлукою з сім'єю [6].

Е. Kübler-Ross, запропонувала модель перебігу реакції онкологічно хворого: 1) фаза заперечення, характеризується запереченням наявності онкологічної патології, зменшенням тяжкості свого стану, переконаністю, що діагноз встановлений помилково; 2) фаза агресії, настає після підтвердження діагнозу й проявляється бурхливим протестом, схильністю до агресивних дій як до людей, так і до себе (суїцид); 3) фаза прийняття діагнозу, цей період характеризується прийняттям фактів наявності злякисного процесу та необхідності тривалого й інтенсивного лікування; 4) фаза депресії, тривалий період стандартного лікування підштовхує хворого до поступової втрати надії на оздоровлення, появи песимізму,

пригніченості й пасивності; 5) фаза апатії, з'являється на останніх етапах протікання захворювання на тлі відсутності ефективності стандартного лікування та супроводжується байдужістю щодо оточення, зовнішніх і внутрішніх процесів [7].

Концепція посттравматичного стресу має на увазі, що насправді загрожуюча подія була у минулому, а існуючі методи відновлення посттравматичного стресу ґрунтуються на тому, що людина знаходиться у безпеці на момент лікування [8]. Діагноз злоякісної патології майже ніколи не стає подією, яка повністю пішла у минуле, проте є хронічною загрозою життю, що вимагає відвідування медичних установ і здійснення різного роду профілактичних процедур, які пов'язані з незручностями, витратами, болем і дискомфортом і можуть посилювати значення цієї загрози. Онкологічні захворювання як чинник травматичного досвіду, це фактично комплексний характер травматичної дії, що ускладнює не тільки внутрішні глибинні психологічні механізми функціонування травмованої особистості, проте і використання вже існуючих моделей відновлення. Подальше дослідження ми вбачаємо у вивченні закономірностей формування типів емоційного реагування на травматичні події, які викликають адаптивні та не адаптивні механізми емоційних стилів.

Список використаних джерел:

1. Психологічне консультування і психотерапія / під. ред. О.С. Кочаряна. – Х., 2014. – № 1-2. – С. 12.
2. Психология кризисных и экстремальных ситуаций: учебник / под ред.: Н.С. Хрустальной. Спб.: С.-Петербург., 2018. 748 с.
3. Тарабрина Н.В. Психология посттравматического стресса. Теория и практика. СПб.: Питер, 2015. 390 с.
4. Лукошкина Е.П., Т.А. Караваева, А.В. Васильева Этиология, эпидимиология и психотерапия сопутствующих психических расстройств при онкологических заболеваниях / Е.П. Лукошкина, Т.А. Караваева, А.В. Васильева // Вопросы

онкологии. – 2016. – No6. – С.774-784.

5. Kangas M. DSM-5 trauma and stress related disorders: implications for screening for cancer-related stress / M.Kangas // Front Psychiatry. – 2013. – Vol.4. – P.122.

6. Gobb B. Emotional problem of adult patient / B. Gobb // W. J. Amer. Geriatric Society. – 1959. – Vol. 59. – P. 274–285.

7. Kübler-Ross E. On Grief and Grieving: Finding the Meaning of Grief Through he Five Stages of Loss / E. Kübler-Ross, D.Kessler. – Simon & Schuster Ltd, 2005. – 256 p.

8. Падун М.А. Особенности базисных убеждений у лиц, переживших травматический стресс: автореф. дисс... канд. психол. наук: 19.00.04. / М.А. Падун. – М., 2003. – 28с.

СЕКЦІЯ 6.

СОЦІОЛОГІЯ

Vdovina O.O.

associate Professor of ukrainian studies,
culture and documentary science,
*National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»
Poltava, Ukraine*

HAPPINESS THROUGH THE EYES OF UKRAINIANS THROUGH THE PRISM OF SOCIOLOGICAL RESEARCH

Happiness is considered as important sociological category [1] and is inseparably linked with wellbeing. The wellbeing of people is of the highest value of society and reflects the main line of development of a modern civilization. Understanding of essence and content of social wellbeing contacts such development of society at which social and spiritual needs of people are satisfied, favorable conditions for full-fledged life and all-round development of each person are created. In such sense the total or general social wellbeing represents the public ideal inspiring scientists, artists, public and political figures, all people [2]. The value of wellbeing is anyway connected with the value of happiness which in modern society went beyond ordinary understanding and philosophical interpretation and became an object and cross-disciplinary researches.

It should be noted that researches of happiness and satisfaction with life were repeatedly investigated by the domestic and foreign centers of social researches: Kiev International Institute of Sociology (KIIS), Research & Branding Group, "Democratic initiatives", Institute of sociology of NAN of Ukraine, sociological Rating group. We will analyze results of the published social researches. More than a half of residents of Ukraine consider themselves happy.

According to results of survey conducted by Kiev International Institute of Sociology in April, 2020 happy or rather happy 68% of residents of Ukraine felt, 14% felt partially happy, partially isn't present, and 16% generally or at all didn't consider themselves happy (fig. 1).

Fig. 1 Results of sociological poll of Ukrainians, April, 2020

Researches are conducted in 2019 demonstrate that 77% of citizens are happy with the family, at the same time average assessment of satisfaction on a scale from 1 "quite doesn't satisfy" up to 5 points - "quite satisfies" makes 4.3 points; 78% of citizens are happy with behavior of the children, development of their personal qualities and average assessment of satisfaction makes 4.3 points; 78% of citizens are happy with the behavior concerning surrounding people whereas the average value is 4.2 points; 76% of citizens are happy concerning the people surrounding them to them and the average value of satisfaction is 4.2 points; 62% of citizens are happy with the private life and the average value of satisfaction was made by 4.1 point; 70% of citizens are happy with the knowledge, dosvidom, abilities, the average value is 4.1 point [3].

Less the state of environment - 42% and possibilities of self-realization - 32% satisfies Ukrainians. Least of all our compatriots are satisfied with the level of their material security - 22%, degree of confidence in tomorrow - 14%, safety of Ukraine - 11%, an economic situation in Ukraine - 5% [3]. As a result of a research it

is revealed that in 2019 in comparison for example since 2017 the citizens are more happy with opportunities of participation in civil life, an opportunity to be independent, an opportunity to influence what happens to them. At the same time the level of satisfaction with a condition of the environment in 2019 in comparison with 2017 decreased by 0.2 points and the percent decreased by 2% [3]. It is remarkable that we are most of all happy with the life among all age groups - 58% of youth (18-29 years) whereas the average value of satisfaction is 3.7 points [3].

As a result of the analysis of researches it is revealed that the satisfaction of life depends on a financial position of citizens, namely: the financial state is better, the satisfaction of life is noted more often. For example, 67% of citizens are happy with life then when they are able to afford valuable purchases. It should be noted that Ukraine shows growth of the index of happiness (the indicator is calculated as a difference between percent of the people considering itself happy and percent of the ill-fated people) - the index of happiness grew by 25% in 2019 in comparison with 2017 [4].

The feeling of happiness during 2001-2018 was characterized by ambiguity. From 2001 to 2003. there was a growth of level of happiness by 4% and was 52%.

Since 2003. till 2005 the level of happiness decreased by 5% and was 47%. From 2005 to 2010 there was a growth of level of happiness by 18% up to 65%. From 2010 to 2012 the level of happiness decreased by 6% and was 57%.

From 2012 to 2014 the level increased by 4% and was 60%. From 2014 to 2017 the level decreased by 7% and was 53%. From 2017 to 2018 the level of happiness increased by 10% and was 63%. 16% of citizens feel partially happy, partially not; 17% - unhappy as of 2018 [5].

As a result of a research it is revealed that the youth (18-29 years) is happier, than citizens of advanced age and with age the level of happiness decreases. 79% of youth consider themselves happy as of 2018 whereas happy themselves considered by 72% - 30-39 years, 65% - 40-49 years, 57% - 50-59 years, 47% - 60-69 years, 45% - are more senior than 70 years [5].

85% of happy people - citizens with income above the average (can buy valuable things); 74% of happy people - citizens with average income (is enough for food, clothes, can postpone a little); 58% of happy citizens - needy (is enough only for food), 40% of happy citizens - the poorest (isn't enough for food). It is possible to assume that the wellbeing level is higher, the more people feel happy [5]. 88% of citizens feel happy - have very good health whereas 18% - have very bad health. Therefore it is possible to tell that the state of health is very important condition for feeling of happiness [5].

By results of survey conducted by sociological group. So, it is possible to draw a conclusion that citizens are most of all happy with the family; behavior of the children, development of their personal qualities; the behavior concerning surrounding people, etc. Most likely are satisfied with the level of their material security, degree of confidence in tomorrow, safety of Ukraine, an economic situation in Ukraine.

Important what influences an indicator of satisfaction as far as people are happy with the life in general. A significant amount of citizens notes that it satisfies them as there is their life in general. Youth - we are most of all happy with the life among all age groups. Also the satisfaction of life depends on a financial position of citizens - the financial state is better, the satisfaction of life is noted more often.

Now Ukraine shows growth of the index of happiness. Therefore, according to most of citizens the state in which citizens have protection and support from the state acts as a prototype of "the happy state" first; secondly the state with the worthy standard of living; thirdly the state in which citizens, can realize the abilities.

References:

1. Borodenko O. Feeling of happiness in self-assessments of Ukrainians of <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/15280>. URL: (date of the address: 23.02.2021).
2. A. Kirilenko. Wellbeing of people as object of social

researches: felitsitarny approach. URL: <https://clck.ru/TQCgt> (date of the address: 23.02.2021).

3. Satisfaction of Ukrainians with various aspects of life and subjects as there is life in general. Kiev International Institute of Sociology. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=882&page=10> (date of the address: 23.02.2021).

4. Ukraine shows growth of the index of happiness against the background of its stability in the world ". Kiev International Institute of Sociology. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=913&page=6> (date of the address: 23.02.2021).

5. Self-assessment of feeling of happiness, May, 2018. Kiev International Institute of Sociology. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=775&page=23> (date of the address: 23.02.2021).

СЕКЦІЯ 7.

ТУРИЗМ

Шепелева О.В.

аспірант кафедри туристичного бізнесу та рекреації,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

Саркісян Г.О.

доцент кафедри туристичного бізнесу та рекреації,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

ГАСТРОНОМІЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ ЯК АТРАКТИВНА СКЛАДОВА ЕНОГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ БОЛГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Фрумушика-Нова – Бессарабський край - дестинація Одещини, де зберігається багато цікавих звичаїв, обрядів та традицій, особливо гастрономічних [1]. Для відродження гастрономічної культурної спадщини в роботі пропонується проєкт проведення щорічного гастрономічного фестивалю-ярмарку «Фрумушикська бринза».

Метою фестивалю є залучення до участі гурманів, туристів, що бажають пізнати нові гастрономічні смаки та ознайомитись з історією та місцевими традиціями краю, зацікавлених в сільському господарстві, виробництві овечої бринзи, вівцеводстві, виробництві меду, вина, виробів з м'яса та локальних автентичних страв.

Крім цього задачами фестивалю є:

- популяризація Болградського району Одеської області, його гастрономічної спадщини;
- розвиток винного та гастрономічного туризму в регіоні;

- авторизація району в національному проєкті «Дороги вина та смаку»;

- розвитку ділових зв'язків фахівців виноградарсько-виноробної, сільськогосподарської, тваринницької та туристичної галузей;

- розвиток національної культури виноробства та споживання вина, інших локальних продуктів;

- підвищення рівня продажів локальних продуктів на внутрішньому ринку

- створення ефективного майданчика для презентації місцевої продукції споживачам;

- залучення українських та іноземних туристів;

- відродження культурної, національної, етнічної спадщини краю.

Основним продуктом популяризації на фестивалі має стати овеча бринза, ропний сир, поширений на всій території України і відомий за її межами в Румунії, Молдові, Словаччині, Болгарії та інших європейських країнах [2]. В країнах Європи дуже розповсюджені фестивалі сиру, то безсумнівно можна вважати бринзу продуктом народів Бессарабії.

В програмі фестивалю «Фрумушикська бринза» пропонується:

- майстер-класи по виготовленню овечої бринзи (демонстрація етапів виробництва бринзи);

- конкурс краси «Найкраща овечка Бессарабії»

- конкурс «Овечі перегони»

- ознайомлення з історією, гастрономічною спадщиною та традиціями краю;

- випікання самої великої плацинди з бринзою в Європі на площі,

встановлення рекорду;

- кулінарний майстер-клас з дегустацією «Калейдоскоп смаку» (випікання плацинд з різними видами начинок).

Також в програмі дегустація витриманої та молодшої бринзи у поєднанні з локальним вином, медом, варенням, зеленню, прянощами, фуд-корт традиційної кухні з бринзою,

місцевими кулінарними стравами, лавки продажу локальних продуктів та напоїв, цікаві конкурси та розваги, шоу програма, етнічне дійство на території музею з фото зоною.

Місцем проведення фестивалю було обрано центральну частину етно туристичного комплексу Фрумушика-Нова в Болградського району Одеської області, що має в своїй структурі найбільшу вівцеферму в Європі.

Профіль відвідувачів фестивалю:

- Споживачі – цінителі вина і продуктів виноробства.
- Гурмани, пошанувачі автентичних традицій приготування локальних продуктів та страв.

- Експерти, журналісти, артисти та діячі мистецтв.
- Фахівці виноробної галузі (виноградарські господарства, виробники вина та виноматеріалів), медовари, сировари, фахівці переробки продуктів тваринництва з інших регіонів та країн.

- Співробітники підприємств роздрібної торгівлі.
- Фахівці підприємств ресторанного господарства.
- Іноземні туристи.

В програмі заходу заплановано проведення:

1. Урочисте відкриття фестивалю на облаштованій сцені, перегляд фільму про етно туристичний комплекс Фрумушика-Нова, вітання гостей.

2. Етнічно-фольклорний концерт для гостей.

На центральній площі села організовано фуд-корт з виробниками локальних продуктів, страв та напоїв, облаштовано необхідне обладнання для випікання найбільшої плацинди в Європі, біля корчми облаштована зона для проведення майстер-класів.

Біля вівцеферми облаштовується локація для організації конкурсу «Овечі перегони» та «Найкраща овечка Бессарабії».

3. Після конкурсів і розважальної програми пропонується випікання самої великої плацинди та встановлення рекорду.

4. Дегустація витриманої та молодого бринзи у поєднанні з локальним вином, медом, варенням, зеленню, прянощами,

традиційної кухні з бринзою, місцевими кулінарними стравами.

5. Концертна програма.

6. Урочисте закриття фестивалю.

Протягом проведення фестивалю-ярмарку планується презентація місцевої продукції споживачам та консультації еногастрономічних фахівців.

Програма фестивалю-ярмарку наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Програма фестивалю-ярмарку «Фрумушикська бринза»

Час проведення	Назва заходу
12:00-13:00	Урочисте відкриття фестивалю, вітання гостей
13:00-13:30	Демонстрація документального фільму «Відродження Фрумушики-Нова»
13:30-14:30	Етнічно-фольклорний концерт для гостей фестивалю
14:30-15:00	Майстер-класи по виготовленню овечої бринзи (демонстрація етапів виробництва бринзи), випікання плацинд з різними видами начинок «Калейдоскоп смаку»
15:00-16:30	Конкурсна програма: «Овечі перегони», «Найкраща овечка Бессарабії», та інші конкурси, турніри, квести, лотереї
16:30-17:30	Випікання самої великої плацинди з бринзою в Європі на площі, встановлення рекорду
16:30-20:00	Дегустація витриманої та молодої бринзи у поєднанні з локальним вином, медом, варенням, зеленню, прянощами, традиційної кухні з бринзою, місцевими кулінарними стравами
17:00-18:00	Концертна програма
18:00-19:00	Оголошення результатів конкурсу, нагородження переможців

19:00-20:00

Урочисте закриття фестивалю з салютом

На протязі дня:

Реалізація локальних продуктів та напоїв, сувенірів і продукції учасників фестивалю, етнічне дійство на території музею з фото зоною, консультація сомельє та гастрономічних експертів, національна музика

Платні послуги фестивалю включають купівлю сувенірів, продукцію учасників фестивалю, індивідуальні консультації сомельє, гастрономічних експертів, дегустації.

Фестиваль – ярмарок має стати візитівкою Болградського району і однією з найяскравіших сторінок гастрономічної спадщини Бессарабії і приурочений до Дня народження села Фрумушика-Нова Болградського району Одеської області. Він демонструватиме гостинність, палітру локальних продуктів регіону та основних виробників, що втілюють кращі традиції Бессарабії.

Список використаних джерел:

1. Frumushika-Nova Центр етнографического, зеленого, сельского туризма и семейного отдыха [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://frumushika.com/>

2. Украинский фуд-тренд, в чем особенность брынзы из Бессарабии, Рахова, Буковины [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://nv.ua/style/food-drink/brynza-ukrainskiy-lokalnyy-produkt-luchshie-recepty-s-brynzoy-50029257.html>

*Матеріали VII-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 березня 2021 р., м. Зальцбург (Австрія), дистанційно)*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підписано до друку 05 березня 2021 р. Формат 60х90/8.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

*ФОП КАНДИБА Т.П. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
Державного реєстру видавців серія ДК № №5263 від 20.12.2016р.*

Надруковано рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл., м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
тел.+38073 996 46 57, +.38050 771 27 31, e-mail: gotoprint@gmail.com

